

DOĞAL GAZ PİYASASI

2011 YILI SEKTÖR RAPORU

Doğal Gaz Piyasası Dairesi Başkanlığı

DOĞAL GAZ PİYASASI

2011 YILI SEKTÖR RAPORU

Doğal Gaz Piyasası Dairesi Başkanlığı

T.C. ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU

Doğal Gaz Piyasası Dairesi Başkanlığı

ANKARA, 2012

ÖNSÖZ

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu olarak piyasaya ilişkin tüm düzenleme ve denetim faaliyetlerimizde, etkinlik ve verimliliğin sağlanması, isabetli ve sağlıklı kararlar alınması temel amacımızdır.

Bu amaca yönelik doğru ve güvenilir piyasa bilgilerine sahip olma zorunluluğunun bilinci içerisinde, doğal gaz piyasasına ilişkin tüm verilerin zamanında ve doğru bir şekilde EPDK tarafından toplanmasına, analizine, raporlanmasına ve nihayetinde ilgili tüm taraflarla ve kamuoyuyla paylaşılmasına önem vermekteyiz.

Bu kapsamda, 2011 yılında doğal gaz piyasasından derlenen bilgiler ışığında hazırlanan bu raporun ülkemize faydalı olmasını dilerim.

Raporun içeriklerini kısaca değerlendirecek olursak:

1980'li yıllarda ilk olarak ısınma amaçlı olarak ülkemizde kullanımına başlanılan doğal gaz, bugün başta elektrik üretimi olmak üzere konut, sanayi ve diğer kullanımlarda etkinliğini artırmış ve ülkemiz enerji sektörünün önemli kaynaklarından biri konumuna gelmiştir.

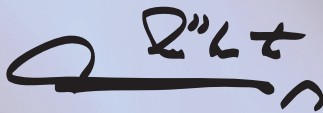
Ülkemiz dünyada en hızlı gelişen doğal gaz piyasalarından birine sahiptir. Özellikle 2011 yılındaki tüketim, geçmiş yıllarda yapılan tahminleri de değiştirerek 2010 yılına nazaran yaklaşık %18 oranında önemli bir artış göstermiştir.

2011 yılındaki doğal gaz tüketiminin dağılım oranları incelendiğinde en büyük payın, yaklaşık %48 oranla elektrik üretiminde kullanılan doğal gaza ait olduğu görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde, elektrik üretimi için doğal gaz kullanımı yaklaşık %26 seviyelerinde olduğu dikkate alındığında, ülkemizde elektrik üretiminde doğal gaz kullanımı hususunun tekrar gözden geçirilmesi ve gelecek yıllar için alternatif kaynakların değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

EPDK tarafından, enerji piyasalarında düzenli ve doğru bilgi temin edilmesine yönelik otomasyon çalışmaları sürdürülmektedir. Bu sistem sayesinde gelecek yıllarda sektörlere ilişkin bilgi ve raporlamaların en kısa sürede ve daha kapsamlı olarak hazırlanması amaçlanmaktadır.

Hazırladığımız bu rapora gelebilecek her türlü görüş ve önerilere de açık olduğumuzu iletmek isteriz.

Bu çalışmanın ilgili tüm kişi, kurum ve kuruluşlara faydalı olmasını dilerim.

Hasan KÖKTAŞ
Başkan

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	6
GRAFİKLER LİSTESİ	6-7
GİRİŞ	9
1. DÜNYA DOĞAL GAZ PİYASASI	11
1.1 Dünyada Enerji Tüketimi ve Doğal Gaz Sektörünün Yeri	12
1.2 Dünya Doğal Gaz Piyasasına İlişkin Temel Veriler	15
1.3 Avrupa Birliği Doğal Gaz Piyasası	21
1.3.1 Bölgesel İlişkiler	21
1.3.1.1 Enerji Düzenleyicileri Bölgesel Birliği (ERRA)	21
1.3.1.2 Avrupa Enerji Düzenleyicileri Konseyi (CEER)	22
Avrupa Elektrik ve Doğal Gaz Düzenleyicileri Grubu (ERGEG)	
Enerji Düzenleyicileri İşbirliği Ajansı (ACER)	
1.3.1.3 Akdeniz Elektrik ve Doğal Gaz Piyasaları Çalışma Grubu (MEDREG)	22
1.3.1.4 Uluslararası Enerji Düzenleyicileri Konfederasyonu (ICER)	22
1.3.2 Avrupa Birliği Doğal Gaz Piyasası Mevzuatı 2011 Yılı Gelişmeleri	23
1.3.2.1 Toptan Satış Piyasalarının İzlenmesine İlişkin AB Düzenlemesi	23
1.3.3 Doğal Gaz Boru Hattı Projelerine İlişkin 2011 Yılı Gelişmeleri	23
2. TÜRKİYE DOĞAL GAZ PİYASASININ TARİHSEL GELİŞİMİ	25
2.1 Doğal Gazın Kullanımı	26
2.2 Hukuki Süreç	28
3. TÜRKİYE DOĞAL GAZ PİYASASININ MEVCUT DURUMU	29
3.1 Üretim	30
3.2 İthalat	31
3.2.1 Boru Hatlarıyla İthalat	32
3.2.1.1 Sözleşme Devirleri	33
3.2.2 Sıvılaştırılmış Doğal Gaz (LNG) ve Spot LNG İthalatı	34
3.2.3 Üretim - İthalat Değerlendirilmesi	36
3.3 İhracat	38
3.4 Depolama	38
3.4.1 Yer Altı Doğal Gaz Depolama	39
3.4.2 LNG Depolama	39
3.4.3 Depolama Tesisleri Kullanım Usul ve Esasları	40
3.4.3.1 Sıvılaştırılmış Doğal Gaz Depolama Tesisi Temel Kullanım Usul ve Esasları	40
3.4.3.2 Yer Altı Doğal Gaz Depolama Tesisi Temel Kullanım Usul ve Esasları	40

3.5 Toptan Satış	40
3.5.1 Boru Hatlarıyla Toptan Satış	41
3.5.2 LNG Toptan Satışı	42
3.6 Sıkıştırılmış Doğal Gaz (CNG)	42
3.7 İletim	42
3.7.1 Boru Hatlarıyla İletim	42
3.7.1.1 Şebeke İşleyiş Düzenlemeleri	43
3.7.2 LNG İletimi	45
3.8 Dağıtım	45
3.8.1 Dağıtım Lisans İhaleleri	45
3.8.2 Şebeke Yatırım Performansları	46
3.8.3 İzleme ve İnceleme Faaliyetleri	48
3.8.4 Müşteri Hizmetleri ve Sektörel Rekabet	51
3.8.4.1 EPDK'ya İntikal Eden Başvuru ve Şikayetler Kapsamında Dağıtım Sektörünün Değerlendirilmesi	51
3.8.4.2 Dağıtım Şirketlerinden Gelen Veriler Kapsamında Dağıtım Sektörünün Değerlendirilmesi	53
3.8.4.2.1 Abonelik Bilgileri	53
3.8.4.2.2 Tüketim Miktarları	54
3.8.4.2.3 Doğal Gaz Dağıtım Hizmetinin Durdurulması (Geçici Gaz Kesintisi)	57
3.8.4.2.4 Başvuru ve Şikâyetler	58
3.8.4.2.5 Fatura İtirazları	60
3.8.4.2.6 Acil Müdahale	61
3.8.4.2.7 Bakım-Onarım Faaliyetleri Nedeniyle Doğal Gaz Kesintisi	62
3.8.4.3 Serbest Tüketici Olma Sınırı ve Dağıtım Sektörüne Etkisinin Değerlendirilmesi	63
3.9 Sertifika Faaliyetleri	65
3.9.1 Meslek Standartları	65
3.9.2 İç Tesisat ve Servis Hatları Sertifikası	66
3.9.3 Yapım ve Hizmet Sertifikası	67
3.10 Ulusal Doğal Gaz Tüketim Verileri	68
3.10.1 2011 Yılı Ulusal Doğal Gaz Tüketim Değerlendirmesi	68
3.10.2 2012 Yılı Ulusal Doğal Gaz Tüketim Tahmini	71
EKLER	73
Ek-1: Lisans Sahibi Şirketler ve Lisans Bilgileri Tablosu	74
Ek-2: Doğal Gaz İletim Sistemi Haritası	83
Ek-3: Doğal Gaz Dağıtım Faaliyeti Durum Haritası	84

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 Enerji Kaynakları Bazında Dünya Birincil Enerji Tüketimi ve Tüketim Projeksiyonu	13
Tablo 2 Ülkelerin Birincil Enerji Tüketimindeki Miktarı ve Payı	14
Tablo 3 Bölgelere Göre Dünyadaki Birincil Enerji Tüketiminin Miktarı ve Payı	14
Tablo 4 Doğal Gaz Rezerv Verileri	15
Tablo 5 Doğal Gaz Üretim Verileri	16
Tablo 6 Bölgelere Göre Doğal Gaz Rezerv ve Üretim Verileri	17
Tablo 7 Ülkelere Göre Doğal Gaz Tüketim Verileri	18
Tablo 8 Bölgelere Göre 2010 Yılı Doğal Gaz Tüketim Verileri	19
Tablo 9 AB Gaz Dengesi Senaryosu	21
Tablo 10 Doğal Gaz Alım Sözleşmeleri	26
Tablo 11 1975-2010 Yılları Türkiye Toplam Enerji Tüketiminde Kaynakların Payları	27
Tablo 12 2006-2011 Yılları Doğal Gaz Üretim Miktarları	30
Tablo 13 2005-2011 Yılları Doğal Gaz İthalat Miktarları	31
Tablo 14 Sözleşme Devir Miktarları	33
Tablo 15 İhracat Lisansı Sahibi Şirketler ve İhraç Edilecek Ülkeler	38
Tablo 16 2007-2011 Yılları İhracat Miktarları	38
Tablo 17 Depolama Faaliyeti Tesis Bilgileri	39
Tablo 18 2007-2011 LNG Satış Miktarlarının Tüketimi Karşılama Oranları	42
Tablo 19 2007-2011 Yılları CNG Satış Miktarları	42
Tablo 20 Dağıtım Bölgelerinin 5 Yıllık Yatırım Yükümlülüklerinin Bitiş Tarihleri	49
Tablo 21 2011 Yılı Sonu İtibariyle Epdk'ya Yapılan Tüketici Başvuru/Şikayetlerin Dağılımı	51
Tablo 22 Analizi Yapılan 57 Dağıtım Şirketinin Dağıtım Bölgelerindeki Müşterilerin 01.11.2010 -31.10.2011 Tarihleri Arasındaki Tüketim Profili	63
Tablo 23 2009 Yılında Yürürlüğe Giren Doğal Gaz Meslek Standartları	66
Tablo 24 2011 Yılı Ulusal Doğal Gaz Sektörel Tüketim Miktarları	68
Tablo 25 2010-2011 Yılları Sektörel Tüketim Verileri Karşılaştırılması	69
Tablo 26 Ulusal Doğal Gaz Tüketim Tahmini ve Gerçekleşme Değerleri	71

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1 2010 Yılı Dünya Birincil Enerji Tüketiminin Enerji Kaynakları Bazında Dağılımı	12
Grafik 2 Kömür, Petrol ve Doğal Gazın Enerji Kaynakları İçindeki Paylarının Değişimi	13
Grafik 3 Bölgelere Göre Doğal Gaz Rezerv-Üretim Verileri	18
Grafik 4 Sektörler İtibariyle Dünyadaki Doğal Gaz Talebi	20
Grafik 5 Boru Hattı ve LNG İtibariyle Dünyada Doğal Gaz Ticareti ve LNG Payı	21
Grafik 6 1975-2011 Yılları Doğal Gaz Tüketimi	27
Grafik 7 1975-2010 Yılları Doğal Gazın Toplam Enerji Tüketimi İçindeki Payı	27
Grafik 8 2011 Yılı Toptan Satış Lisansı Sahibi Üretim Şirketlerinin Üretim Payları	31
Grafik 9 1999-2011 Yılları İthalat Kaynakları Payları Değişimi	32
Grafik 10 2011 Yılı Kaynak Ülkeler Bazında Türkiye'nin Doğal Gaz İthalatı	32
Grafik 11 2008-2011 Ulusal Doğal Gaz Tüketimi İçerisinde LNG Tüketim Payları	34
Grafik 12 2008-2011 Yılları LNG ve Boru Gazı İthalat Miktarları Pay Değişimi	35
Grafik 13 2008-2011 Yılları LNG İthalatını Gerçekleştiren Şirketlerin Payları	36

Grafik 14 2011 Toplam Doğal Gaz Arzının Karşılandığı Kaynakların Payları	36
Grafik 15 2011 Yılı İthalat Şirketlerinin Piyasa Payları	37
Grafik 16 İthalat Miktarlarının Aylara Göre Dağılımı	37
Grafik 17 İthalatçı Şirketler ve Üretim Şirketlerinin 2011 Yılı Piyasa Payları	41
Grafik 18 2003-2011 Yılları Gaz Arzı Sağlanan Dağıtım Bölgesi Sayıları	45
Grafik 19 2003-2011 Yılları Gaz Arzı Sağlanan İl Sayıları	46
Grafik 20 İhale İle Lisans Alan Şirketlerin Toplam Yatırım Miktarı	47
Grafik 21 Dağıtım Bölgeleri Toplam Çelik Şebeke	47
Grafik 22 Dağıtım Bölgeleri Toplam Polietilen Şebeke	48
Grafik 23 2011 Yılında EPDK'ya Yapılan Tüm Başvuruların Konulara Göre Dağılımı	52
Grafik 24 Ulaşılan Abone Sayıları	53
Grafik 25 2011 Yılı Yeni Abonelik Sayıları Türlerine Göre Dağılımı	53
Grafik 26 2011 Yılı Yeni Abonelik Sayıları Aylara ve Türlerine Göre Dağılımı	54
Grafik 27 2011 Yılı Abone Sayısının Türlerine Göre Dağılımı	54
Grafik 28 2011 Yılı Abonelerinin Doğal Gaz Tüketim Miktarları	55
Grafik 29 Dağıtım Şirketinden Doğal Gaz Satın Alan Serbest Tüketicilerin 2011 Yılı Doğal Gaz Tüketim Miktarları	55
Grafik 30 Tedarikçilerden Doğal Gaz Satın Alan Serbest Tüketicilerin 2011 Yılı Doğal Gaz Tüketim Miktarları	56
Grafik 31 Kanun Öncesi Faaliyette Olan Şirketlerin Doğal Gaz Satış Bilgileri	56
Grafik 32 İhale İle Lisans Alan Şirketlerin Doğal Gaz Satış Bilgileri	57
Grafik 33 2011 Yılı Geçici Doğal Gaz Kesintisi Nedenleri	57
Grafik 34 2010-2011 Yılları Geçici Doğal Gaz Kesintisi Nedenleri	58
Grafik 35 2010-2011 Yılları Geçici Doğal Gaz Kesintileri	58
Grafik 36 2011 Yılında Tüketiciler Tarafından Dağıtım Şirketlerine Yapılan Başvuru ve Şikâyet Konuları	59
Grafik 37 2010-2011 Yıllarında Tüketiciler Tarafından Dağıtım Şirketlerine Yapılan Başvuru ve Şikâyetlerin Konulara Göre Dağılımı	59
Grafik 38 2010-2011 Yıllarında Tüketiciler Tarafından Dağıtım Şirketlerine Yapılan Başvuru ve Şikâyetler	60
Grafik 39 2011 Yılı Tüketicilerin Fatura İtiraz Başvuruları	60
Grafik 40 2010-2011 Tüketicilerin Toplam Fatura İtiraz Başvuruları	61
Grafik 41 2010-2011 Yılları Tüketicilerin Fatura İtiraz Başvuruları	61
Grafik 42 2010-2011 Yılları Acil Müdahale İhbar Sayıları	62
Grafik 43 2011 Yılı Doğal Gaz Kesintisi Dağılımı	62
Grafik 44 Analizi Yapılan Şirketlerin Dağıtım Bölgelerindeki Müşterilerinin 01/11/2010-31/10/2011 Tarihleri Arasındaki Tüketim Profili	63
Grafik 45 Analizi Yapılan Şirketlerin Dağıtım Bölgelerindeki Müşterilerin 01/11/2010-31/10/2011 Tarihleri Arasındaki Tüketimleri	64
Grafik 46 Yıllar İtibarıyla Verilen Yapım ve Hizmet Sertifikaları	67
Grafik 47 2003-2011 Yılları Arası Sertifika İşlemleri	67
Grafik 48 2011 Yılı Ulusal Doğal Gaz Sektörel Tüketim Payları	69
Grafik 49 2010-2011 Yılları Sektörel Tüketim Miktarları Karşılaştırılması	70
Grafik 50 2010-2011 Yılları Sektörel Tüketim Payları Karşılaştırılması	70
Grafik 51 Ulusal Tüketim Miktarı Tahmin-Gerçekleşme Değerleri ve Sapma Yüzdeleri	72

GİRİŞ

Sahip olduğu belirgin avantajları nedeniyle dünya enerji kaynakları içindeki payı gittikçe artan bir enerji kaynağı olan doğal gaz, uluslararası alanda önemli ticaret akımlarına konu olmaktadır. Gelişmekte olan ve enerji ihtiyacı hızla artan bir ülke olarak Türkiye açısından ise hızlı ve sürdürülebilir ekonomik gelişmenin önemli unsurlarından birini teşkil etmektedir.

Bu rapor, ülkemiz için stratejik öneme sahip olan doğal gaz sektörü ile ilgili temel verilerin tablo ve grafik haline getirilmesi ve sektörün yapısını belirleyen hukuki düzenlemeler ile önemli ulusal ve uluslararası gelişmelerin ışığında ortaya konulmasını konu edinmiş bulunmaktadır.

İlgili kurum ve kuruluşlar, piyasa katılımcısı şirketler ve doğal gaz kullanıcılarından edinilen temel piyasa verileri, raporun sistematığı içinde analize uygun hale getirilmiş, sektörün bugüne kadarki gelişim seyri, sektörle doğrudan bağlantı kurulabilecek mevcut ve muhtemel ulusal ve uluslararası gelişmeler de ilave edilmek suretiyle bir sektör raporu oluşturulmuştur.

Rapor; Dünya Doğal Gaz Piyasası, Türkiye Doğal Gaz Piyasasının Tarihsel Gelişimi, Türkiye Doğal Gaz Piyasasının Mevcut Durumu olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

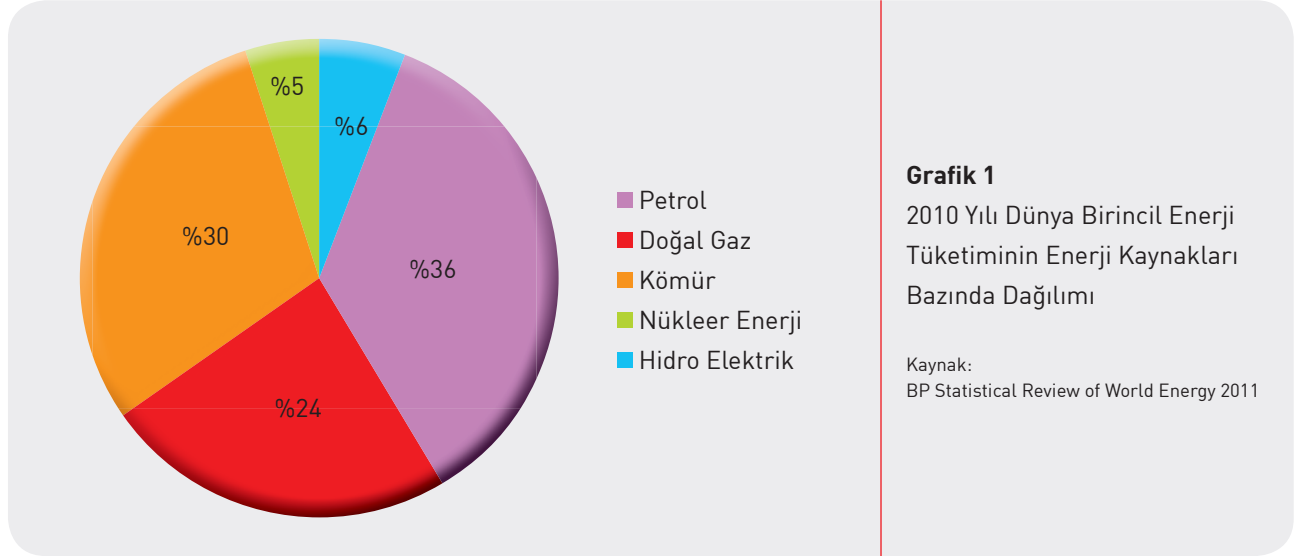

**DÜNYADA
DOĞAL GAZ
PİYASASI**

1

1.1 Dünyada Enerji Tüketimi ve Doğal Gaz Sektörünün Yeri

2010 yılında küresel enerji tüketimi 1973 yılından bu yana en yüksek artışı gerçekleştirerek %5,6 oranında artmıştır. Enerji tüketim sepetini oluşturan petrol, doğal gaz, nükleer enerji, hidroelektrik ve kömür kalemlerine bakıldığında ise, 2010 yılında, tüm enerji kaynaklarında tüketim 2009 krizi sonrası artarken, en yüksek artış oranı %7,6 ile kömürde en düşük artış oranı ise %3,1 ile petrolde gerçekleşmiştir. 2010 yılında dünyadaki birincil enerji tüketiminin enerji kaynakları bazında dağılımı Grafik 1’de gösterilmektedir.

Dünya birincil enerji tüketimine bölgesel olarak bakıldığında, en yüksek artış Çin’in de dahil olduğu Asya Pasifik bölgesinde gerçekleşmiştir. Asya Pasifik dışındaki tüm bölgelerde dünya ortalamasının altında tüketim artışları olmuştur. 2010 yılında dünyadaki birincil enerji tüketim artışını tetikleyen %20,3 ile dünya enerji tüketiminde en yüksek paya sahip olan Çin’deki %11,2’lik artıştır. Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) ve Avrupa Birliğinde (AB) 2010 yılında yaşanan artışlara rağmen tüketim miktarları 2008 yılının gerisinde kalmıştır. En düşük tüketim artışı ise %3,3 ile Kuzey Amerika’da gerçekleşmiştir.

2009 yılında yaşanan ekonomik daralma sonrasında 2010 yılında dünya doğal gaz tüketimi %7,4 artarak 1984’ten bu yana en büyük artışı göstermiştir. Ekonomik kriz yılı olan 2009 ihmal edilip 2008 yılı ile 2010 yılı doğal gaz tüketimleri karşılaştırıldığında dünya doğal gaz tüketimi yaklaşık olarak %4,7 oranında artmıştır. Miktar olarak bakıldığında en yüksek artış ABD’de gerçekleşmiş olup, Rusya ve Çin’de de bu ülkelerin tarihindeki en yüksek artışlar meydana gelmiştir. Türkiye’nin de içinde bulunduğu Avrupa-Avrasya bölgesinde tüketim 2010 yılında 2009 yılına göre her ne kadar %7,2 artmış olsa da, 2010 yılındaki tüketim miktarı 2008 yılındaki tüketim miktarından düşüktür.

Uluslararası Enerji Ajansı (UEA)’nın 2009-2035 dönemine ilişkin projeksiyonuna göre; talebin önemli bir kısmının petrol, doğal gaz ve kömürden sağlandığı görülmektedir ve söz konusu enerji kaynakları 2035 yılında da büyük oranda talebi karşılamaya devam edecektir. Bu üçlü fosil yakıt grubunun 2009 yılında toplam enerji tüketimindeki payı %81’dir ve bu oranın 2035 yılında %75’e düşmesi beklenmektedir. Fosil yakıtlar içinde doğal gaza olan talebin, çevresel ve kullanım kolaylıkları nedeniyle artacağı ve 2035 yılında petrolden sonra ikinci konumdaki kömür ile başa baş bir seyir izleyeceği tahmin edilmektedir. 2009-2035 dönemine ilişkin enerji kaynakları bazında dünya birincil enerji tüketimi ve tüketim projeksiyonu Tablo 1’de verilmektedir.

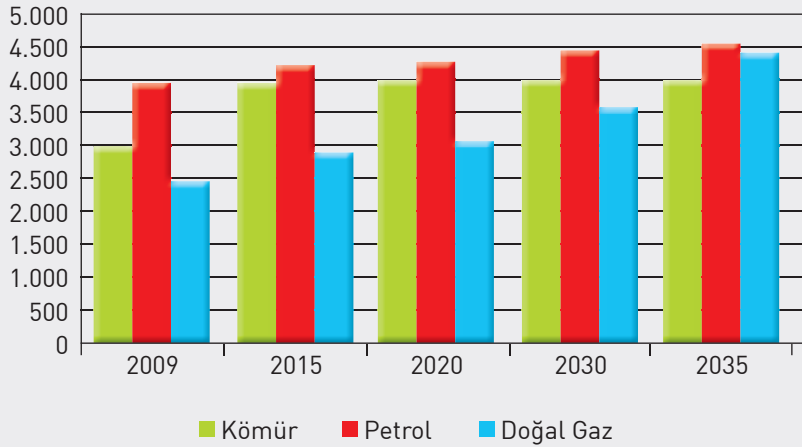
Tablo 1 Enerji Kaynakları Bazında Dünya Birincil Enerji Tüketimi ve Tüketim Projeksiyonu (Mtep)

	2009	2015	2020	2030	2035	2009-2035* (%)
Kömür	3.294	3.944	4.083	4.099	4.101	0,8
Petrol	3.987	4.322	4.384	4.546	4.645	0,6
Doğal Gaz	2.539	2.945	3.214	3.698	3.928	1,7
Nükleer	703	796	929	1.128	1.212	2,1
Hidro	280	334	377	450	475	2,1
Biyokütle ve Çöp	1.230	1.375	1.495	1.761	1.911	1,7
Diğer	99	197	287	524	690	7,8
Toplam	12.132	13.913	14.769	16.206	16.961	1,3

* Yıllık ortalama artış oranıdır.

Kaynak: IEA WEO 2010 New Policies Scenario

Geleceğe yönelik öngörülerin netleştirilmesi bakımından dünyada enerji tüketimini gösteren projeksiyonlar hazırlanmıştır. Çeşitli sebeplerle dünyada enerji tüketiminin artacağı bilinmekle beraber enerji talebinin ülkeler ve bölgeler bazında belirlenmesi ve bu talebin nedenlerinin incelenmesi gerekmektedir. Grafik 2’de 2009-2035 projeksiyonu verileri üzerinden fosil yakıtların tüketimlerdeki değişimlere yer verilmekte ve ardından dünyada 2010 yılı için birincil enerji tüketiminin hangi ülkeler ve bölgeler tarafından gerçekleştirildiğine dair tablolar gösterilmektedir.

Grafik 2

Kömür, Petrol ve Doğal Gazın
Enerji Kaynakları İçindeki
Paylarının Değişimi (Mtep)

Kaynak:
IEA WEO 2010 New Policies Scenario

Tablo 2 Ülkelerin Birincil Enerji Tüketimindeki Miktarı ve Payı

	Tüketim Miktarı 2009 Yıl Sonu (Mtep)	Tüketim Miktarı 2010 Yıl Sonu (Mtep)	2009 Yılına Göre Değişim (%)	Toplam Tüketimdeki Payı (%)
ABD	2.204,1	2.285,7	3,7	19,0
Kanada	312,5	316,7	1,3	2,6
Brezilya	234,1	253,9	8,5	2,1
Fransa	244,0	252,4	3,4	2,1
Almanya	307,4	319,5	3,9	2,7
İtalya	168,3	172,0	2,3	1,4
İspanya	146,1	149,7	2,5	1,2
Rusya	654,7	690,9	5,5	5,8
Türkiye	101,0	110,9	9,8	0,9
İran	205,9	212,5	3,2	1,8
G. Afrika	118,8	120,9	1,7	1,0
S. Arabistan	187,8	201,0	7,0	1,7
Hindistan	480,0	524,2	9,2	4,4
Endonezya	132,2	140,2	5,9	1,2
Japonya	473,0	500,9	5,9	4,2
Güney Kore	236,7	255,0	7,7	2,1
Avustralya	125,6	118,2	-5,8	1,0
Çin	2.187,7	2.432,2	11,2	20,3
İngiltere	203,6	209,1	2,7	1,7
Dünya Toplamı	11.363,2	12.002,4	5,6	100,0

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy 2011

Tablo 2 incelendiğinde, ABD, Çin, Rusya, Japonya ve Hindistan'ın de dünyada birincil enerji tüketiminde ön sıralarda yer aldığı görülmektedir. Bölgelere göre enerji tüketimi dağılımını gösteren Tablo 3 incelendiğinde Çin, Hindistan ve Japonya gibi Asya Pasifik ülkelerinin ön sıralarda olduğu görülmektedir. Avrupa-Avrasya bölgesindeki ülkeler ile ABD ve Kanada'yı kapsayan Kuzey Amerika bölgesinin tüketimde başa baş gittiği tespit edilmektedir. AB bazında tüketim 2010 yılında 1.732,9 milyon ton eşdeğer petrol (Mtep) olarak gerçekleşmiştir ve bu da ile dünya tüketiminde %14,4'lük paya sahiptir.

Tablo 3 Bölgelere Göre Dünyadaki Birincil Enerji Tüketiminin Miktarı ve Payı (Mtep)

	Tüketim Miktarı 2009 Yıl Sonu (Mtep)	Tüketim Miktarı 2010 Yıl Sonu (Mtep)	2009 Yılına Göre Değişim (%)	Dünya Toplamı İçindeki Payı (%)
Orta Doğu	664,9	701,1	5,4	5,8
Avrupa & Avrasya	2.853,8	2.971,5	4,1	24,8
Afrika	360,1	372,6	3,4	3,1
Asya Pasifik	4.215,6	4.573,8	8,5	38,1
Kuzey Amerika	2.683,1	2.771,5	3,3	23,1
Güney & Orta Amerika	585,0	611,9	4,6	5,1
Dünya Toplamı	11.363,2	12.002,4	5,6	100,0

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy 2011

Birincil enerji tüketimi sektörler itibarıyla incelendiğinde, günümüzde halen elektrik üretimi, birincil enerji kaynaklarının kullanımının en hızlı artış gösterdiği sektör konumundadır. 2030 yılına kadar elektrik üretimi için gerçekleştirilecek enerji tüketiminin %57 civarında olacağı tahmin edilmektedir. OECD ülkelerinde taşımacılık için kullanılan enerji miktarında bir azalma olmakla beraber endüstriyel amaçlı enerji tüketimi ise durağan bir seyir izlemektedir. OECD harici ülkelerde özellikle de hızlı bir şekilde gelişmekte olan ülkelerde sanayi sektörü, nihai enerji tüketimi artışını tetiklemektedir.

1.2 Dünya Doğal Gaz Piyasasına İlişkin Temel Veriler

2030 yılına kadar doğal gazın, dünyada tüketimi en hızlı artış gösteren fosil yakıt olacağı tahmin edilmektedir. Doğal gaz üretiminin Avrupa haricindeki bütün bölgelerde artması beklenmektedir.

Asya dünyanın en hızlı doğal gaz tüketim ve üretim artış hızına sahip bölgesi konumunda olup, bu bölgedeki tüketim artışında %56'lık bir oranla Çin en yüksek paya sahiptir.

Orta Doğu ise dünyada doğal gaz üretim ve tüketim artış hızı sıralamasında ikinci sırada yer almaktadır. Bu bölgenin dünya doğal gaz tüketiminde 1990 yılındaki %5'lik ve 2010 yılındaki %12'lik payının, 2030 yılında %17'lere çıkması, üretiminde ise 2009 yılında %15 olan payının ise 2030 yılında %19'a çıkması beklenmektedir.

Kuzey Amerika'da doğal gaz üretim artışı devam etmesine rağmen, diğer bölgelerin artış oranı olarak gerisinde kalmakta, üretimde ise dünya toplamında 2010 yılındaki %26'lık payının 2030 yılına kadar %19'lara düşmesi beklenmektedir.

Afrika'daki üretim ise ihracat talebini karşılayacak şekilde ciddi bir artış göstermektedir.

OECD üyesi olmayan ülkeler, toplam tüketimde %80'lik bir paya sahiptir. Doğal gaz talep artışı, en hızlı şekilde OECD ülkesi olmayan Asya ülkelerinde ve Orta Doğu'da görülmektedir.

2009 ve 2010 yılları sonu itibarıyla, ülkelere göre dünya doğal gaz ispatlanmış rezerv miktarlarına ilişkin veriler Tablo 4'te, üretim miktarlarına ilişkin veriler ise Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 4 Doğal Gaz Rezerv Verileri (trilyon m³)

	Rezerv miktarı 2009 Yıl Sonu	Rezerv miktarı 2010 Yıl Sonu	Toplamdaki Payı [%]
Rusya	44,4	44,8	23,9
İran	29,6	29,6	15,8
Katar	25,3	25,3	13,5
S. Arabistan	7,9	8,0	4,3
BAE	6,1	6,0	3,2
ABD	7,7	7,7	4,1
Nijerya	5,3	5,3	2,8
Venezuela	5,1	5,5	2,9
Cezayir	4,5	4,5	2,4
Endonezya	3,0	3,1	1,6
Norveç	2,0	2,0	1,1

Türkmenistan	8,0	8,0	4,3
Avustralya	2,9	2,9	1,6
Malezya	2,4	2,4	1,3
Mısır	2,2	2,2	1,2
Kazakistan	1,9	1,8	1,0
Çin	2,8	2,8	1,5
Kanada	1,7	1,7	0,9
Azerbaycan	1,3	1,3	0,7
Hollanda	1,2	1,2	0,6
Ukrayna	1,0	0,9	0,5
İngiltere	0,3	0,3	0,1
Dünya Toplamı	186,6	187,1	100,0

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy 2011

Tablo 5 Doğal Gaz Üretim Verileri (milyar m³)

	Üretim Miktarı 2009 Yılı	Üretim Miktarı 2010 Yılı	2009 Yılına Göre Değişim (%)	Toplamdaki Payı (%)	R/Ü (*)
Rusya	527,7	588,9	11,6	18,4	76,0
İran	131,2	138,5	5,6	4,3	+
Katar	89,3	116,7	30,7	3,6	+
S. Arabistan	78,5	83,9	7,0	2,6	95,5
BAE	48,8	51,0	4,5	1,6	+
ABD	582,8	611,0	4,7	19,3	12,6
Nijerya	24,8	33,6	35,7	1,1	+
Venezuela	28,7	28,5	-0,7	0,9	+
Cezayir	79,6	80,4	1,1	2,5	56,0
Endonezya	71,9	82,0	14,0	2,6	37,4
Norveç	103,7	106,4	2,5	3,3	19,2
Türkmenistan	36,4	42,4	16,4	1,3	+
Avustralya	47,9	50,4	5,1	1,6	58,0
Malezya	64,9	66,5	3,7	2,1	36,1
Mısır	62,7	61,3	-2,2	1,9	36,0
Kazakistan	32,5	33,6	3,3	1,1	54,9
Çin	85,3	96,8	13,5	3,0	29,0
Kanada	163,9	159,8	-2,5	5,0	10,8
Azerbaycan	14,8	15,1	2,2	0,5	84,2
Hollanda	62,7	70,5	12,4	2,2	16,6
Ukrayna	19,3	18,6	-3,8	0,6	50,4
İngiltere	59,7	57,1	-4,3	1,8	4,5
Dünya Toplamı	2.975,9	3.193,3	7,3	100,0	58,6

(*) Rezerv/Üretim oranı, o yılki üretim hızıyla devam edildiği takdirde kaç yıllık rezerv miktarı kaldığını göstermektedir. R/Ü sütununda yer alan + işareti ile ilgili ülkelerdeki rezervin 100 yıldan fazla ömrü olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy 2011

2010 yılı sonu itibariyle bölgelere göre dünya doğal gaz ispatlanmış rezerv ve üretim miktarlarına ilişkin veriler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6 Bölgelere Göre Doğal Gaz Rezerv (trilyon m³) ve Üretim (milyar m³) Verileri

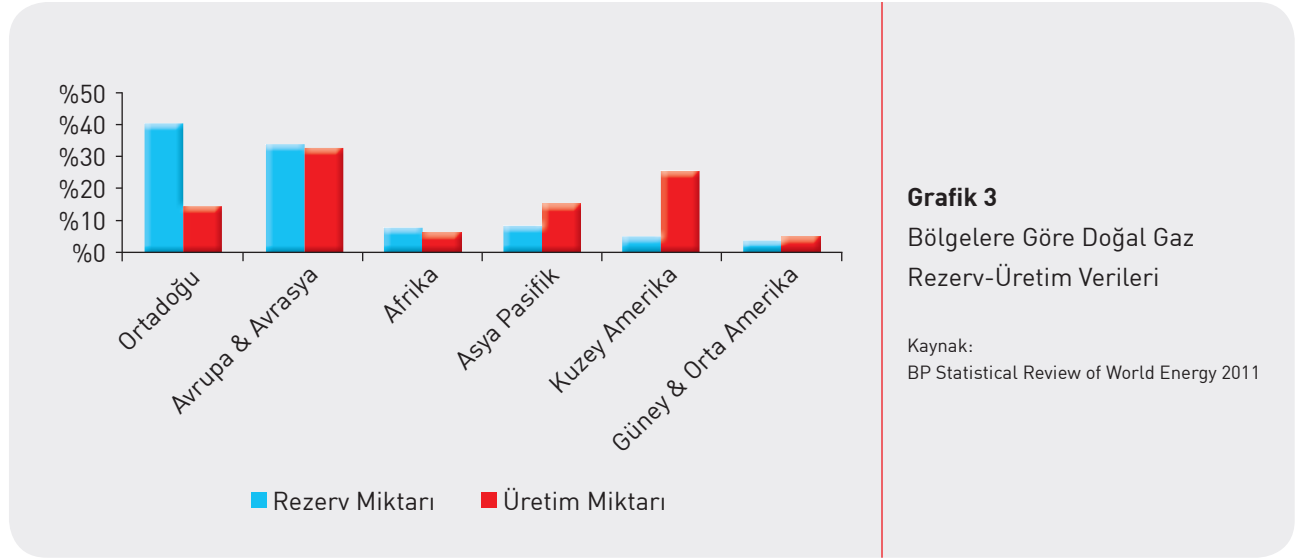
Bölge	Rezerv Miktarı 2010 Yıl Sonu	Dünya Toplamı İçindeki Payı (%)	Üretim Miktarı 2010 Yılı	2009 Yılına Göre Değişim (%)	Dünya Toplamı İçindeki Payı (%)
Orta Doğu	75,8	40,5	460,7	13,2	14,4
Avrupa & Avrasya	63,1	33,7	1.043,1	7,6	32,6
Afrika	14,7	7,9	209,0	4,9	6,5
Asya Pasifik	16,2	8,7	493,2	10,5	15,4
Kuzey Amerika	9,9	5,3	826,1	3,0	26,0
Güney & Orta Amerika	7,4	4,0	161,2	6,2	5,0
Dünya Toplamı	187,1	100,0	3.193,3	6,9	100,0
Avrupa Birliği	2,4	1,3	174,9	2,0	5,5

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy 2011

Tablo 4, 5 ve 6'daki veriler birlikte incelendiğinde görüleceği üzere;

- 2010 yılı itibariyle en büyük doğal gaz rezervine sahip ülke olan Rusya, dünya doğal gaz rezerv miktarının yaklaşık 1/4'üne sahip olup, Rusya, İran ve Katar'ın sahip olduğu toplam rezerv miktarı dünya rezervlerinin yarısından fazlasına karşılık gelmektedir.
- Orta Doğu bölgesi ile Avrupa-Avrasya bölgesinin rezervleri toplamı, dünya doğal gaz rezervinin %75'ini oluşturmaktadır. Orta Doğu bölgesinde İran ve Katar, Avrupa-Avrasya bölgesinde ise Rusya bu bölgelerin en büyük rezervine sahip ülkelerdir.
- İran ve Katar'ın sahip olduğu toplam rezerv miktarı Orta Doğu bölgesi toplamının yaklaşık %72'sini oluşturmaktadır.
- AB rezerv miktarının yaklaşık olarak yarısı Hollanda'nın rezervlerinden oluşmaktadır. İngiltere'nin bugünkü üretim miktarıyla devam etmesi durumunda sadece 4,5 yıllık rezervi kaldığı öngörülmektedir. AB'ye üye olmayan Norveç ise AB toplam rezervlerine yakın bir rezerve sahiptir.
- 2009 yılındaki kriz sonrasında 2010 yılında dünya doğal gaz üretimi %7,3 oranında artmıştır.
- Dünya doğal gaz üretiminde ABD, en yüksek paya sahip olmasına karşın 20 yıldan az rezerv ömrünün kaldığı öngörülmektedir. Fakat bu rezervin konvansiyonel yöntemlerle elde edilen rezerv olduğu da bilinmelidir. Ancak, ABD'de son 10 yıldan bu yana ekonomik üretimine başlanan konvansiyonel olmayan doğal gaz kaynaklarının, rezerv ömrünü 200 yıla kadar uzatacağı öngörülmektedir.
- İran, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Nijerya ve Türkmenistan'ın mevcut üretim miktarlarıyla devam etmeleri halinde 100 yılın üzerinde bir rezervleri mevcuttur.
- Dünya doğal gaz üretiminin yaklaşık %38'i Rusya ve ABD tarafından gerçekleştirilmektedir.

2010 yılı sonu itibariyle bölgelere göre doğal gaz rezerv ve üretim verileri Grafik 3'te gösterilmektedir.

Tablo 5 ve 6'daki verilerden yola çıkılarak oluşturulan Grafik 3 incelendiğinde;

- Dünyadaki en büyük rezerve sahip olan Orta Doğu bölgesinin gerçekleştirdiği doğal gaz üretiminin dünyadaki toplam doğal gaz üretiminin ancak %13,6'sına karşılık geldiği,
- Rusya'nın da içinde bulunduğu Avrupa-Avrasya bölgesinin, dünya toplamının %32,6'lık kısmına karşılık gelen üretim miktarıyla en fazla üretim yapılan bölge olduğu,
- Dünya doğal gaz üretiminde önemli bir paya sahip olan ABD'nin de içinde bulunduğu Kuzey Amerika bölgesinin, rezerv miktarı yönünden beşinci sırada yer alırken, üretim miktarı yönünden ikinci sırada yer aldığı,
- Avrupa-Avrasya bölgesine dahil olan Rusya'nın bu bölge rezervlerinin %80'ine sahip olduğu,
- Dünya doğal gaz üretiminin %43'ünün Rusya, ABD ve Kanada tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tablo 7'de 2005-2010 yılları için ülkelere göre doğal gaz tüketim miktarları, değişim oranları ve toplamdaki paylarına ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 7 Ülkelere Göre Doğal Gaz Tüketim Verileri (milyar m³)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2009'a Göre Değişim (%)
ABD	623,3	614,1	654,0	658,9	646,7	683,4	5,6
Rusya	400,3	408,5	422,1	416,0	389,6	414,1	6,3
İran	105,0	108,7	113,0	119,3	131,4	136,9	4,2
Kanada	97,8	96,9	95,2	95,5	94,4	93,8	-0,6
İngiltere	95,0	90,1	91,1	93,8	86,7	93,8	8,3
Japonya	78,6	83,7	90,2	93,7	87,4	94,5	8,1
Almanya	86,2	87,2	82,9	81,2	78,0	81,3	4,2
İtalya	79,1	77,4	77,8	77,8	71,5	76,1	6,4
S. Arabistan	71,2	73,5	74,4	80,4	78,5	83,9	7,0
Çin	46,8	56,1	70,5	81,3	89,5	109,0	21,8
Ukrayna	69,0	67,0	63,2	60,0	47,0	52,1	11,0

Meksika	53,8	60,9	62,8	66,4	66,6	68,9	3,4
Özbekistan	42,7	41,9	45,9	48,7	43,5	45,5	4,6
Arjantin	40,4	41,8	43,9	44,4	43,2	43,3	0,4
BAE	42,1	43,4	49,2	59,5	59,1	60,5	2,5
Fransa	44,0	42,1	42,4	43,8	42,2	46,9	11,1
Hindistan	35,7	37,3	40,1	41,3	51,0	61,9	21,5
Hollanda	39,3	38,1	37,0	38,6	38,9	43,6	12,1
Güney Kore	30,4	32,0	34,7	35,7	33,9	42,9	26,5
Türkiye	26,9	30,5	36,1	37,5	35,7	39,0	9,2
Endonezya	33,2	33,2	31,3	33,3	37,4	40,3	7,8
Mısır	31,6	36,5	38,4	40,8	42,5	45,1	6,0
Pakistan	35,5	36,1	36,8	37,5	38,4	39,5	2,7
Malezya	31,4	33,7	33,4	33,8	33,7	35,7	6,2
Avustralya	22,0	25,3	27,6	28,8	30,7	30,4	-1,2
Cezayir	23,2	23,7	24,3	25,4	27,2	28,9	6,0
Türkmenistan	16,1	18,4	21,3	20,5	19,9	22,6	13,5
Katar	18,7	19,6	19,3	19,3	20,0	20,4	2,0
Kazakistan	26,8	28,1	26,4	27,2	24,5	25,3	2,9
Azerbaycan	8,6	9,1	8,0	9,2	7,8	6,6	-15,9
Norveç	4,5	4,4	4,3	4,3	4,1	4,1	-0,5
Dünya Toplamı	2.781,8	2.842,4	2.947,4	3.026,4	2.950,2	3.169,0	7,4
Avrupa Birliği	494,2	486,9	481,2	489,7	458,5	492,5	7,4

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy 2011

2010 yılı sonu itibarıyla bölgelere göre dünya tüketim miktarlarına ilişkin veriler Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8 Bölgelere Göre 2010 Yılı Doğal Gaz Tüketim Verileri

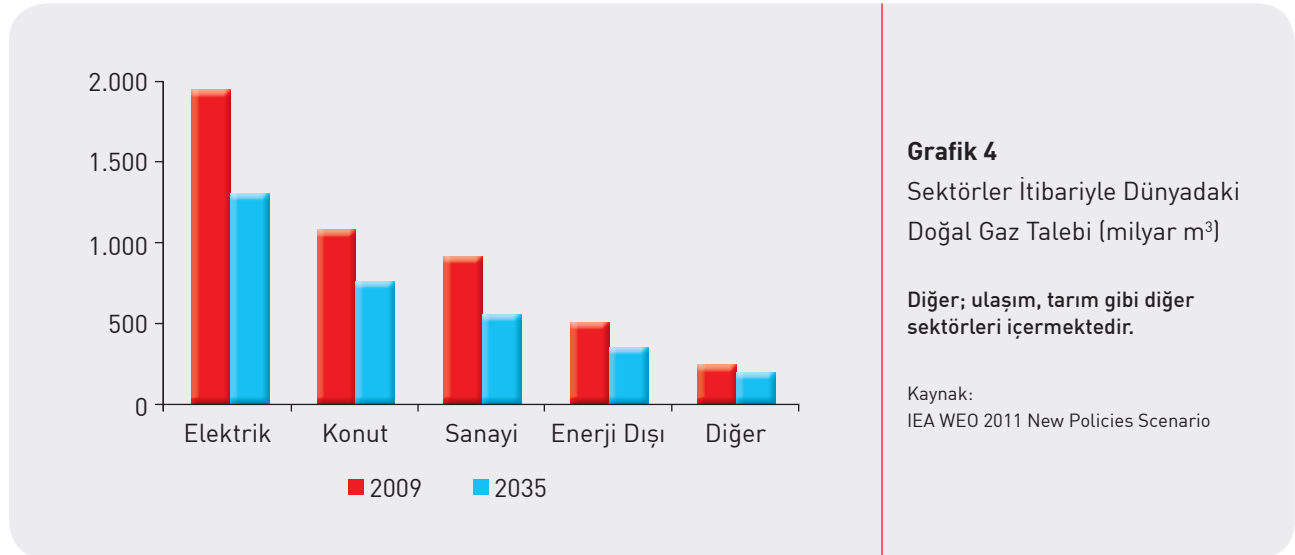
Bölge	Tüketim Miktarı (milyar m ³)	Dünya Toplamı İçindeki Payı (%)	2009’a Göre Değişim (%)
Orta Doğu	365,5	11,5	6,2
Avrupa & Avrasya	1.137,2	35,8	7,2
Afrika	105,0	3,3	6,1
Asya Pasifik	567,6	17,9	12,6
Kuzey Amerika	846,1	26,9	4,7
Güney & Orta Amerika	147,7	4,7	9,3
Dünya Toplamı	3.169,0	100,0	7,4
Avrupa Birliği	492,5	15,5	7,4

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy 2011

Tablo 7 ve Tablo 8'deki verilere göre;

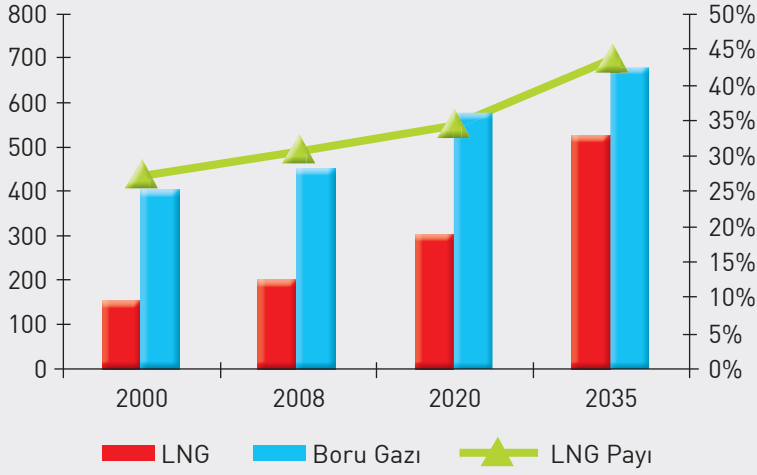
- ABD, dünya toplam tüketiminin %21,7'sini oluşturan 683,4 milyar m³'lük tüketim miktarıyla en fazla doğal gaz tüketen ülke konumundadır. ABD ve Rusya'nın tüketim miktarları toplamı ise dünyadaki toplam doğal gaz tüketiminin 1/3'ünden fazlasını oluşturmaktadır.
- AB'nin tüketim miktarı 492,5 milyar m³ ile dünya toplam tüketiminin yaklaşık olarak %15'ini oluşturmaktadır.
- Dünyada en fazla doğal gaz, %35,8'lik oranla Rusya ve AB ülkelerinin de dahil olduğu Avrupa-Avrasya bölgesinde tüketilmektedir.

Uluslararası Enerji Ajansı (UEA)'nın 2011 yılındaki belirlemelerini içeren yeni politikalar senaryosu çerçevesinde; dünya doğal gaz talebinin yıllık %1,7'lik artış hızı ile 2035'te yaklaşık 4 trilyon m³'e yükselmesi, dünya doğal gaz talebinin dünya kömür talebi ile başa baş seviyeye gelmesi beklenmektedir. UEA'nın 2011 belirlemelerine göre Çin'in doğal gaz tüketim talebi, 2010 yılındaki 110 milyar m³ seviyesinden 2035 yılında 500 milyar m³ üzerine çıkacaktır. Diğer taraf taraftan, UEA'nın 2011 belirlemeleri ışığında elektriğin dünya doğal gaz tüketimindeki payının yılda %1,8 hızla artarak tüketimin büyük kısmını oluşturması beklenmektedir. UEA'nın 2011 belirlemeleri ışığında 2035 yılında dünyanın en büyük doğal gaz üreticisinin yılda 860 milyar m³ ile Rusya olacağı, yılda 290 milyar m³ ile Çin'in yükselen bir doğal gaz üreticisi olacağı, Orta Doğu ve Afrika üretiminin de artacağını belirtilmiştir. 2035 yılında Avrupa'nın doğal gaz talebinin 540 milyar m³ seviyesine ulaşarak en büyük doğal gaz ithalatçısı ülke konumunu koruyacağı, ancak Çin'in ise doğal gaz talebi en hızlı artan pazar olacağı, Kuzey Amerika'nın doğal gaz arz-talebinin ise dengede görüldüğü ifade edilmiştir.

Grafik 4'te de görüldüğü üzere doğal gaz dünyada çoğunlukla elektrik üretimi için kullanılmaktadır. Bunu sanayi ve konut sektörlerine ait tüketimler takip etmektedir.

Grafik 5'te de görüleceği üzere, dünya doğal gaz ticaretinin yaygınlaşmasıyla birlikte boru hattı ile taşınan doğal gaza alternatif olan LNG'nin payının gittikçe artacağı düşünülmektedir. Mevcut durumda gerekli düzenlemeleri devam eden LNG ticaretinin yanı sıra, Amerika kıtasında bol rezervleriyle dikkatleri çeken konvansiyonel olmayan enerji kaynakları da (şeyl gaz, geçirgenliği düşük kayalardan elde edilen gaz, kömür kökenli gaz gibi) doğal gaz piyasasında yeni alternatifler olarak yerini almaktadır.

Grafik 5

Boru Hattı ve LNG itibarıyla
Dünyada Doğal Gaz Ticareti
(milyar m³) ve LNG Payı

Kaynak:
IEA WEO 2010 New Policies Scenario

1.3 Avrupa Birliği Doğal Gaz Piyasası

“Çevre dostu” özellikleri ve yüksek etkinlikli uygulama teknolojileri nedeniyle doğal gazın, tercih edilen yakıt türü olmaya devam etmesi nedeniyle AB ülkelerindeki enerji teminine giderek artan şekilde katkıda bulunması beklenmektedir. Doğal gaz, önümüzdeki yıllarda sürdürülebilir bir enerji kaynağı sağlamak için köprü vazifesi gören yakıt olarak önemli bir role sahiptir.

Önümüzdeki yirmi beş yıl boyunca fosil enerji kaynakları Avrupa enerji arzının bel kemiği olmaya devam edecektir. Doğal gaz, AB enerji ihtiyacının karşılanmasında önemli bir kaynaktır. Tablo 9’da da görüleceği üzere, 2008-2009 yıllarındaki ekonomik krizle birlikte AB enerji piyasalarındaki hacmi daralan doğal gaz için önümüzdeki yıllarda kademeli olarak toparlanma süreci beklenmektedir.

Tablo 9 AB Gaz Dengesi Senaryosu (milyar m³)

	2009	2015	2020	2025	2030	2035	2009-2035* [%]
Talep	508	572	593	608	626	629	0,8
Üretim	196	174	145	122	103	89	-3,0
Net İthalat	312	398	448	486	523	540	2,7

* Yıllık ortalama artış oranıdır.

Kaynak: IEA WEO 2011 New Policies Scenario

1.3.1 Bölgesel İlişkiler

1.3.1.1 Enerji Düzenleyicileri Bölgesel Birliği (ERRA)

Gönüllülük esasına dayanan bir kuruluş olan Enerji Düzenleyicileri Bölgesel Birliği (ERRA), temel olarak merkez Avrupa ve Avrasya ülkelerinin bağımsız düzenleyici otoritelerinden oluşan ve ayrıca Asya, Afrika, Orta Doğu ve ABD’den iştiraklerin de katıldığı bir organizasyondur. ERRA başlangıçta 12 adet enerji düzenleyici otoritesi arasında işbirliğini sağlayan bir organizasyon olarak işe başlamıştır. ABD Kamusal Hizmet Şirketleri Düzenleyicileri Ulusal Birliği (NARUC), ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) ile işbirliği içinde 1999 senesinden itibaren enerji düzenleyicileri için teknik forumlar, toplantılar ve inceleme gezileri düzenlemekte idi. Bu toplantılar esnasında

katılımcılar, düzenleme konusunda birbirlerinin deneyimlerinden yararlanabilmek için tecrübelerin ve fikirlerin paylaşıldığı resmi bir platform imkanı sağlayan NARUC benzeri bir organizasyona ihtiyaçlarının olduğunu belirtmişlerdir. Bunun sonucunda 2000 yılı Aralık ayında 15 üye, Enerji Düzenleyicileri Bölgesel Birliği (ERRA) Kurucu Antlaşmasını Bükreş'te imzalamıştır. Günümüzde ERRA, 23 tam üye, 3 yedek üye ve 6 aday üyeden oluşmaktadır. Söz konusu Kuruluş Macaristan'da resmi olarak tescil edilmiş olup, Kuruluşun sekreteryası Budapeşte'de faaliyet göstermektedir. NARUC ve USAID, ERRA'nın işleyişine desteğini devam ettirmektedir.

1.3.1.2 Avrupa Enerji Düzenleyicileri Konseyi (CEER) - Avrupa Elektrik ve Doğal Gaz Düzenleyicileri Grubu (ERGEG) - Enerji Düzenleyicileri İşbirliği Ajansı (ACER)

CEER, Avrupa'nın ulusal elektrik ve gaz düzenleyicilerinin AB çapındaki ve uluslararası seviyedeki sözcüsüdür. Kar amacı gütmeyen bir organizasyon olan CEER'in, temel hedefi kamu yararına hizmet eden tek, rekabetçi, etkin ve sürekli bir piyasa oluşumuna yardım etmektir. Söz konusu kuruluş, ulusal düzenleyicilerin birbirleri ile işbirliği içinde bulunmalarını ve **'en iyi uygulamalarının'**¹ paylaşılmasını hedeflemektedir.

CEER, Avrupa enerji piyasasının liberalleşmesine ilişkin **'Üçüncü Yasama Paketi'**² ile kurulmuştur. 3 Mart 2011 tarihinde faaliyete başlayan CEER, ACER ile yakın işbirliği içinde olup, ortak hedeflere sahiptir.

ACER, AB elektrik ve doğal gaz piyasasının bütünleşmesinde kilit bir role sahiptir. Avrupa Komisyonu Kararıyla 2003 yılı Kasım ayında kurulan ERGEG, ACER'e öncü bir kuruluştur. ACER'in fiilen göreve başlamasıyla birlikte, ERGEG'in bir kısım yetkileri ACER'e bir kısım yetkileri ise CEER'e verilmiştir.

ACER, AB seviyesinde Ulusal Düzenleyici Otoritelerin görevlerini tamamlamak ve koordine etmekle görevli bir kuruluştur. ACER'in temel görevleri; AB çapında uygulanacak bir şebeke mevzuatının temelini oluşturacak taslak rehber hazırlanmasını, ulusal düzenleyici otoritelerin anlaşılmadığı konularda münferit bir şekilde bağlayıcı kararlar alınmasını, Avrupa Kurumlarına enerji ile ilişkili çeşitli konularda tavsiye niteliği taşıyan görüşler sunulmasını kapsamaktadır.

1.3.1.3 Akdeniz Elektrik ve Doğal Gaz Piyasaları Çalışma Grubu (MEDREG)

MEDREG, enerji tüketicilerine azami faydayı sağlamak için Akdeniz bölgesinde şeffaf, istikrarlı ve uyumlu bir düzenleyici çerçeve oluşturmayı hedeflemektedir. MEDREG Başkanlığı, 2010-2012 yılları arasında Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) Doğal Gaz Piyasası Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Hali hazırda devam eden çalışmalar arasında, üye ülke piyasalarına ilişkin şeffaflığın incelenmesi, üçüncü tarafların şebekelere adil erişimini temin edecek temel prensiplerin hazırlanması ve sınır ötesi altyapının geliştirilmesi olanaklarının analiz edilmesi hususları bulunmaktadır. EPDK tarafından 2011 yılında da, MEDREG Doğal Gaz Ad Hoc grubu toplantılarına katılım ve raporlarına katkı sağlanmış olup, bu kapsamda sekizinci MEDREG Doğal Gaz Ad Hoc grubu toplantısı 28 Nisan 2011 tarihinde EPDK'da yapılmıştır. Söz konusu toplantıda şeffaflık, altyapı ve üçüncü taraf erişim koşulları tartışılmıştır.

1.3.1.4 Uluslararası Enerji Düzenleyicileri Konfederasyonu (ICER)

Uluslararası Enerji Düzenleyicileri Konfederasyonu (ICER), bütün dünyadaki enerji düzenleyicileri arasında işbirliğini sağlama amacı güden bir kuruluştur. 19.10.2009 tarihinde kurulan bu Kuruluşun üyeleri 6 kıtaya yayılmış olup, 200 düzenleyici otoriteden oluşmaktadır. ICER şu anda CEER başkanı tarafından yönetilmektedir.

¹ Literatürde 'best practice' olarak adlandırılmaktadır.

² 2009/73/EC sayılı direktif.

ICER'in vizyonu; dünya enerji piyasalarını ilgilendirecek ölçekteki hususlarda enerji düzenleyici kurumları arasında gönüllü bir işbirliği zemini sağlamaktır.

ICER'in misyonu; enerji düzenleyici kurumlarının elektrik ve doğal gaz piyasalarına ilişkin izleme faaliyetleri ve tüketici haklarının korunması alanlarındaki çalışmaları konusunda kamuoyunu bilgilendirmek ve bu konularda farkındalık yaratmak, enerji düzenleyici kurumlarının ortak amaç ve değerlerine hizmet edecek bir platform oluşturmak, sürdürülebilirlik sürecine katkı sağlamak, piyasa mekanizması ve kamu hizmeti menfaatlerini uzlaştırmaktır. Bu kapsamda ICER, üyeler arası sürekli iletişim ve bilgi alışverişi yoluyla işbirliği sağlanması ve eğitim faaliyetleri düzenlenmesi gibi girişimlerde bulunmayı hedeflemektedir.

ICER'in odaklandığı ana başlıklar; arz güvenliği, iklim değişikliği karşısında düzenleyici otoritelerin rolü, rekabet edilebilirlik, alım gücü, bağımsızlık, yetkiler, sorumluluklar, en iyi uygulama yöntemleri ve düzenleyici otoritelerin bilgilendirilmesidir. ICER vasıtasıyla enerji düzenlemesi konusu, bölgesel ve ulusal sınırları aşarak global düzeydeki diyaloglar ve işbirliği yoluyla belirlenmektedir. ICER çatısı altında EPDK'nın üyesi olduğu ERRA ve MEDREG de yer almaktadır.

1.3.2 Avrupa Birliği Doğal Gaz Piyasası Mevzuatı 2011 Yılı Gelişmeleri

1.3.2.1 Toptan Satış Piyasalarının İzlenmesine İlişkin AB Düzenlemesi

AB elektrik ve doğal gaz piyasaları her geçen gün biraz daha fazla liberalleşmekte ve birbirine bağlı hale gelmektedir. Bu sebeple suistimal ve manipülasyon ihtimali artış göstermektedir.

AB Konseyi, 10 Ekim 2011 tarihinde enerji piyasası bütünlüğü ve şeffaflığı hakkında bir düzenleme kabul etmiştir. Bu yeni düzenleme, piyasa suistimallerini ve manipülasyonlarını etkin bir şekilde tespit etmek, engellemek ve söz konusu piyasaların bütünlüğünün ve şeffaflığının sağlanması amacıyla, toptan satış piyasalarının izlenmesine yönelik esas ve şartları belirlemektedir. Söz konusu düzenleme kapsamında, ACER tarafından yürütülecek olan bir piyasa izleme mekanizması tesis edilmektedir. ACER ulusal enerji piyasası düzenleyici kurulları ile yakın işbirliği içinde hareket etmek suretiyle elektrik ve doğal gaz toptan satış faaliyetlerini izleyecek ve denetleyecektir. ACER bu çerçevede, toptan satış piyasalarının değerlendirilmesi ve izlenmesi için ihtiyaç duyulan bilgi ve verileri toplayacaktır. Bunlara ilaveten, ACER bünyesinde ulusal düzenleme kurumları tarafından sağlanan enerji piyasasına ilişkin bilgiler bazında Avrupa Sicil Kayıt Dairesinin kurulması öngörülmüştür.

Üye devletler, söz konusu düzenlemenin ihlaline ilişkin olarak, piyasa manipülasyonu kapsamında elde edilen kazançları ve tüketicilere verilen zararları yansıtacak şekilde, orantılı, etkin ve caydırıcı nitelikte yaptırımlar getirmek zorundadır.

1.3.3 Doğal Gaz Boru Hattı Projelerine İlişkin 2011 Yılı Gelişmeleri

Yaklaşık 3 yıldır Türkiye ve Azerbaycan arasında devam eden müzakereler sonucunda Trans Anadolu boru hattı projesi kapsamında Azerbaycan'dan gaz alımını ve iletimini öngören anlaşma 25 Ekim 2011 tarihinde imzalanmıştır. 2018 yılı başında hizmet vermeye başlaması planlanan Trans Anadolu boru hattı projesi, hem Türkiye'nin hem de Avrupa'nın doğal gaz ihtiyacını karşılamak açısından oldukça önem taşımaktadır. Söz konusu boru hattı projesi, Şah Deniz'den çıkarılarak taşınacak olan gazın Rusya gazına alternatif olarak Kafkaslardan Avrupa'ya gidecek ilk gaz olması sebebiyle de büyük öneme sahiptir. Şah Deniz'den çıkarılacak 16 milyar m³ gazın 6 milyar m³'ünün Türkiye'de kullanılması ve geriye kalan 10 milyar m³ doğal gazın ise Türkiye'den geçerek Avrupa'ya iletilmesi planlanmaktadır. Böylelikle Türkiye, Avrupa'nın enerji güvenliği açısından stratejik bir ülke konumuna gelecektir.

**TÜRKİYE
DOĞAL GAZ
PİYASASININ
TARİHSEL
GELİŞİMİ**

2

2.1 Doğal Gazın Kullanımı

Türkiye’de doğal gaz kullanımı, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) tarafından 1970 yılında Hamitabat ve Kumrular doğal gaz sahalarında keşfedilen doğal gazın 1976 yılında Pınarhisar Çimento fabrikasında kullanılmasıyla başlamıştır.

Nüfus artışı ve sanayileşmeye bağlı olarak artan enerji ihtiyacının karşılanmasında alternatif bir enerji kaynağı olarak doğal gazın payını artırmak ve bazı şehirlerde gittikçe yoğunlaşan hava kirliliğine bir çözüm bulmak amacıyla 18.09.1984 tarihinde Türkiye ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasında doğal gaz sevkiyatına ilişkin olarak imzalanan anlaşmanın ardından, Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi (BOTAŞ) ile SSCB’nin doğal gaz ticareti konusunda yetkili kuruluşu SOYUZGAZ EXPORT arasında 14.02.1986 tarihinde 25 yıl süreli ve plato değeri yıllık 6 milyar Cm³ olan bir doğal gaz alım-satım anlaşması imzalanmıştır. SSCB ile yapılan ilk alım anlaşmasını, artan doğal gaz ihtiyacının karşılanması amacıyla yapılan diğer alım anlaşmaları izlemiştir.

Tablo 10 Doğal Gaz Alım Sözleşmeleri

Sözleşme	Miktar ^(*)	Sözleşme Tarihi	Süre (Yıl)	Gaz Teslimatına Başlanan Yıl
Rusya Federasyonu (Batı Hattı) ^(**)	6	14.02.1986	25	1987
Cezayir (LNG)	4	14.04.1988	20	1984
Nijerya (LNG)	1,2	09.11.1995	22	1999
İran	10	08.08.1996	25	2001
Rusya Federasyonu (Mavi Akım)	16	15.12.1997	25	2003
Rusya Federasyonu (Batı Hattı)	8 ^(***)	18.02.1998	23	1998
Türkmenistan	16	21.05.1999	30	-
Azerbaycan	6,6	12.03.2001	15	2007

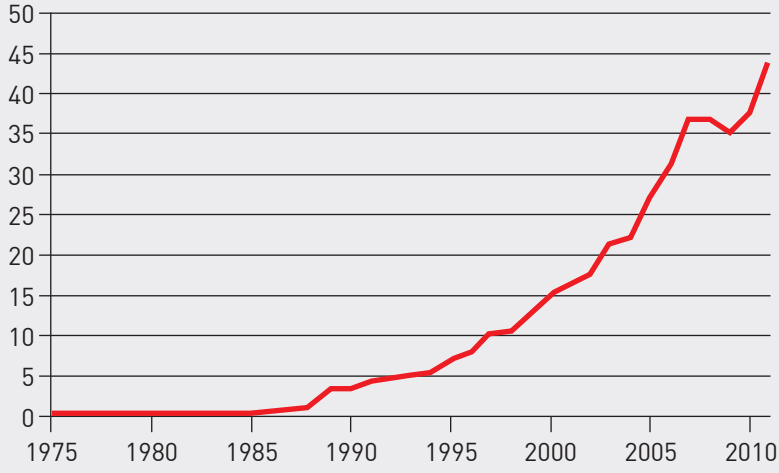
(*) Plato değerini belirtmektedir (milyar Cm³/yıl).

(**) Anlaşma 31.12.2011 tarihi itibarıyla sona ermiştir.

(***) 4646 sayılı Kanun’un Geçici 2 nci maddesi kapsamında BOTAŞ’ın 18.02.1998 tarihli alım-satım sözleşmesinin 4 milyar Cm³/yıl miktarlık kısmı devredilmiştir.

14.02.1986 tarihli alım-satım anlaşması sonrasında 26.10.1986 tarihinde inşasına başlanan 842 km uzunluğundaki Rusya Federasyonu-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı, Bulgaristan sınırındaki Malkoçlar mevkiinden Türkiye’ye girerek 23.06.1987’de Hamitabat’a ulaşmış, daha sonra Ambarlı, İstanbul, İzmit, Bursa ve Eskişehir güzergâhını takip ederek Ağustos 1988’de Ankara’ya ulaşmıştır. Söz konusu doğal gaz hattı ile Trakya bölgesinde bulunan Hamitabat ve Ambarlı doğal gaz kombine çevrim santrallerine, İGSAŞ (İstanbul Gübre Sanayi A.Ş.) ve TUGSAŞ (Türkiye Gübre Sanayi A.Ş.) gübre tesislerine ve doğal gaz boru hattının geçtiği güzergâh üzerinde bulunan şehirlere doğal gaz ulaştırılmıştır. Doğal gaz, Ekim 1988’de Ankara’da, Ocak 1992’de İstanbul’da, Aralık 1992’de Bursa’da, Eylül 1996’da İzmit’te, Ekim 1996’da Eskişehir’de konut ve ticari sektörün kullanımına sunulmuştur.

Üretimin başladığı 1976 yılından ithalatın başladığı 1987 yılına değin toplamda yaklaşık 747 milyon m³’lük sınırlı bir üretim ve tüketim miktarı elde edilmiştir. 2011 yılı sonunda doğal gaz tüketim miktarı 44,145 milyar Sm³’e ulaşmıştır. 1975-2011 yılları doğal gaz tüketim miktarları Grafik 6’da görülmektedir.

Grafik 6

1975-2011 Yılları Doğal Gaz Tüketimi (milyar Sm³)

Kaynak:
DEK-TMK Enerji Raporları

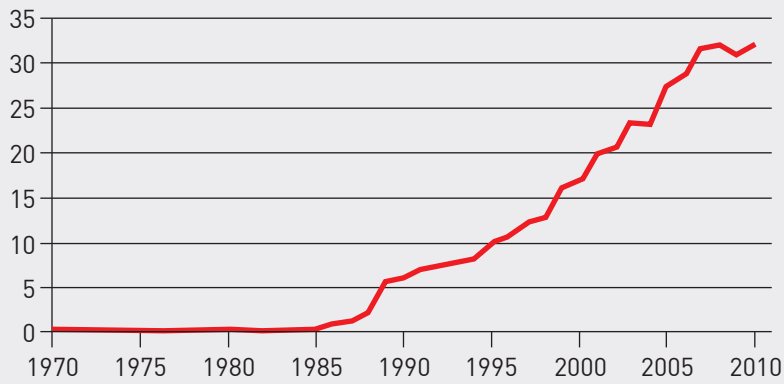
Doğal gazın toplam enerji tüketimi içindeki payı, 1976-1987 yılları arasında ihmal edilebilir oranlarda iken tüketim miktarına paralel olarak artış göstermiştir. 1975-2010 yıllarına ait Türkiye toplam enerji tüketiminde kaynakların payları Tablo 11’de verilmektedir.

Tablo 11 1975-2010 Yılları Türkiye Toplam Enerji Tüketiminde Kaynakların Payları (%)

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Doğal Gaz	0	0,1	0,2	5,9	9,9	17,1	27,3	31,9
Petrol	51,7	50,3	46	45,1	46	40,1	35,2	26,7
Kömür	21,5	22,1	21,4	30,9	27,2	30	26,4	30,6
Hidroelektrik	1,9	3,1	2,6	3,8	4,8	3,3	3,7	4,1
Diğer	24,9	24,4	29,8	14,3	12,1	9,5	7,4	6,7

Kaynak: DEK-TMK raporu

1975-2010 yılları arasında doğal gazın toplam enerji tüketimi içerisindeki gelişimi Grafik 7’de verilmektedir.

Grafik 7

1975-2010 Yılları Doğal Gazın Toplam Enerji Tüketimi İçindeki Payı (%)

Kaynak:
DEK-TMK Enerji Raporları

2.2 Hukuki Süreç

Türkiye doğal gaz sektörüne ilişkin hukuki süreç, 350 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)'nin 1988 yılında yürürlüğe girmesiyle başlamıştır. Bu KHK ile 7/7871 sayılı Kararnameye istinaden 15.08.1974 tarihinde TPAO'nun bağlı ortaklığı olarak boru hatları ile petrol taşımacılığı faaliyeti yapmak üzere kurulmuş olan BOTAŞ³, doğal gazın ithali alanında yetkilendirilen tek kuruluş olarak belirlenmiştir. 02.01.1990 tarih ve 397 sayılı Doğal Gazın Kullanımı Hakkında KHK ile 350 sayılı KHK yürürlükten kaldırılmış ve doğal gazın (sıvılaştırılmış hali dahil) ithali, satış fiyatının tespiti ve ülke içinde dağıtım yetkisi BOTAŞ'a verilmiştir.

02.05.2001 tarih ve 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu'nun (Kanun) ilgili maddesi gereği 397 sayılı KHK'nin yürürlükten kaldırılmasına kadarki dönem; ithalat, toptan satış, iletim ve ayrıca Bursa ve Eskişehir'deki şehir içi doğal gaz dağıtım faaliyetlerinin BOTAŞ tarafından yürütüldüğü bir dönemdir. Ankara, İstanbul, İzmit ve Adapazarı şehirlerindeki doğal gaz dağıtımını ise belediye şirketi niteliğindeki EGO (Ankara), İGDAŞ (İstanbul), İZGAZ (İzmit) ve AGDAŞ (Adapazarı) tarafından yürütülmüştür.

AB kriterlerine uyum ve küresel ekonomiyle bütünleşme sürecinin gereği olarak yürürlüğe giren Kanun; alternatif enerji kaynakları karşısında gittikçe daha cazip hale gelmeye başlayan doğal gazın kullanımının Türkiye'nin tamamında yaygınlaştırılması, kaliteli, sürekli ve ucuz bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulması için doğal gaz piyasasının düzenlenmesi ve rekabete açılacak şekilde yeniden yapılandırılması sürecini başlatmıştır. Bu çerçevede Kanun'la, bir kamu kuruluşu olan BOTAŞ'ın piyasada tekel konumunda olduğu bir yapıdan, piyasada rekabetçi unsurlara sahip olan faaliyetlerin serbestleştirileceği, rekabetçi unsurlara sahip olmayan alanlarda düzenleme ve denetimin sağlanacağı bir yapıya doğru geçiş amaçlanmıştır. Öte yandan, 03.03.2001 tarih ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ile kurulmuş olan Elektrik Piyasası Düzenleme Kurumunun görev alanına, 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu ile doğal gaz piyasasının düzenlenmesi ve denetlenmesi görevleri de eklenerek Kurumun adı Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu olarak değiştirilmiştir.

³ 08.02.1995 tarih, 95/6526 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile BOTAŞ'ın TPAO'nun Bağlı Ortaklığı statüsünden çıkarılmasına ve iktisadi devlet teşekkülü olarak yapılandırılmasına karar verilmiştir.

**TÜRKİYE
DOĞAL GAZ
PİYASASININ
MEVCUT
DURUMU**

3

Türkiye doğal gaz piyasasının hukuki altyapısını oluşturan Kanun, BOTAS'ın dikey bütünleşmiş tüzel kişiliğinin, dağıtım faaliyeti hariç olmak üzere ayrıştırılarak yeniden yapılandırılması ve iletim faaliyetini yapan şirket hariç diğer şirketlerin (depolama ve ticaret) özelleştirilmesini hükme bağlamıştır. Kanun'un yayımlandığı dönemde BOTAS'ın mülkiyetinde ve işletiminde bulunan şehir içi dağıtım işletmeleri ve varlıklarının özelleştirilmesi ve yeni oluşturulacak dağıtım bölgelerinde ise ihale yöntemiyle belirlenecek özel şirketlerin faaliyet göstermesi öngörülmüştür. Ayrıca, ithalat, iletim, depolama, toptan satış, ihracat, dağıtım, sıkıştırılmış doğal gaz (CNG) dağıtım ve iletimi faaliyetleri, lisans alınmasının zorunlu hale getirildiği birer piyasa faaliyeti olarak sayılmıştır.

Kanun, doğal gazın kaliteli, sürekli, ucuz, rekabete dayalı esaslar çerçevesinde çevreye zarar vermeyecek şekilde tüketicilerin kullanımına sunulması için, doğal gaz piyasasının serbestleştirilerek mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaf bir doğal gaz piyasasının oluşturulması ve bu piyasada bağımsız bir düzenleme ve denetimin sağlanmasını amaçlamaktadır.

3.1 Üretim

Doğal gaz arama ve üretim faaliyetleri, 6326 sayılı Petrol Kanununa göre Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (PIGM) tarafından verilen arama ve işletme ruhsatları kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Üretim faaliyeti Kanun gereği piyasa faaliyeti olarak sayılmamakla birlikte, üretim şirketlerinin ürettikleri doğal gazı EPDK'dan toptan satış lisansı almak kaydıyla toptan satış şirketlerine, ithalatçı şirketlere, ihracatçı şirketlere, dağıtım şirketlerine, kuyubaşından olmak kaydıyla CNG satış şirketleri ile CNG iletim ve dağıtım şirketlerine veya serbest tüketicilere pazarlayabilir. Ayrıca, üretim şirketleri ihracat lisansı almak kaydıyla ürettikleri doğal gazı ihraç da edebilirler.

Bu kapsamda EPDK'dan toptan satış lisansı almış olan;

- TPAO,
- Amity Oil International Pty Limited (Merkezi Avustralya-Türkiye İstanbul Şubesi),
- Thrace Basin Natural Gas Corporation (Ankara Türkiye Şubesi),
- Foinavon Energy Inc (Merkezi: Kanada) Türkiye-Ankara Şubesi,
- Tiway Turkey Limited (Ankara Türkiye Şubesi),
- Petrol Ofisi Arama Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş.,
- Transatlantic Exploration Mediterranean Int. Pty. Ltd. (Merkezi: Avustralya) Türkiye İstanbul Şubesi,
- Petrogas Petrol Gaz ve Petrokimya Ürünleri İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.

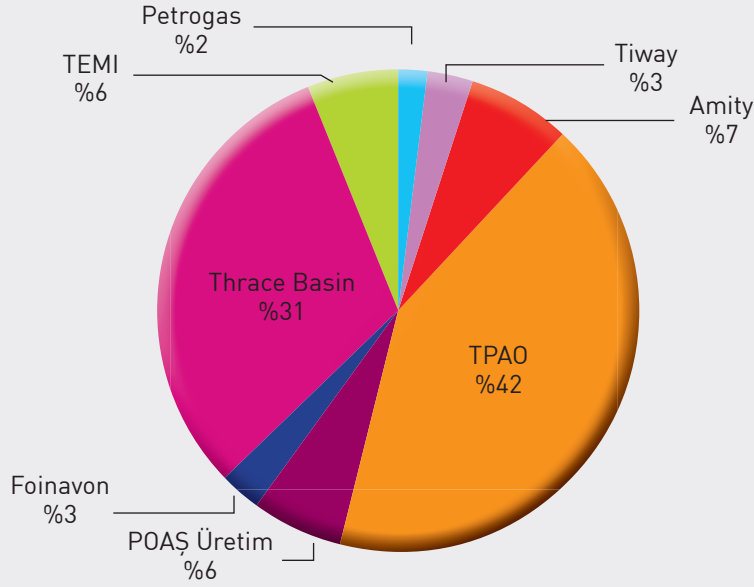
tarafından Güney Doğu Anadolu, Trakya ve Batı Karadeniz bölgelerinde üretilen doğal gaz, üretim bölgelerinde bulunan sını ve ticari kuruluşlara, dağıtım şirketlerine ve toptan satış şirketlerine sunulmaktadır.

Yıllara göre doğal gaz üretim miktarları Tablo 12'de verilmektedir.

Tablo 12 2006-2011 Yılları Doğal Gaz Üretim Miktarları (milyon Sm³)

Yıllar	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Miktar	948	874	969	687	682	760

Toptan satış lisansı sahibi üretim şirketleri tarafından 2011 yılında gerçekleştirilen 760 milyon Sm³'lük doğal gaz üretiminin önemli miktardaki kısmı; TPAO ve Thrace Basin Natural Gas Corporation şirketleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Toptan satış lisansı sahibi üretim şirketlerinin üretim payları Grafik 8'de gösterilmektedir.

Grafik 8

2011 Yılı Toptan Satış Lisansı Sahibi Üretim Şirketlerinin Üretim Payları

3.2 İthalat

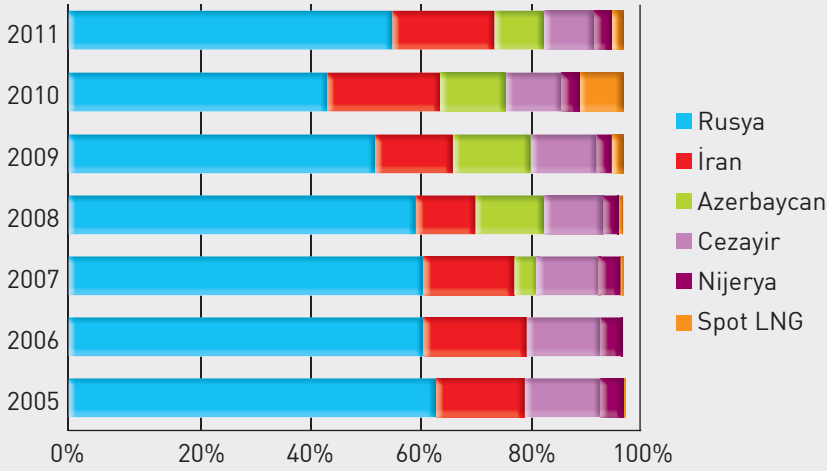
1970'lerde kullanımına başlanan ve enerji talebindeki artışa paralel olarak sahip olduğu avantajlar nedeniyle kullanım oranı ve alanları gittikçe artan doğal gazın, mevcut ve potansiyel kullanımının karşılanmasında yurt içi rezerv ve üretim miktarlarının oldukça sınırlı düzeylerde kalması, Türkiye için doğal gaz ithalatını zorunlu hale getirmiştir.

2005-2011 yılları arasında gerçekleşen ithalat miktarları kaynak ülke bazında Tablo 13'te verilmektedir.

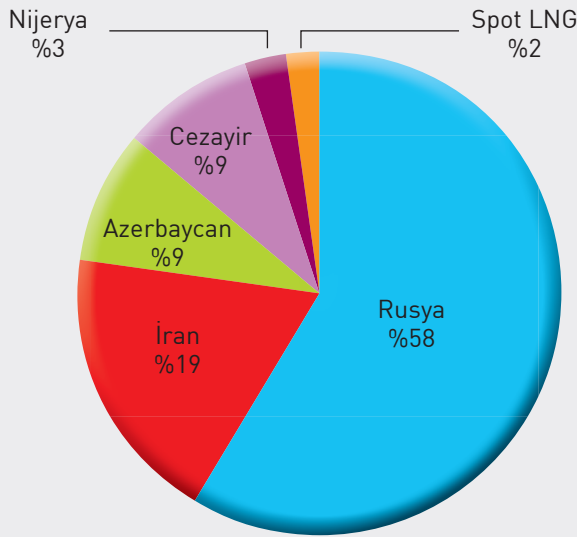
Tablo 13 2005-2011 Yılları Doğal Gaz İthalat Miktarları (milyon Sm³)

Yıl	Rusya	İran	Azerbaycan	Cezayir	Nijerya	Spot LNG	Toplam
2005	17.524	4.248	0	3.786	1.013	0	26.571
2006	19.316	5.594	0	4.132	1.100	79	30.221
2007	22.762	6.054	1.258	4.205	1.396	167	35.842
2008	23.159	4.113	4.580	4.148	1.017	333	37.350
2009	19.473	5.252	4.960	4.487	903	781	35.856
2010	17.576	7.765	4.521	3.906	1.189	3.079	38.036
2011	25.406	8.190	3.806	4.156	1.248	1.069	43.874

Tablo 13 ile Grafik 9 ve 10'da görüleceği üzere; ülkemizin, doğal gazda önemli ölçüde ithalata ve ithalatta da büyük ölçüde Rusya'ya bağımlılığı söz konusudur.

Grafik 9
1999-2011 Yılları İthalat
Kaynakları Payları Değişimi

Grafik 10
2011 Yılı Kaynak Ülkeler Bazında
Türkiye'nin Doğal Gaz İthalatı

3.2.1 Boru Hatlarıyla İthalat

Rusya'yla 1986 yılında imzalanan yıllık 6 milyar m³ (plato) miktarındaki ilk alım anlaşmasının ardından, artan tüketim miktarının karşılanabilmesi amacıyla imzalanan diğer alım anlaşmaları kapsamında sırasıyla Rusya (İlave Batı Hattı), İran ve Rusya (Mavi Akım Hattı)'dan doğal gaz alımına devam edilmiştir. 12.03.2001 tarihinde imzalanan alım anlaşması kapsamında 2007 yılından itibaren Azerbaycan'dan da doğal gaz alımına başlanmıştır. Böylece mevcut durum itibarıyla Türkiye, 1999 yılında imzalanmakla birlikte henüz devreye girmediği için toplama dahil edilmeyen Türkmenistan anlaşması hariç olmak üzere, 3 farklı ülkeden uzun dönemli doğal gaz alım anlaşmaları kapsamında boru hatlarıyla doğal gaz ithalatı gerçekleştirmektedir.

Rusya Federasyonu'ndan doğal gaz ithalatı yapmak üzere, BOTAŞ ile Gazprom Export Limited Liability Company ile

14.02.1986 tarihinde imzalanmış olan doğal gaz alım satım anlaşması 31.12.2011 tarihi itibarıyla sona ermiştir. Bu çerçevede, ilgili mevzuat gereğince BOTAŞ'ın sahip olduğu 18.04.2003 tarih ve DİT/131-09/012 sayılı ithalat lisansı, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (Kurul)'nun 26.10.2011 tarih ve 3475/8 sayılı Kararı ile sona erdirilmiştir.

Bu kapsamda, Kanun'un Geçici 2 nci maddesinde yer alan, BOTAŞ'ın mevcut sözleşmelerinin var olduğu ülkeler ile yapılacak ithalata ilişkin hükümler doğrultusunda, BOTAŞ'ın 18.04.2003 tarih ve DİT/131-09/012 sayılı ithalat lisansına konu sözleşmenin sona erdiği tarihten itibaren yapılacak yeni ithalat sözleşme/sözleşmelerine esas ithalat lisanslarının verilebilmesi ve bu amaçla doğal gaz piyasasında rekabetçi bir yapının oluşturulması temel hedefi çerçevesinde 26.10.2011 tarih ve 3476 sayılı Kurul Kararı alınmıştır.

28 Ekim 2011 tarihli ve 28098 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, 26.10.2011 tarih ve 3476 sayılı Kurul Kararı'nın 4 üncü maddesi kapsamında 26 adet tüzel kişi tarafından ithalat lisansı başvurusu yapılmıştır. Ancak, Kanunda ithalat lisansı almak için gereken şartlardan biri olarak sayılan **"İthal edilecek doğal gazın kaynağı, rezervleri, üretim tesisleri ve iletim sistemi hakkında kesin bilgi ve garantinin bulunması"** hükmü kapsamında, söz konusu tüzel kişiler, alım-satım anlaşmasını süresi içerisinde EPDK'ya sunamadığından, tüm başvurular iade edilmiştir.

3.2.1.1 Sözleşme Devirleri

Kanunda öngörülen sözleşme devri mekanizması, 30.11.2005 tarihinde BOTAŞ tarafından 6 adet alım sözleşmesi için 6 ayrı ihaleye çıkılarak işletilmeye başlanmıştır. Söz konusu ihalelerde, 250 milyon Cm³'lük lotlar üzerinden 64 lota karşılık gelen toplam 16 milyar Cm³/yıl miktarındaki kısım devir konusu yapılmakla birlikte satıcı ön onay belgesinin sunulamaması nedeniyle tekliflerin bir kısmı geçersiz sayılmıştır. Teklifler içinde sadece, 16 lot için (4 milyar Cm³/yıl) ihaleye çıkılan 18.02.1998 tarihli Doğal Gaz Alım-Satım Sözleşmesinin devri için verilmiş olan 4 adet teklif geçerli sayılmıştır. BOTAŞ tarafından yapılan en uygun teklif sıralaması Tablo 14' te gösterilmektedir.

Tablo 14 Sözleşme Devir Miktarları (milyon Cm³) [*]

Lisans Sahibi	Miktar
Shell Enerji A.Ş.	250
Bosphorus Gaz Corporation A.Ş.	750
Enerco Enerji San. ve Tic. A.Ş.	2.500
Avrasya Gaz A.Ş.	500

[*] 9.000 kcal/m³ üst ısııl değere baz miktardır.

Söz konusu şirketlerden Shell Enerji A.Ş. Aralık 2007'de, Bosphorus Gaz Corporation A.Ş. 3 Ocak 2009'da, Enerco Enerji Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Avrasya Gaz A.Ş. ise Nisan 2009'da ithalat faaliyetine başlamış bulunmaktadır.

Kanun'un Geçici 2 nci maddesi çerçevesinde, BOTAŞ'ın Alıcı olarak tarafı bulunduğu Doğal Gaz Alım Satım Sözleşmelerinin üçüncü taraflara devrine ilişkin yürütülen çalışmalar kapsamında, gaz arzının devam etmekte olduğu İthalat Sözleşmelerinden BOTAŞ'ın tarafı olduğu Gazprom Export LLC ile 15.12.1997 tarihinde imzalanan, 16 milyar Cm³/yıl miktarlı Doğal Gaz Alım Satım Sözleşmesinin 6 milyar Cm³/yıl miktarlık kısmı için sözleşme devri ihalesine çıkılmasına ilişkin ihale ilanı 13.05.2011 tarihli ve 27933 sayılı Resmi Gazete'de ve BOTAŞ'ın internet sayfasında yayımlanmıştır.

Bu kapsamda, BOTAŞ tarafından mevcut doğal gaz alım veya satış sözleşmelerinin kısmi veya bütün olarak tüm hak ve yükümlülükleri ile birlikte devredilmesi amacıyla yapılacak ihaleler için, ithalat lisans yeterlik sahibi şirketlerin

belirlenmesi ve ihale neticesi EPDK'ya yapılacak ithalat lisans başvuruları hakkında alınan 22.06.2011 tarih ve 3285 sayılı Kurul Kararı kapsamında, BOTAŞ'ın söz konusu sözleşme devri ihalesine katılabilmek amacıyla, istekli tüzel kişiler tarafından EPDK'ya başvuruda bulunulmuştur. EPDK tarafından yapılan inceleme neticesinde yeterli bulunan tüzel kişiler BOTAŞ'a bildirilmiş ancak, söz konusu ihaleye teklif veren tüzel kişi olmaması nedeniyle sözleşme devri ihalesi neticelendirilememiştir.

3.2.2 Sıvılaştırılmış Doğal Gaz (LNG) ve Spot LNG İthalatı

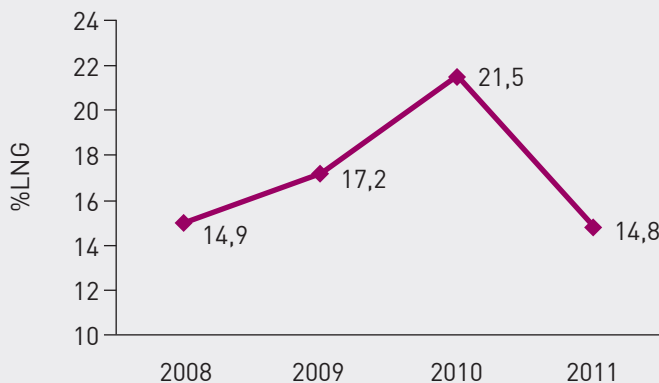
Doğal gazın boru hatları ile iletiminin teknik veya ekonomik açıdan mümkün olmadığı durumlarda doğal gaz, -162 °C'ye kadar soğutulularak sıvılaştırılır ve hacmi 600 kata kadar küçültülen sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) özel olarak imal edilmiş tankerler vasıtasıyla taşınır.

Arz kaynaklarının çeşitlendirilerek arz güvenliğinin ve tedarikte esnekliğin artırılması amacıyla BOTAŞ tarafından, 1988 yılında imzalanan alım anlaşması kapsamında 1994 yılından itibaren Cezayir'den, 1995 yılında imzalanan alım anlaşması kapsamında ise 1999 yılından itibaren Nijerya'dan LNG alımına başlanmıştır.

2006 yılında Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan doğal gaz krizi sonrasında Batı Hattından gelen doğal gazın azalması, İran'ın teknik sorunlar ve iç tüketimini karşılayamadığı gerekçeleriyle ihraç ettiği doğal gazı kış aylarında kesmesi, yeterli depolama kapasitesine sahip olmayan Türkiye'nin boru hatlarından gelen doğal gazda arz sıkıntısı yaşamasına neden olmuştur.

Tedarikçi ve transit ülkelerden kaynaklanan nedenler ve teknik nedenlerle özellikle kış aylarında günlük gaz sözleşme değerlerinin altında doğal gaz arzının gerçekleştiği ve dolayısıyla günlük arz-talep dengesinin sağlanmasında sıkıntıların yaşandığı durumlarla karşı karşıya kalınmıştır. Diğer taraftan, 09.07.2008 tarihli ve 5784 sayılı '**Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**' ile LNG ithalatı, BOTAŞ ve diğer piyasa katılımcıları için serbest bırakılmış ve daha önce Kanun ile düzenlenmemiş olan ithalat (spot LNG) faaliyeti düzenleme altına alınmıştır. Ayrıca, alınacak tek bir ithalat (spot LNG) lisansı kapsamında birden fazla ülkeden ithalat yapılabilmesinin önü açılmıştır.

Cezayir ve Nijerya'dan uzun dönemli sözleşmelerle alınan LNG ile spot piyasadan alınan LNG'nin depolanması, gazlaştırılması ve iletim hattına gönderilmesinde kullanılmakta olan iki adet LNG terminali bulunmaktadır. Bunlardan biri, yapımına Cezayir ile yapılan anlaşma sonrasında başlanmış olan ve 1994 yılında işletmeye alınan BOTAŞ mülkiyet ve işletmesindeki Marmara Ereğlisi LNG Terminali, diğeri de Ege Gaz A.Ş. tarafından 2001 yılında Aliağa'da kurulan ve 2006 yılında kullanılmaya başlanan Ege Gaz A.Ş. LNG Terminalidir.

Grafik 11

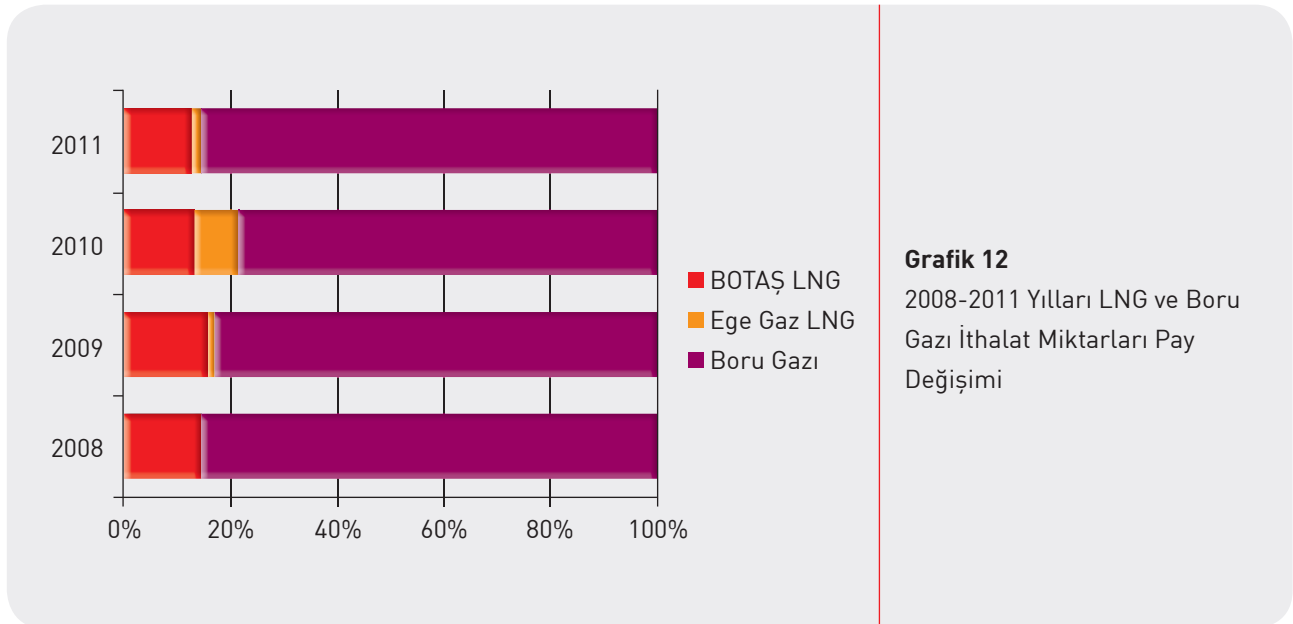
2008-2011 Ulusal Doğal Gaz
Tüketimi İçerisinde LNG
Tüketim Payları (%)

2008 yılından bu yana gerek spot gerekse de uzun dönemli sözleşmelerle gerçekleşen LNG ithalatının durumuna bakıldığında; 2008 yılında ulusal doğal gaz tüketiminin %14,9'unun LNG ile karşılanmakta olduğu, bu oranın 2009'da %17,2'ye, 2010'da %21,5'e yükseldiği görülmüştür. Ancak 2011 yılında ulusal doğal gaz tüketiminin LNG ile karşılanmakta olan oranı %14,8'e düşmüştür. Bu durum Grafik 11'de verilmektedir.

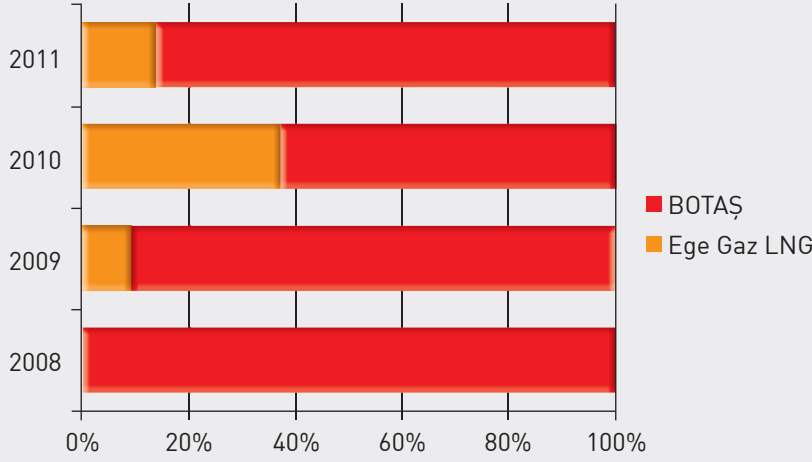
2011 yılında dünyada LNG talebinde artış gözlenmiştir. Özellikle Japonya'da meydana gelen deprem ve tsunamiye bağlı olarak ortaya çıkan nükleer enerji kayıplarının LNG ile karşılanması, ayrıca Çin ve Hindistan'daki ekonomik büyümeye bağlı olarak LNG taleplerinin artması gibi nedenler LNG talebinde ve dolayısıyla LNG fiyatlarında artışa neden olmuştur. Öte yandan Japonya'daki depremler sonrasında meydana gelen nükleer sızıntı ile özellikle Uzakdoğu'da denize radyasyonlu su sızması neticesinde LNG tankerlerinin sigorta primlerinin ve kiralalarının artması da LNG maliyetlerini dolayısıyla da LNG fiyatlarını artırmıştır.

Yukarıda bahsedilen hususların, ülkemizde gerçekleştirilen LNG ithalatında düşüşe sebep olduğu değerlendirilmektedir.

Ulusal doğal gaz tüketiminin LNG ile karşılanan kısmı şirketler bazında karşılaştırıldığında; 2008 yılında ulusal doğal gaz tüketiminin %14,9'unun BOTAŞ tarafından karşılandığı, 2009 yılında bu oranın %15,8'e yükseldiği ve 2010 ile 2011 yıllarında ise %13'lere düştüğü görülmektedir. Aynı şekilde Ege Gaz A.Ş.'nin ilk defa 2009 yılında getirdiği LNG ile ulusal doğal gaz tüketiminin %1,5'ini karşıladığı, 2010 yılında bu oranın %8,1'e çıktığı, 2011 yılında ise %2'ye düştüğü görülmektedir. Bu durum Grafik 12'de verilmektedir.

Türkiye'de BOTAŞ ve Ege Gaz A.Ş. tarafından gerçekleştirilen LNG ithalat miktarları kendi içerisinde değerlendirildiğinde, 2008 yılında ithal edilen LNG'nin tümünün BOTAŞ tarafından, 2009 yılında %91,5'inin BOTAŞ, %8,5'inin ise Ege Gaz A.Ş. tarafından getirilmiş olduğu görülmektedir. 2010 yılında ise LNG ithalatının, %62,3'ünün BOTAŞ tarafından, %37,7'sinin Ege Gaz A.Ş. tarafından sağlanmış olduğu ve son olarak 2011 yılında %86,2 oranında BOTAŞ, %13,8 oranında da Ege Gaz A.Ş. tarafından ithal edildiği tespit edilmiştir. Bu durum Grafik 13'te verilmektedir.

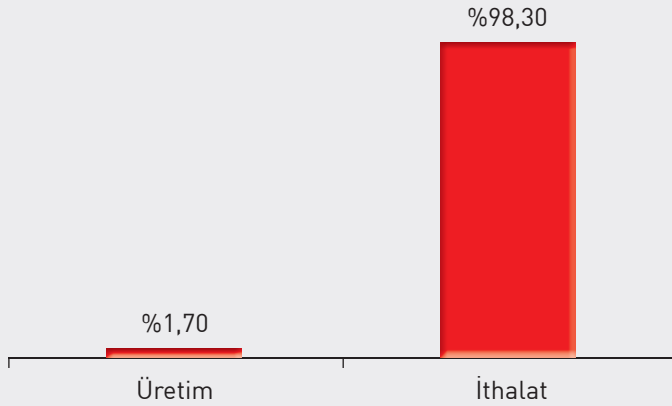
Grafik 13

2008-2011 Yılları LNG İthalatını Gerçekleştiren Şirketlerin Payları

3.2.3 Üretim - İthalat Değerlendirilmesi

2011 yılında, toptan satış lisansı sahibi üretim şirketleri tarafından yurtiçindeki yer altında bulunan yataklardan yer üstüne çıkartılarak, temizlenen ve arıtılan daha sonra da toplama hatları vasıtasıyla iletim hatlarına taşınan, başka bir deyişle üretimi gerçekleştirilen doğal gazın miktarı 760 milyon Sm³'tür.

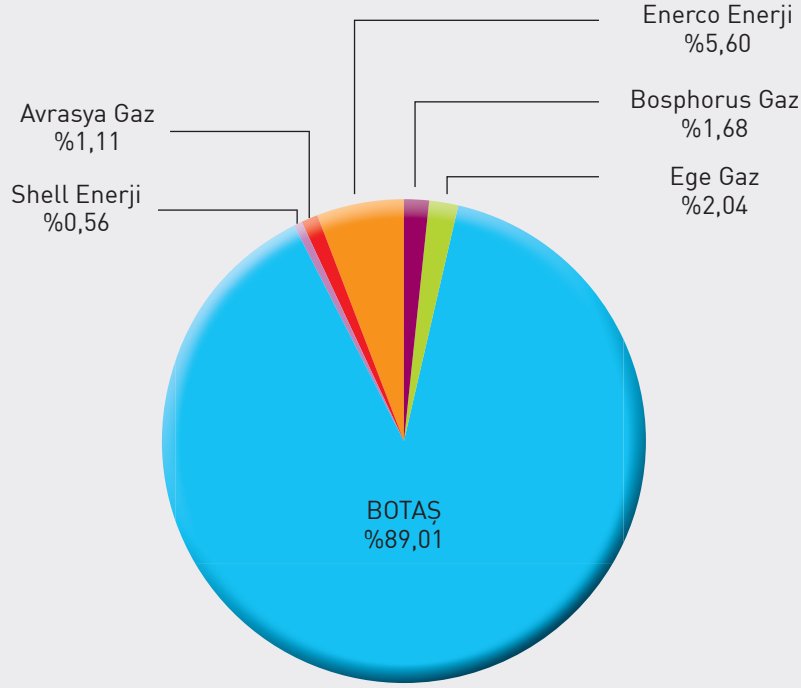
Ülkemizde doğal gaza talebin her geçen gün artması ve yurt içi rezerv ve üretim miktarlarının da bu talepleri karşılamak için yeterli olmaması, 2011 yılında da doğal gazın ithalatını zorunlu kılmıştır. Grafik 14'te de görüleceği üzere, ülkemizin toplam doğal gaz arzının %1,7'si Türkiye'de üretilen doğal gaz ile geri kalan %98,3'lük kısmı da yurtdışından ithalat lisansı sahibi şirketler tarafından değişik kaynaklardan gerçekleştirilen ithalat yolu ile karşılanmaktadır.

Grafik 14

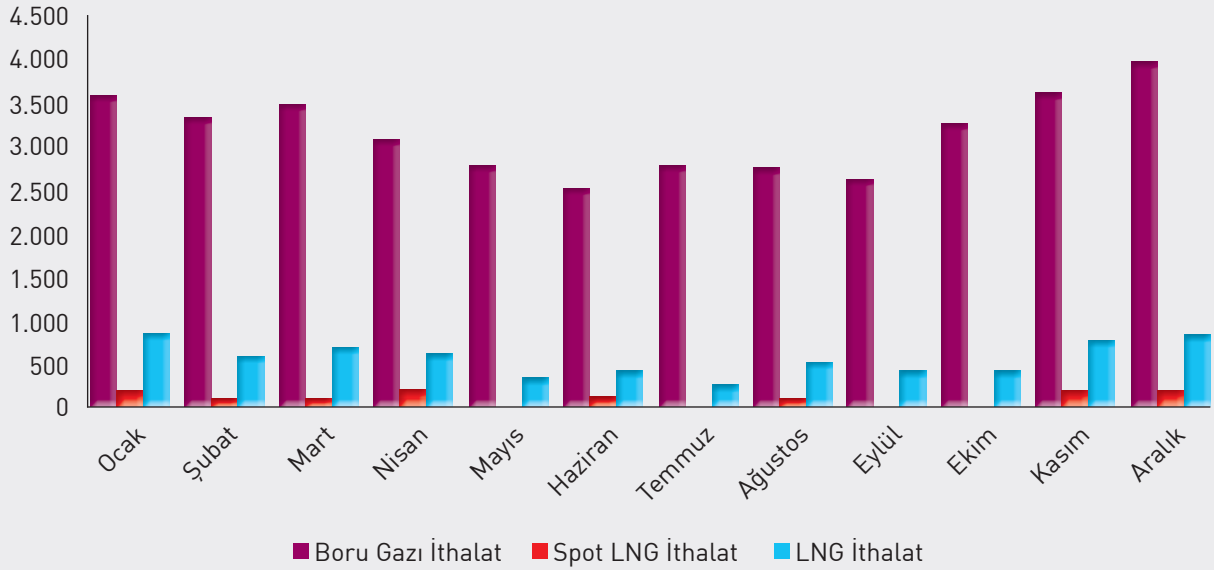
2011 Toplam Doğal Gaz Arzının Karşılandığı Kaynakların Payları

Doğal gaz piyasasında faaliyet göstermekte olan ithalat lisansı sahibi şirketlerin 2011 yılında gerçekleştirdikleri ithalat miktarlarına ilişkin piyasa payları Grafik 15’de, aylık ithalat miktarları ise Grafik 16’da gösterilmektedir.

Grafik 15

2011 Yılı İthalat Şirketlerinin
Piyasa Payları

Grafik 16

İthalat Miktarlarının Aylara Göre dağılımı (milyon Sm³)

3.3 İhracat

İthal edilmiş veya yurt içinde üretilmiş doğal gazın yurt dışına ihraç faaliyeti, ihracat lisansı almış tüzel kişiler tarafından lisanslarında belirtilen ülkeler dâhilinde gerçekleştirilebilmektedir. İhracat lisansı sahibi şirketler ile lisanslarında belirtilen doğal gazı ihraç edilecek ülkeler Tablo 15'te görülmektedir.

Tablo 15 İhracat Lisansı Sahibi Şirketler ve İhraç Edilecek Ülkeler

Lisans Sahibi	İhraç Edilecek Ülke
BOTAŞ	Yunanistan
Setgaz Doğalgaz İthalat İhracat ve Toptan Satış A.Ş.	Bulgaristan
Liquefied Natural Gas İhracat Tic. Ltd. Şti.	Yunanistan
Ege Gaz A.Ş.	Yunanistan

2011 yılında EPDK'ya 2 adet ihracat lisansı başvurusu yapılmış olup, söz konusu başvuruların 2012 yılı içerisinde sonuçlandırılması öngörülmektedir.

İhracat lisansları kapsamında lisans sahibi tüzel kişilerden halihazırda sadece BOTAŞ faaliyette bulunmaktadır. BOTAŞ, lisansı çerçevesinde Yunanistan'a doğal gaz ihracatı gerçekleştirmektedir. 23 Şubat 2003 tarihinde imzalanan Hükümetlerarası Anlaşma ve 23 Aralık 2003 tarihinde BOTAŞ ile DEPA (Dimosia Epichirisi Paroxis Aeriou-Yunanistan) arasında imzalanan Doğal Gaz Alım Satım Anlaşması sonrası Temmuz 2005'te inşaatına başlanan Türkiye-Yunanistan Doğal Gaz Boru Hattı'nın tamamlanması ile 18.11.2007 tarihinde Yunanistan'a doğal gaz ihracatına başlanmıştır. Azeri Şah Deniz-1 sahasından alınan gazın Yunanistan'a satılmasına ilişkin Alım Satım Anlaşması yıllık 750 milyon Cm³'lük bir sevkiyatı içermektedir. BOTAŞ tarafından Yunanistan'a ihraç edilen doğal gaz miktarlarına ilişkin veriler Tablo 16'da verilmektedir.

Tablo 16 2007-2011 Yılları İhracat Miktarları (milyon Sm³)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011
Miktar	30,8	435,8	708,5	648,6	714

3.4 Depolama

Günlük ve mevsimlik değişiklikleri karşılamak ve doğal gaz temininin azalması veya durması ile meydana gelen doğal gaz açığını gidermek ve sistemin sağlıklı çalışması amacıyla doğal gazın yer altı veya yer üstünde depolanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Halihazırda ülkemizde BOTAŞ, TPAO ve Ege Gaz A.Ş. lisans alarak depolama faaliyetinde bulunmaktadırlar.

Ayrıca 2011 yılında gerek yeraltı doğal gaz depolama tesislerinde ve gerekse LNG tesislerinde depolama faaliyetinde bulunmak amacıyla EPDK'ya yapılmış lisans başvuruları bulunmaktadır. Bu bağlamda, 5 Şubat 2011 tarihli ve 27857 sayılı (Mükerrer) Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 13.2.2011 tarihli ve 6111 sayılı Kanun'un⁴ 206 ncı maddesi ile 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu'nun 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrasına eklenen (d) bendi gereğince; Aynı Yerde Doğal Gaz Depolama Faaliyetinde Bulunmak Üzere Lisans Başvurusunda Bulunan Tüzel Kişilerin Seçimi Hakkında Yönetmelik Taslağı hazırlanmış olup, ilgili kurum ve kuruluşlar ile piyasada faaliyet

⁴ Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

gösteren tüzel kişilerin görüşleri alındıktan sonra nihai hale getirilen Yönetmelik Taslağı, Kurul tarafından uygun bulunduktan sonra, 21 Şubat 2012 tarihli ve 28211 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

3.4.1 Yer Altı Doğal Gaz Depolama

BOTAŞ, doğal gaz depolama projeleri üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Bu projelerden ilki, Kuzey Marmara ve Değirmenköy Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi olup, TPAO ile BOTAŞ arasında, 21 Temmuz 1999 tarihinde Kuzey Marmara (Silivri-offshore) ve Değirmenköy (onshore) doğal gaz sahalarının depo olarak kullanılması amacıyla Doğal Gaz Depolama ve Yeniden Üretim Hizmetleri Anlaşması imzalanmıştır. Yüzey tesisleri aynı yerde kurulan ve tesisin yıllık toplam işletme gazı kapasitesi 1,6 milyar m³ ve Türkiye’nin ilk yeraltı doğal gaz depolama tesisleri olan Silivri’deki Kuzey Marmara ve Değirmenköy Doğal Gaz Yeraltı Depolama Tesisleri 20 Temmuz 2007 tarihinde işletmeye açılmıştır.

Diğer bir proje ise Tuz Gölü Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi’dir. Doğal gazın yeraltında depolanabilirliği açısından uygun olan ve Tuz Gölü’nün derinliklerinde bulunan tuz domlarının doğal gaz deposu olarak yeraltında kullanımı amacıyla geliştirilen projenin mühendislik çalışmaları tamamlanmış olup, yapım ihalesini kazanan Çin menşeli **China Tianchen Engineering Corporation** firması proje inşaatına başlamıştır. 2015 yılında tamamlanacak projeye ilk planda Tuz Gölü’nün altına 1 milyar m³ doğal gaz depolanacak ve ihtiyaç olması halinde depodan sisteme günlük 40 milyon m³ doğal gaz verilebilecektir.

BOTAŞ tarafından, Tuz Gölü Doğal Gaz Yeraltı Depolama Projesi ile doğal gaz sisteminin arz talep dengelenmesi, özellikle Orta Anadolu bölgesinin pik çekişlerinin karşılanması, önümüzdeki yıllarda ortaya çıkacak olan doğal gaz arz açığına çözüm getirilmesi ve doğal gaz boru hatlarının çalışma sisteminin optimizasyonunu hedeflenmektedir.

3.4.2 LNG Depolama

1994 yılında devreye alınmış ve halen BOTAŞ mülkiyet ve işletmesinde olan Marmara Ereğlisi Terminali ile 2001 yılında İzmir Aliağa’da kurulan ve 2006 yılında işletmeye alınan Ege Gaz A.Ş. LNG Terminali; LNG gemilerinin boşaltılması, LNG’nin depolanması ve ithal edilen LNG’nin gazlaştırılarak ana iletim hattına sevk edilmesi ve doğal gazın en fazla tüketildiği dönemlerde azami çekişleri düzenleyerek talep değişimlerinin karşılanmasında kullanılmak üzere kurulmuş olan tesislerdir.

Ülkemizde mevcut ve proje aşamasında olan doğal gaz depolama tesislerine ilişkin bilgiler Tablo17’de yer almaktadır.

Tablo 17 Depolama Faaliyeti Tesis Bilgileri

Şirket Adı	Tesis Türü	Tesis Yeri	Depolama Kapasitesi
BOTAŞ	LNG	Marmara Ereğlisi / Tekirdağ	255.000 m ³ LNG (85.000 m ³ x 3)
Ege Gaz A.Ş.	LNG	Aliağa / İzmir	280.000 m ³ LNG (140.000 m ³ x 2)
TPAO	Yer Altı	Silivri / İstanbul	2.661.000.000 m ³
BOTAŞ	Yer Altı	Sultanhanı / Aksaray	1.500.000.000 m ³

3.4.3 Depolama Tesisleri Kullanım Usul ve Esasları

3.4.3.1 Sıvılaştırılmış Doğal Gaz Depolama Tesisleri Temel Kullanım Usul ve Esasları

Sıvılaştırılmış Doğal Gaz Depolama Tesisleri Temel Kullanım Usul ve Esaslarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik 16.05.2009 tarih ve 27230 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anılan Yönetmeliğin amacı; depolama şirketlerince sıvılaştırılmış doğal gaz depolama tesisi için hazırlanacak temel kullanım usul ve esaslarında yer alması gereken hususların belirlenmesidir.

Yönetmelik hükümleri çerçevesinde hazırlanan Sıvılaştırılmış Doğal Gaz Depolama Tesisleri Temel Kullanım Usul ve Esasları (KUE); deponun kullanımı için eşit durumdaki hizmet alanlar arasında ayırım yapılmaması, ekonomik, verimli ve güvenli işletmecilik yapılması ilkelerine uygun genel, teknik ve ticari kuralları içermektedir. Eşit taraflar arasında ayrımcılık yapılmaması ilkesi doğrultusunda; LNG’nin boşaltılması, depolanması, gazlaştırılması, tesise yanaşabilecek geminin ve kara tankerinin özellikleri, geminin ve kara tankerlerinin yanaşması ve ayrılmasına ilişkin detay bilgiler KUE’de yer almaktadır.

Söz konusu Yönetmelik hükümleri kapsamında hazırlanan BOTAŞ’a ait KUE 03.06.2010 tarihli ve 2586/2 sayılı, Ege Gaz A.Ş.’ye ait KUE ise 03.06.2010 tarihli ve 2586/1 sayılı Kurul Kararı ile onaylanarak yürürlük kazanmıştır.

KUE’ler, gelen talepler ve piyasadan alınan görüşler çerçevesinde yapılan çalışmalar doğrultusunda güncellenmekte olup, bu kapsamda, 14.07.2011 tarih ve 3325 sayılı Kurul Kararı alınmıştır.

3.4.3.2 Yer Altı Doğal Gaz Depolama Tesisleri Temel Kullanım Usul ve Esasları

Depolama şirketlerince yer altı doğal gaz depolama tesisi için hazırlanacak temel kullanım usul ve esaslarında yer alması gereken hususların belirlendiği Yer Altı Doğal Gaz Depolama Tesisleri Temel Kullanım Usul ve Esaslarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik 04.06.2011 tarihli ve 27954 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Yönetmelik gereğince hazırlanan Yer Altı Doğal Gaz Depolama Tesisleri Temel Kullanım Usul ve Esasları (KUE); deponun kullanımı için eşit durumdaki hizmet alanlar arasında ayırım yapılmaması, ekonomik, verimli ve güvenli işletmecilik yapılması ilkelerine uygun genel, teknik ve ticari kuralları içermektedir. Yer altı doğal gaz depolama hizmetine ilişkin olarak eşit taraflar arasında ayırım yapılmaması ve rekabetin sağlanması temel ilkeleri doğrultusunda; kapasitelerin rezervasyon, tahsis ve devri ile depolanan hacmin devrine ilişkin usul ve esasları, talebin kapasiteleri aştığı durumlarda uygulanacak rezervasyon ile atıl kapasitelerin rezervasyon metodu, rezerve edilen kapasitelerin kullanılmaması durumunda uygulanacak usul ve esasları, KUE’de yer alacaktır.

4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu’nun Ek 2 nci maddesi ile 4646 sayılı Kanun’un 4 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmış olan Yer Altı Doğal Gaz Depolama Tesisleri Temel Kullanım Usul ve Esaslarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik (Yönetmelik)’in Geçici 1 inci maddesi çerçevesinde 18.04.2003 tarihli Depolama Lisansı sahibi TPAO tarafından hazırlanarak EPDK’ya sunulan Silivri Doğal Gaz Depolama Tesisleri Temel Kullanım Usul ve Esasları (KUE) taslağı üzerinde çalışmalar 2011 yılı içerisinde devam etmiştir.

3.5 Toptan Satış

İthal edilmiş veya yurt içinde üretilmiş doğal gazın yurt genelinde CNG, ithalat, ihracat, dağıtım ve diğer toptan satış şirketleri ile serbest tüketicilere satış faaliyetleri, EPDK’dan toptan satış lisansı almış tüzel kişiler tarafından

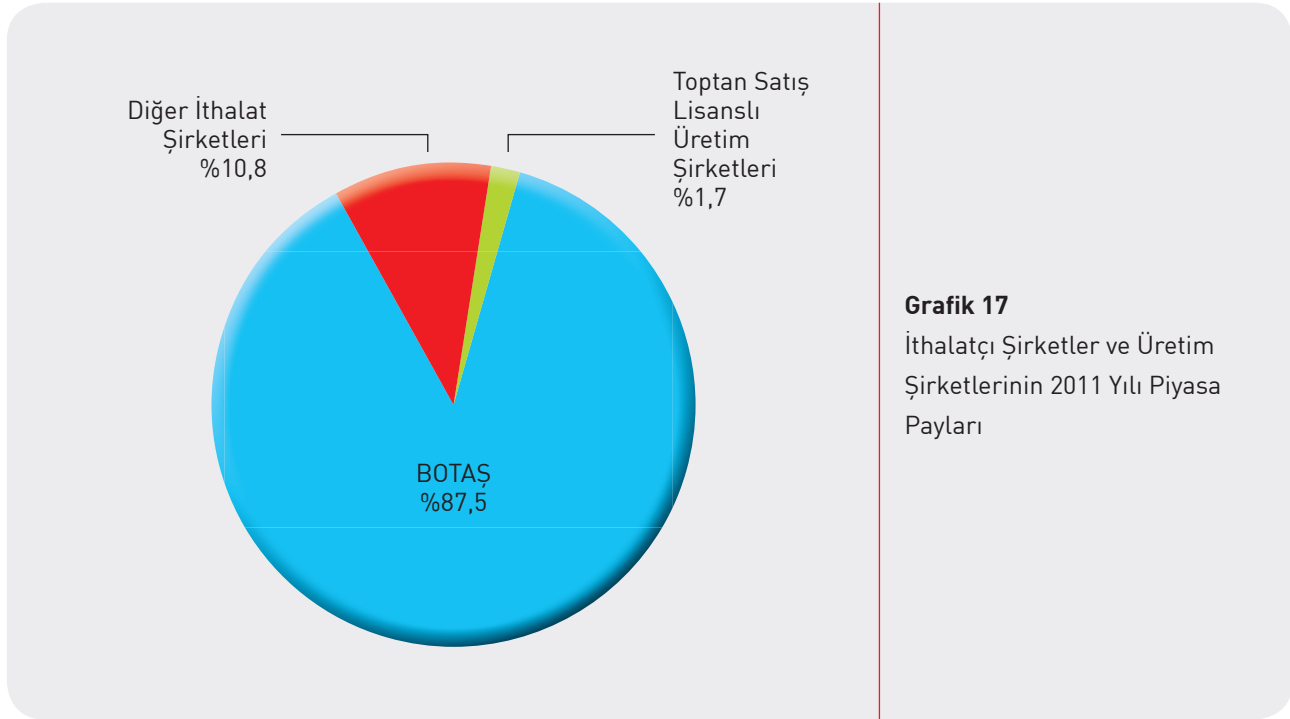
gerçekleştirilmektedir. İthalat lisansı sahibi tüzel kişiler, toptan satış lisansı alma zorunluluğu olmadan toptan satış faaliyetlerini yürütmektedirler.

EPDK'dan toptan satış lisansı almış şirketlere ait şirket ve lisans bilgileri Ek-1'de verilmektedir.

Doğal gaz rezervleri ve üretim miktarı kısıtlı olan Türkiye açısından, ithalat lisansı almak suretiyle piyasaya gaz tedarik eden ve Kanun gereği toptan satış faaliyeti yürütebilen ithalatçı şirketler ile ithalatçı şirket, üretim şirketi ve başka bir toptan satış şirketinden aldığı doğal gazı piyasaya sunan diğer toptan satış şirketlerinin piyasa payları, piyasanın rekabet düzeyinin belirlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Kanunda öngörülen liberal piyasa modeli, rekabetçi dinamiklere sahip olan toptan satış faaliyeti alanında rekabetin oluşturulması temeline dayanmakta olup, bu kapsamda toptan satış faaliyeti alanında piyasa oyuncu sayısının artırılması ve hakim yapıların önlenmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede, Kanun'un çıktığı dönemdeki arz-talep koşulları ve BOTAŞ'ın uzun dönemli anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerinin doğrudan sonucu olarak Kanunda sözleşme devri modeli öngörülmüştür.

Grafik 17'de de görüleceği üzere 2011 yılı ülkemiz toptan satış piyasasında, toplam ulusal doğal gaz tüketiminin %87,5'lik kısmı, piyasanın ana tedarikçisi olan BOTAŞ tarafından karşılanmıştır. Sözleşme devri mekanizması sonucu piyasa tedarikçisi olan dört şirket ile ithalat (spot LNG) lisansı sahibi şirketlerin piyasadaki payları toplamı %10,8, toptan satış lisansı sahibi üretim şirketlerinin payları ise %1,7 olarak gerçekleşmiştir.

3.5.1 Boru Hatlarıyla Toptan Satış

İthalatçı şirketlerden ve/veya üretim şirketlerinden temin ettiği doğal gazı piyasaya boru hattı ile sunan toptan satış lisansına sahip şirketler tarafından 2011 yılında nihai tüketicilere sunulan toplam doğal gaz miktarı, ulusal doğal gaz tüketiminin %1,75'lik kısmını oluşturmaktadır.

3.5.2 LNG Toptan Satışı

Doğal gazın boru hatları ile taşınmasının teknik ve ekonomik anlamda uygun olmadığı yerlere kara yoluyla taşınarak satışı yapılan LNG, demir-çelik ile alüminyum ergitme-işleme, döküm ve metal işleme, inşaat malzemeleri imalatı, otomotiv yedek parça imalatı, gıda (unlu mamuller, tavukçuluk), yem üretimi gibi sanayi dallarında ve turizm, hastane, havalimanı gibi hizmet sektörlerinde ağırlıklı olarak kullanılmaktadır.

İthalatçı şirketlerce ithal edilen LNG formundaki doğal gazın bir kısmının Marmara Ereğlisi ve Aliağa LNG Terminallerinden LNG formunda temin edilerek piyasaya satışını gerçekleştiren Toptan Satış Lisansı Sahibi Şirketler tarafından yapılan 2007-2011 yılları LNG satış miktarları toplamının ulusal doğal gaz tüketimi içindeki payları Tablo 18’de görüldüğü şekilde gerçekleşmiştir.

Tablo 18 2007-2011 LNG Satış Miktarlarının Tüketimi Karşılama Oranları

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011
Oran	%1,5	%1,3	%1,3	%1,5	%1,5

3.6 Sıkıştırılmış Doğal Gaz (CNG)

CNG lisansı sahibi şirketler, almış oldukları lisans içeriğine göre yurt genelinde, doğal gazın kuyubaşı, ulusal iletim şebekesi veya şehir içi dağıtım sisteminden, tedarikçilerden satın alınıp sıkıştırılması ve basınçlı kaplara doldurulması ve satışı, sıkıştırılmış haldeki doğal gazın özel vasıtalarla şehirlerarasında taşınması, CNG satış istasyonlarından temin edilen ve/veya üretim yapan toptan satış şirketlerinden kuyubaşında satın alınarak taşıma vasıtası üzerindeki sıkıştırma ekipmanlarıyla sıkıştırılan ve basınçlı kaplara doldurulan sıkıştırılmış doğal gazın iletim şebekelerinin ulaşamadığı yerlerde basıncının düşürülerek satılması faaliyetlerini gerçekleştirir.

CNG lisansı sahibi şirketler, CNG dolum, taşıma, boşaltım ve muhafaza tesislerinin mevzuatta belirlenen usul ve esaslar ile öngörülen standartlara göre planlanması, projelendirilmesi, inşa edilmesi veya temin edilmesi ve işletilmesinden sorumludur.

2007-2011 yıllarında gerçekleşen CNG satış miktarları Tablo 19’da gösterilmektedir.

Tablo 19 2007-2011 Yılları CNG Satış Miktarları (milyon Sm³)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011
Oran	29,1	36,5	33,9	46,2	55,5

3.7 İletim

3.7.1 Boru Hatlarıyla İletim

Türkiye’de doğal gazın boru hattı yoluyla iletimi faaliyeti, BOTAŞ tarafından yürütülmektedir. Kanun gereği, BOTAŞ’ın yatay bütünleşmiş tüzel kişiliğe uygun olarak yeniden yapılandırılması sonucunda ortaya çıkacak şirketlerden iletim faaliyeti yapan şirketin kamu niteliğinin devam edeceği öngörülmektedir.

Şebekeye üçüncü taraf erişiminin söz konusu olması, yani şebekenin sahibi ya da işletmecisi olan şirket dışındaki şirketlerin iletim şebekesi üzerinden gazını taşıtabilmeleri, piyasaya giriş yapabilmeleri anlamına geleceğinden rekabet yaratıcı bir sonuç doğurmaktadır. İlgili AB Direktif ve Tüzüklerinin tesislere üçüncü taraf erişimini

düzenleyen kuralları çerçevesinde iletim şebekesine üçüncü taraf erişimi düzenlemeye tabi kılınmış ve şebekeye erişimin reddedilmesiyle ilgili gerekçeler kurala bağlanmıştır. İletim şirketlerince hazırlanacak şebeke işleyişine ilişkin düzenlemelerde yer alması gereken usul ve esasların belirlenmesi amacıyla 26.10.2002 tarihli ve 24918 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan Doğal Gaz Piyasası İletim Şebekesi İşleyiş Yönetmeliği, doğal gaz boru hattı şebekesi vasıtasıyla iletim faaliyeti yapan iletim şirketlerince hazırlanacak olan şebeke işleyişine ilişkin düzenlemeler kapsamında yer alacak sisteme giriş, taşıma miktarı bildirimi ve taşıma hizmetinin programlanması, taşıma miktarının tespiti, kesinti işlemi, sevkiyat kontrolü, sistem dengelemesi, iletişim sistemi, kapasite tahsisi, doğal gaz teslimi ve ölçüm işlemi gibi şebeke işleyişine ilişkin usul ve esasları kapsamaktadır.

3.7.1.1 Şebeke İşleyiş Düzenlemeleri

Doğal Gaz Piyasası İletim Şebekesi İşleyiş Yönetmeliği, eşit taraflar arasında ayırım yapılmaması, ekonomik, verimli ve güvenli işletmecilik yapılması ilkeleri kapsamında, sisteme giriş ve şebeke işleyiş kurallarını da içeren Şebeke İşleyiş Düzenlemeleri’nin hazırlanmasını öngörmektedir. Bu çerçevede BOTAŞ tarafından, iletim şebekesi yoluyla doğal gaz taşınması ile ilgili tarafların belli hak ve yükümlülüklerinin kayıt altına alınması amacıyla hazırlanmış olan BOTAŞ İletim Şebekesi İşleyiş Düzenlemeleri’ne İlişkin Esaslar (ŞİD), EPDK tarafından onaylanarak 01.09.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. ŞİD, piyasa ihtiyaçları doğrultusunda gelen görüş ve tekliflerin değerlendirilmesi sonucu 2007, 2008, 2009, 2010 ve 2011 yıllarında güncellenmiştir.

ŞİD, Temel Uygulamalar ve İşletme Hükümleri olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Temel uygulamalar kısmı, temel ilkeler, taşıyıcı ve taşıtan yükümlülükleri, kapasite rezervasyonu veya bağlantı yaptırmak yoluyla sisteme girişe ilişkin başvuru şartları ve sistem giriş uyumsuzluklarını kapsamaktadır. İkinci kısım ise kapasite rezervasyonu, sevkiyat kontrol ve sistem dengeleme, taşıma miktarı bildirim ve programı, giriş ve çıkış şartları, dahili kullanım gazı, zilyetlik ve sorumluluğun geçişi, tahsisat, ölçüm, kalite ve basınç, acil durum, zor gün ve sınırlı kapasite günü, bakım, mücbir sebep, faturalama ve ödeme, değişiklik prosedürü ve diğer bölümlerden oluşmaktadır.

Sistemin fiziksel olarak dengelenebilmesi için iletim şirketinin sistemi anlık olarak izlemesi ve gerektiğinde sistem dengelemesi için bazı önlemler alması ve/veya bazı işlemler gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, iletim şebekesinde fiziksel dengelemeyi sağlamak üzere iletim sistemini kullananlara da ŞİD çerçevesinde yükümlülükler getirilmiştir.

ŞİD’in 16.1 maddesi gereği kapasite rezervasyonları, iptalleri, tahsisler, sistem dengelemesine katılım bedelleri, kesinti dengeleme bedelleri, hizmet kesintisi bedelleri, acil durum, zor gün ve sınırlı kapasite günü uygulamaları hususlarında Taşıyıcı ile Taşıtan arasında çıkacak ihtilaflar EPDK tarafından çözüme kavuşturulmaktadır. Söz konusu konularla ilgili olarak EPDK’ya intikal ettirilen uyumsuzlukların çözümüne yönelik olarak gerekli çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Doğal Gaz Piyasası İletim Şebekesi İşleyiş Yönetmeliği gereğince EPDK onayı alınarak ŞİD’de değişiklik yapılabilir. Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu’nun 12.04.2011 tarihli ve 3161 sayılı ve 28.12.2011 tarihli ve 3617 sayılı Kararları ile Doğal Gaz Piyasası İletim Şebekesi İşleyiş Yönetmeliği’nin 5 inci maddesinin **“Bu düzenlemelerde Kurum onayı olmaksızın değişiklik yapılamaz.”** hükmü ve BOTAŞ İletim Şebekesi İşleyiş Düzenlemelerine İlişkin Esaslar’ın (ŞİD) 21. Bölümü çerçevesinde ŞİD’de bazı değişiklikler yapılmıştır, bu son değişiklikler ile ŞİD’in 3.6.2 maddesinde düzenlenen gün sonu ticareti konusunda piyasa oyuncularına esneklik sağlanmıştır.

Ulusal doğal gaz sistemini oluşturan iletim, LNG ve depolama tesislerine erişim hususundaki düzenlemelerin ve uygulamaların geniş çaplı olarak, şeffaf bir platformda ele alınmasını teminen, tüm sektör temsilcilerinin de katılımı ile EPDK tarafından 26-29 Temmuz 2011 tarihlerinde Doğal Gaz Sistem Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Piyasa

katılımcıları tarafından da çok olumlu karşılanan bu iletişim platformunun önümüzdeki yıllarda devam etmesi öngörülmektedir.

ŞİD kapsamında 2011-2012-2013 yıllarında uygulanmak üzere, doğal gaz piyasası iletim ve sevkiyat kontrolüne ait tarifeler hakkındaki 28.12.2010 tarih ve 2970 sayılı Kurul Kararı alınmış olup, bu karar ile 2011 yılında da mevcut şebekede 9 adet Giriş Noktası, İhracat Çıkış Noktası ve Çıkış Zonu belirlenmiştir.

Bunlar;

Giriş 1: Rusya-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı ile Türkiye'ye giriş yapan doğal gazın, miktarları ile kalitesinin belirlendiği Malkoçlar Ana Ölçüm İstasyonudur.

Giriş 2: Marmara Ereğlisi LNG Terminalinde, iletim şebekesine sevk edilen gazlaştırılmış LNG'nin miktarlarının ve kalite değerlerinin belirlendiği ölçüm ünitesinin çıkış vanasının çıkış tarafıdır.

Giriş 3: Mavi Akım Doğal Gaz Boru Hattı ile Türkiye'ye giriş yapan doğal gazın miktarları ile kalitesinin belirlendiği Durusu Ana Ölçüm İstasyonudur.

Giriş 4: İran - Türkiye Doğal Gaz Boru Hattının Türkiye sınırına girdiği nokta olup teslim alınan miktarlar ve kalite değerleri İran tarafındaki Bazargan ölçüm istasyonunda belirlenir.

Giriş 5: Azerbaycan- Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı ile Türkiye'ye giriş yapan doğal gazın miktarları ile kalitesinin belirlendiği Türkgözü Ana Ölçüm İstasyonudur.

Giriş 6: Ege Gaz A.Ş. Aliağa LNG Terminalinde, iletim şebekesine sevk edilen gazlaştırılmış LNG'nin miktarlarının ve kalite değerlerinin belirlendiği ölçüm ünitesinin çıkış vanasının çıkış tarafıdır.

Giriş 7: TPAO Silivri Doğal Gaz Yeraltı Deposundan çekilerek iletim şebekesine sevk edilen doğal gazın miktarlarının ve kalite değerlerinin belirlendiği ölçüm ünitesinin çıkış vanasının çıkış tarafıdır.

Giriş 8: TPAO Akçakoca Doğal Gaz işleme tesislerinden İletim Şebekesine, Doğal Gazın Miktarının ve kalite değerlerinin belirlenmesinden sonra, sevk edildiği noktadır.

Giriş 9: TEMİ Edirne Üretim tesislerinden İletim Şebekesine sevk edilen Doğal Gazın Miktarlarının ve kalite değerlerinin belirlendiği ölçüm ünitesinin çıkış vanasının çıkış tarafıdır.

İhracat Çıkış Noktası: Türkiye - Yunanistan Doğal Gaz Boru Hattı'nın Yunanistan sınırına girdiği nokta olup, teslim edilen Miktarlar ve kalite değerleri Yunanistan tarafındaki Kipi Ölçüm İstasyonunda belirlenir.

Çıkış Zonu: Taşıyıcı tarafından teslim alınan doğal gazın, taşıtanlara veya onlar adına hareket edenlere teslim edildiği tüm Çıkış Noktaları, tek bir çıkış zonu içinde yer alır.

2011 Gaz Yılı için BOTAŞ tarafından Elektronik Bülten Tablosu⁵ (EBT)'de duyurulmuş olan 288 adet Ana Çıkış Noktası bulunmaktadır. 2011 yılı sonu itibarıyla doğal gazın Giriş Noktasından Çıkış Noktasına taşınmasında kullanılan ve BOTAŞ'ın mülkiyetinde olup tamamlanan iletim hatlarının uzunluğu 12.440 km'yi bulmaktadır (Ek-2).

⁵ Piyasada faaliyet gösteren tarafların piyasa hareketlerini takip edebilmeleri için kurulmuş olan ve iletim şirketince işletilen elektronik duyuru panosudur.

3.7.2 LNG İletimi

Kanun gereği iletim faaliyeti boru hattı yoluyla yapılabildiği gibi, Kuruldan lisans almak şartıyla LNG taşıma vasıtalarıyla da gerçekleştirilebilmektedir. Bu çerçevede LNG iletimi faaliyetini gerçekleştirmek üzere 2011 yılı itibarıyla Kuruldan iletim lisansı almış olan 22 adet şirket bulunmaktadır olup şirket isimleri, lisans verilme tarihi ve lisans süresine ilişkin bilgiler Ek-1’de yer alan tabloda verilmektedir.

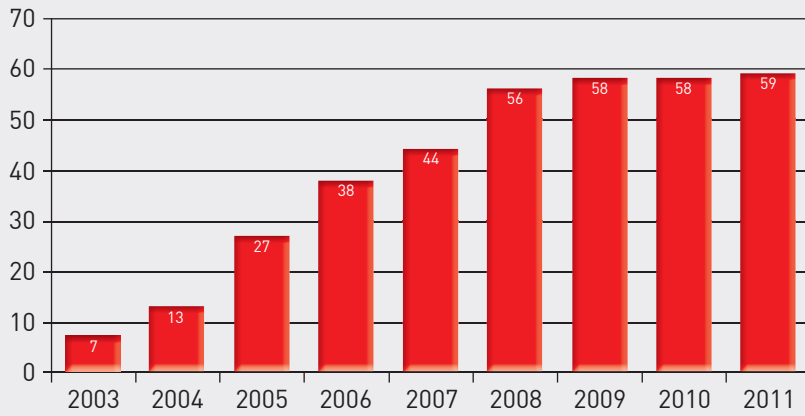
3.8 Dağıtım

3.8.1 Dağıtım Lisans İhaleleri

Kanun’un yayımlandığı 2001 yılından günümüze kadar geçen dönemde, Kanun ve Kanun’a dayanılarak hazırlanmış olan ikincil mevzuat hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilen şehir içi doğal gaz dağıtım lisansı ihaleleri ile doğal gazın yaygınlaştırılması ve doğal gaz dağıtım faaliyetinin özel sektör tarafından yürütülmesi sağlanmıştır.

Kanun gereği, şehir içi doğal gaz dağıtım hizmeti, EPDK tarafından açılan ihaleyi kazanarak dağıtım lisansı alan şirket tarafından yerine getirilmektedir. Şirketler tarafından verilen teklifler, ilgili mevzuatta belirtilen usul ve esaslara göre, bir kWh doğal gazın sunumu için tek bir bedel olarak verilen birim hizmet ve amortisman bedeli üzerinden değerlendirilmektedir.

EPDK tarafından açılan şehir içi doğal gaz dağıtım lisansı ihaleleri sonrasında, mevcut illerimizdeki dağıtım bölgeleri için verilen 7 dağıtım lisansı ile birlikte lisanslı dağıtım şirketi sayısı 62’ye, gaz arzı sağlanan dağıtım bölgesi sayısı ise 59’a ulaşmıştır. Doğal gaz arzı sağlanan dağıtım bölgesi sayısında 2003-2011 yıllarında ulaşılan rakamlar yıllar itibarıyla Grafik 18’de görülmektedir.

Grafik 18

2003-2011 Yılları Gaz Arzı Sağlanan Dağıtım Bölgesi Sayıları (adet)

2011 yılı sonu itibarıyla toplam 62 ilimizde konutlarda ve sanayide doğal gazın kullanılması sağlanmıştır. Siirt, Batman Ardahan, Giresun ve Kilis illerinde de gaz arzı sağlanması çalışmaları devam etmektedir.

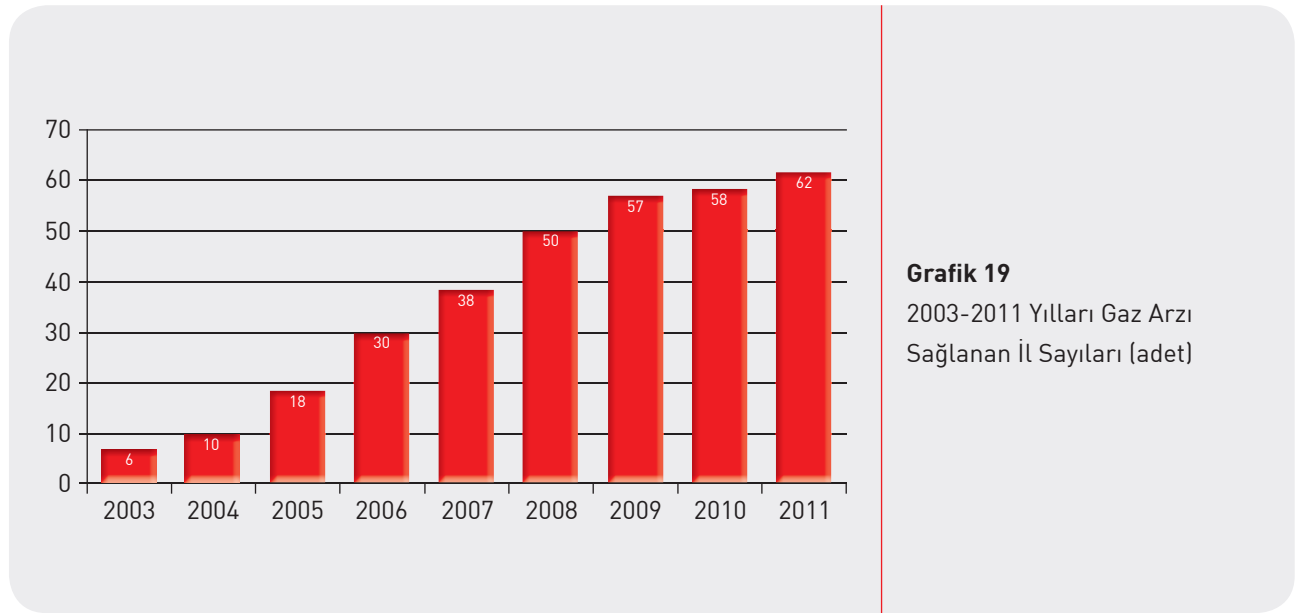
Ağrı ve Doğubayazıt şehirlerinden oluşan dağıtım bölgesi için ve daha sonra ise Ağrı, Iğdır ve Doğubayazıt şehirlerinden oluşan dağıtım bölgesi için şehir içi doğal gaz dağıtım lisansı ihalelerine çıkmış, ancak her iki ihale için de katılımcı şirketlerin belirlenen tarihlerde ihale dosyası almaya ya da teklif vermeye gelmemesi sebebiyle ihaleler neticelendirilememiştir.

2011 yılı içerisinde Zonguldak-Bartın şehir içi doğal gaz dağıtım lisans ihalesi yapılmış olup, ihaleyi kazanan şirket, gerekli yükümlülüklerini yerine getirmesini müteakip lisans alacaktır.

Doğal gaz dağıtım lisansı ihalesine çıkmayan ve/veya çıkıldığı halde sonuçlandırılmayan 12 şehrimiz kalmış olup, bunlar Ağrı, Iğdır, Muğla, Sinop, Artvin, Tunceli, Bingöl, Muş, Bitlis, Mardin, Şırnak ve Hakkari'dir.

BOTAŞ tarafından yapılacak boru hatlarının tamamlanması ve söz konusu şehirlerin gaz arzına hazır hale getirilmesinden sonra bu şehirlerimize yönelik yapılacak inceleme ile dağıtım bölgeleri oluşturularak EPDK tarafından ihale ilanı çalışmalarına başlanacaktır.

Doğal gaz arzı sağlanan şehirlerin sayısında 2003-2011 yıllarında ulaşılan rakamlar yıllar itibarıyla Grafik 19'da gösterilmektedir.

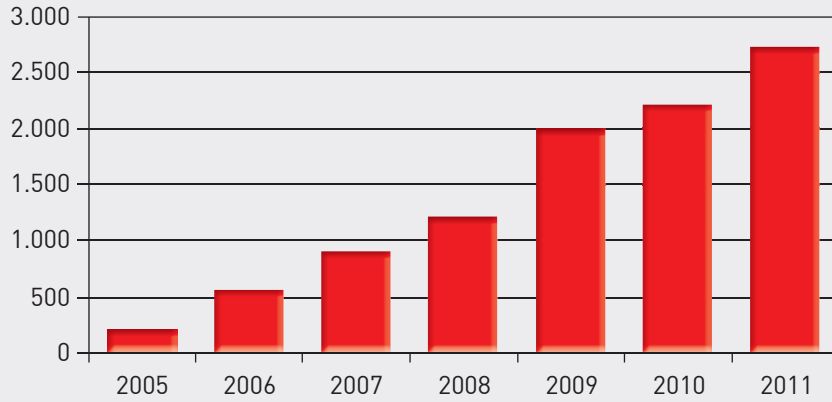

2011 sonu itibarıyla hazırlanmış Türkiye Doğal Gaz Dağıtım Haritası Ek-3'te sunulmuştur.

3.8.2 Şebeke Yatırım Performansları

2011 yılı sonuna kadar; dağıtım ihalelerinin gerçekleştirilerek dağıtım lisansı almış olan şirketler tarafından lisansları kapsamındaki dağıtım bölgelerinde gerçekleştirilmiş toplam yatırım tutarı 2,7 milyar TL'yi aşmış olup, inşa edilen çelik boru hattı uzunluğu yaklaşık 3.540 km, polietilen boru hattı uzunluğu ise yaklaşık 27.320 km'yi bulmaktadır. Bu dağıtım bölgelerinde yaklaşık 48.400 kişiye doğrudan ve dolaylı istihdam sağlanmış, yaklaşık 2.200.000 abone sayısına ulaşılmıştır.

Doğal gaz dağıtım lisansı ihalesi ile lisans alan şirketlerin yatırım miktarlarının yıllara göre dağılımı Grafik 20'de gösterilmektedir.

Grafik 20

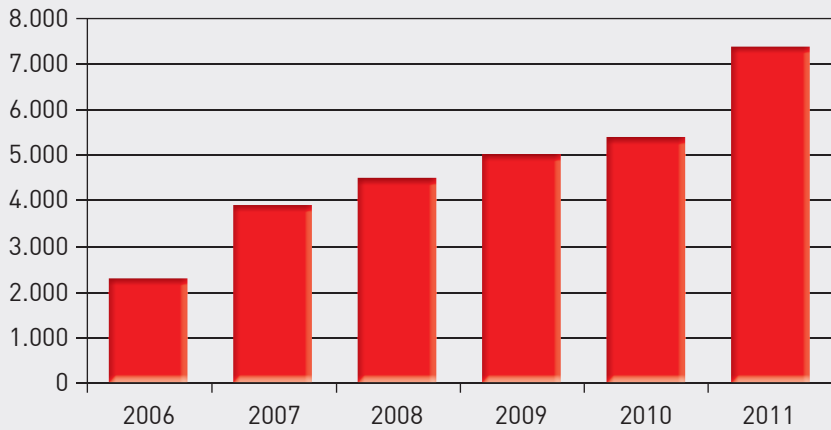
İhale ile Lisans Alan Şirketlerin
Toplam Yatırım Miktarı
(milyon TL)

Kanun öncesinde doğal gaz kullanan 7 dağıtım bölgesinde ise; yaklaşık 3.850 km çelik boru hattı, 28.870 km polietilen boru hattı inşa edilmiş, yapılan toplam yatırım tutarı yaklaşık 5 milyar TL'yi aşmış ve 29 bin kişiye doğrudan ve dolaylı istihdam sağlanmıştır. Söz konusu bölgelerde yaklaşık 6.900.000 abone sayısına ulaşılmıştır.

2011 yılı sonu itibariyle Türkiye'deki tüm doğal gaz dağıtım bölgelerinde yaklaşık;

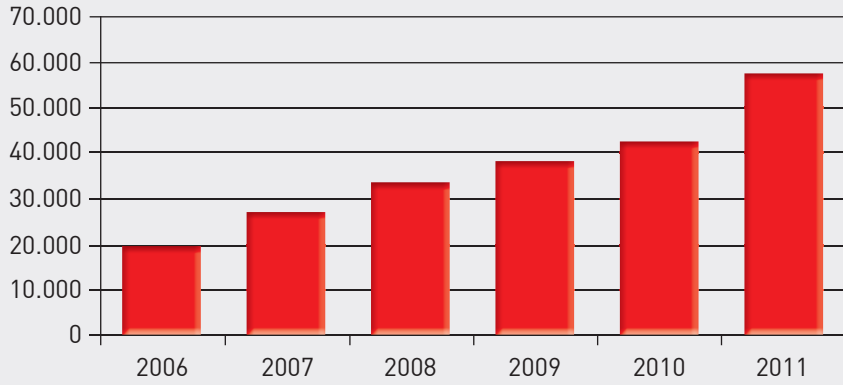
- 7.400 km çelik boru hattına,
 - 56.200 km polietilen boru hattına,
 - 9.100.000 abone sayısına,
 - 77.800 kişiye doğrudan ve dolaylı istihdama,
 - 7,9 milyar TL toplam yatırım tutarına,
- erişilmiştir.

Türkiye'de yıllara göre inşa edilen çelik ve polietilen boru hatlarının uzunlukları Grafik 21 ve 22'de gösterilmektedir.

Grafik 21

Dağıtım Bölgeleri Toplam Çelik
Şebeke (km)

Grafik 22
Dağıtım Bölgeleri Toplam
Polietilen Şebeke (km)

Dağıtım şirketlerinin dağıtım bölgelerinde yapmış oldukları yatırımların süresini etkileyen en önemli faktörlerden birisi de malzeme tedarik ve montaj süreleridir. Regülatör ve sayaç gibi malzemeleri genellikle yurtdışından temin edilen şehir içi giriş istasyonları ve bölge regülatörlerinin sipariş verilmesinden kullanıma hazır hale getirilmesine kadar geçen sürenin, büyük oranda sipariş tedarik süresine bağlı olduğu ve bu sürenin şehir giriş istasyonları için 1,5 yıla kadar, bölge regülatörleri için 5 aya kadar uzayabildiği görülmektedir.

Ülke genelinde gerçekleştirilen doğal gaz altyapı çalışmaları kapsamında imalatı yapılan servis hatlarının fiili yapım süresinin olağan durumlarda her bir servis hattı için ortalama '1' işgünü olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla potansiyel tüketicilerin bağlantı talebinde bulunmalarından bağlantının gerçekleşmesine kadar geçen ve ilgili mevzuatta '30' günden '90' güne kadar çıkabileceği belirtilen sürenin tamamına yakınının, bağlantı anlaşması yapılan bölgeye dağıtım şebekesinin tesis edilmesi ve akabinde servis hattının çekilmesi için kullanıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

EPDK tarafından yapılan ihalelerle birlikte; şehirlerde doğal gazın yaygınlaştırılması sağlanmış, yeni iş alanları açılarak ülke ekonomisine katma değer oluşturmak üzere doğrudan ve dolaylı olarak yaklaşık 48.400 kişiye istihdam sağlanmış ve ihalelerde ortaya çıkan düşük hizmet bedelleri sayesinde sanayicilerin rekabet gücü artmıştır.

3.8.3 İzleme ve İnceleme Faaliyetleri

Kanun'un 4 üncü maddesinin 4 üncü fıkrasının (g) bendi ve Doğal Gaz Piyasası Dağıtım ve Müşteri Hizmetleri Yönetmeliğinin 30 uncu maddesi kapsamında dağıtım şirketlerinin faaliyetleri EPDK tarafından izlenmektedir.

EPDK tarafından gerçekleştirilen doğal gaz dağıtım lisansı ihaleleri sonucu lisans alarak faaliyet göstermekte olan dağıtım şirketlerinin; kesin teminatlarının iadesine esas olmak üzere, ihale şartnameleri kapsamında 5 yıllık yatırım yükümlülüklerinin yerine getirilip getirilmediğinin ilgili mevzuat, dağıtım lisansı ve ihale şartnamesi kapsamında izlenerek tespit edilmesi çalışmalarına ilişkin süreç, 29.01.2009 tarih ve 1955 sayılı Kurul Kararı ile başlamıştır.

Söz konusu Kurul Kararı ile; Kararın 1 inci maddesinde belirtilen şartları sağlayan firmaların belirlenmesi ve yetki verilmesi için EPDK tarafından duyuruya çıkılması, duyuru sonrası firma başvurularının alınarak şartları sağlayan firmaların bahse konu çalışmaları yapmak üzere Kurul Kararı ile yetkilendirilmesine karar verilmiştir.

Bu karar çerçevesinde hazırlanan duyuru 28.07.2009 tarihinde EPDK internet sitesinde yayımlanmış ve ilanda yer alan gerekli bilgi ve belgeler ile birlikte EPDK'ya yeterlilik başvurusunda bulunan şirketler yeterlilik değerlendirmesine alınmıştır.

Yapılan değerlendirme sonucu bahse konu ilanda verilen şartları taşıyan şirketlere ilişkin alınan 18.02.2010 tarih ve 2432/6 sayılı Kurul Kararı ile UGETAM İstanbul Uygulamalı Gaz ve Enerji Teknolojileri Araştırma Mühendislik San. ve Tic. A.Ş. ile S & Q Mart Kalite Güvenlik Sanayi ve Ticaret A.Ş., yapılacak hizmete ilişkin yetkilendirilmiştir.

Yetkilendirilen iki firma tarafından yapılacak olan çalışmaların konusu:

1. Doğal gaz dağıtım şebekesinin her türlü tasarım ve projelendirilmesi,
2. Doğal gaz çelik ve polietilen boru hatlarının inşaat, NDT kontrolü, test ve işletmeye alınması,
3. A ve B tipi RMS istasyonları tasarım, inşaat, montaj ve test edilmesi, işletmeye alınması,
4. Hali hazır harita yapımı, kamulaştırma, altyapı bilgi sistemleri ve GIS uygulamaları,
5. Servis hattı ve servis regülatör montajı,
6. Katodik koruma ve scada uygulamaları,

olarak belirlenmiş olup çalışmalar neticesinde hazırlanacak raporların EPDK'ya sunulmasının ardından ayrıca EPDK tarafından da değerlendirme yapılmaktadır.

Sürelili yükümlülüklerin incelenmesine ilişkin prosedürün belirlenmesinin ardından 02.06.2010 tarihinden itibaren 5 yıllık yatırım süresi dolan dağıtım şirketlerine hizmet alımına yönelik davet yazısı gönderilmeye başlanılmıştır.

EPDK tarafından yapılan ihaleler sonucunda lisans alan şirketlerden; 2011 yılı sonunda 5 yıllık yatırım yükümlülüğü dolan 41 dağıtım şirketi, 2012 yılı sonu itibarı 5 yıllık yatırım yükümlülüğü dolacak olan 6 dağıtım şirketi Kurul tarafından yetkilendirilen firmalardan hizmet almak üzere sözleşme imzalamaya davet edilmiştir. 2013 yılı sonu itibarı 5 yıllık yatırım yükümlülüğü dolacak olan 4 dağıtım şirketi ve 2015-2016 yılı sonu itibarı ile 5 yıllık yatırım yükümlülüğü dolacak olan 3 dağıtım şirketi de sürelili yükümlülüklerinin dolmasını müteakip yetkilendirilen firmalar tarafından incelenecektir.

Tablo 20 Dağıtım Bölgelerinin 5 Yıllık Yatırım Yükümlülüklerinin Bitiş Tarihleri

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2015-2016
Kayseri	Erzurum	Uşak	Edirne Kırklareli Tekirdağ	Gümüşhane Bayburt	Trabzon Rize	Van
Konya	Çorlu	Polatlı	Denizli	Elazığ	Çukurova	Geyve Ali Fuat Paşa Pamukova
	Gebze	İzmir	Yozgat	Diyarbakır	Aydın	Havza Vezirköprü Bafra
	İnegöl	Manisa	Gaziantep Kilis	Ordu Giresun	Siirt Batman	
	Çatalca	Niğde Nevşehir	Çanakkale	Adıyaman		
	Bandırma	Malatya	Şanlıurfa	Seydişehir Çumra		
	Balıkesir	Kahramanmaraş	Mustafakemalpaşa Karacabey Susurluk			

	Sivas		Isparta Burdur			
	Kütahya		Karaman			
	Konya Ereğli		Kars Ardahan			
	Çorum		Afyon			
	Samsun		Tokat Amasya			
	Aksaray		Karabük Kastamonu Çankırı			
	Karadeniz Ereğli Düzce		Erzincan			
	Kırıkkale Kırşehir		Antalya			
	Gemlik					
	Yalova					

Ayrıca ihaleleri Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ile Kocaeli Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sırasıyla Bursa, Eskişehir ile İzmit dağıtım bölgelerinde faaliyet gösteren dağıtım şirketlerinin dağıtım lisanslarında belirtilen süreli yükümlüklerinin incelenmesi amacıyla söz konusu şirketler de, yetkilendirilen firmalardan hizmet almak üzere sözleşme imzalamaya davet edilmiştir.

29.01.2009 tarih ve 1955 sayılı Kurul Kararı uyarınca, dağıtım şirketlerinin kesin teminatının iadesine esas olmak üzere ihale şartnameleri kapsamında 5 yıllık yatırım yükümlülüklerinin yerine getirilip getirilmediğinin tespit edilmesine ilişkin çalışmalarda, Kurul tarafından yetkilendirilen firmalar tarafından;

- Uygulama İmar Planına uygun yolların açılmış olmaması,
- Asfalt üst kotu olarak tanımlanan yol kırmızı kotunun oluşmaması,
- Dağıtım şebekesinin imalatı için ilgili mevzuat çerçevesinde alınması zorunlu olan izin ve ruhsatların alınamamış olması,

gibi, şirketlerinin kendilerinden kaynaklanmayan nedenlerle gerçekleştiremedikleri şebeke imalatlarının olduğu durumlar saptanmıştır.

Bu çerçevede yapılan çalışmalar esnasında karşılaşılan problemlerin çözümüne yönelik hazırlanan taslakla ilgili olarak, 17.06.2011 tarihinde İstanbul'da sektör toplantısı düzenlenmiş ve hazırlanan taslak tartışmaya açılmıştır. Yapılan çalışmalar ve değerlendirmeler sonucunda, Doğal Gaz Piyasası Lisans Yönetmeliği 46 ncı maddesi kapsamında, dağıtım şebekesi yatırımları için mücbir sebep olarak değerlendirilebilecek durumlar, 05.07.2011 tarih ve 3303-4 sayılı Kurul Kararı ile belirlenmiştir. Bu Karar ile doğal gaz dağıtım şirketlerinin 5 yıllık yatırım yükümlülüklerinin, ihalenin gerçekleştirildiği tarihte geçerli olan Uygulama İmar Planına göre incelemenin yapıldığı tarihteki imalat miktarı üzerinden yapılmasına ve yukarıda tespit edilen durumların mücbir sebep olarak değerlendirilmesine karar verilmiştir.

Bahse konu Kurul Kararının ilgili maddelerine istinaden, 5 yıllık yatırım süresi dolan dağıtım şirketlerine mücbir sebep kapsamına alınan durumları 15 gün içerisinde EPDK'ya bildirmesi için ve 5 yıllık yatırım süresi dolmamış dağıtım şirketlerine ise, 5 yıllık yatırım sürelerinin dolacağı tarih itibarı ile 15 gün içerisinde mücbir sebep kapsamına alınan durumları için EPDK'ya başvurulması hususunda bildirimde bulunulmuştur.

5 yıllık süreli yükümlülüklerin incelenmesi çalışmaları kapsamında 05.07.2011 tarih ve 3303-4 sayılı Kurul Kararına göre incelemesi tamamlanan şirketlerin raporlarının da revize edilmesi gerekmiş ve çalışmalar bu minvalde sürdürülmüştür. 2011 yılında 25 dağıtım bölgesinin ilgili yükümlülüklerinin yetkili firmalar tarafından incelenmesi çalışması tamamlanmışsa da, ilgili kurum ve kuruluşlardan alınması gerekli onaylı belgelerin alınamaması sebebiyle raporlar tamamlanamadığından, EPDK'ya sunulamamıştır. Ayrıca, benzer sıkıntılardan dolayı, 2011 yılı içerisinde incelemesinin tamamlanması düşünülen 18 dağıtım bölgesi için ise, incelemeyi yapan firmalara bu hususta ek süre verilmesine ihtiyaç duyulmuştur.

29.01.2009 tarih ve 1955 sayılı Kurul Kararı ile başlayan süreçte, 18.02.2010 tarih ve 2432/6 sayılı Kurul Kararı ile yetkilendirilen firmalar tarafından 05.07.2011 tarih ve 3303-4 sayılı Kurul Kararı da dikkate alınarak hazırlanması gerekecek olan inceleme raporlarının, 2012 yılının ilk çeyreğinden itibaren EPDK'ya sunulması beklenmektedir.

3.8.4 Müşteri Hizmetleri ve Sektörel Rekabet

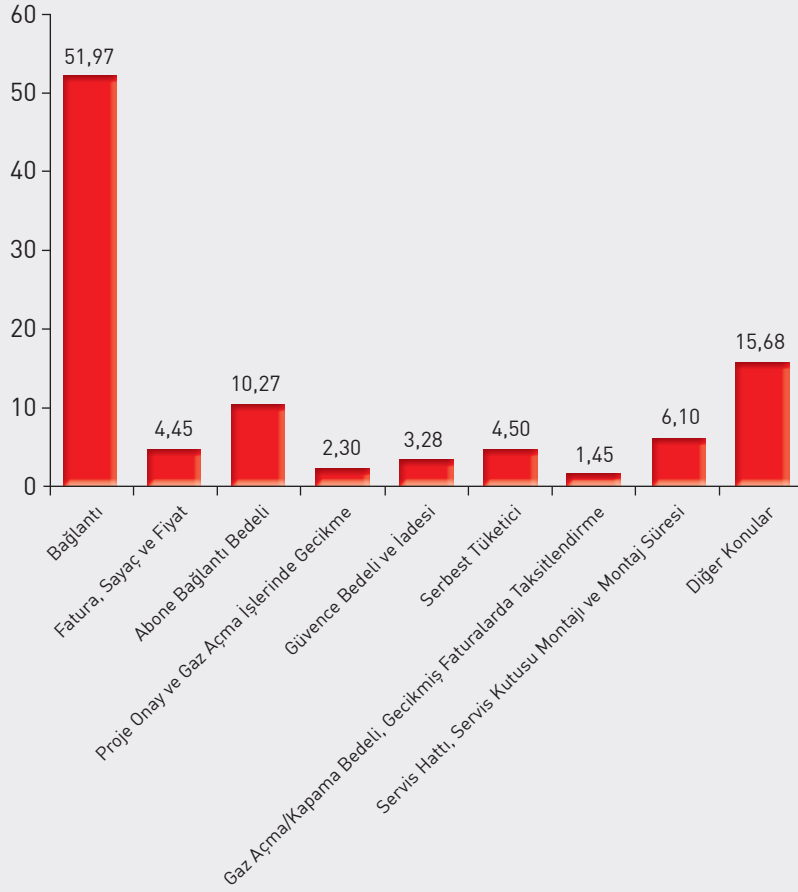
3.8.4.1 EPDK'ya İntikal Eden Başvuru ve Şikayetler Kapsamında Dağıtım Sektörünün Değerlendirilmesi

2011 yılı içerisinde, Kurumumuza yapılan başvuruların yaklaşık %69'u 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde ve %31'i 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun çerçevesinde yapılmıştır.

2011 yılı sonu itibariyle EPDK'ya yapılan tüketici başvuru ve şikayetlerin konularına göre dağılımı Tablo 21 ile Grafik 23'te gösterilmektedir.

Tablo 21 2011 yılı sonu itibariyle EPDK'ya yapılan tüketici başvuru/şikayetlerin dağılımı (%)

Bağlantı	51,97
Fatura, Sayaç ve Fiyat	4,45
Abone Bağlantı Bedeli	10,27
Proje Onay ve Gaz Açma İşlemlerinde Gecikme	2,30
Güvence Bedeli ve İadesi	3,28
Serbest Tüketici	4,5
Gaz Açma/Kapama Bedeli, Gecikmiş Faturalarda Taksitlendirme	1,45
Servis Hattı, Servis Kutusu Montajı ve Montaj Süresi	6,1
Diğer Konular	15,68

Grafik 23

2011 Yılında EPDK'ya Yapılan
Tüm Başvuruların Konulara
Göre Dağılımı (%)

Tüketiciler, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde yaptıkları başvurularda da, ağırlıklı olarak ilgili dağıtım şirketleriyle yaşadıkları sorunları dile getirip, şikayette bulunmaktadır. Bu çerçevede tüm başvurular tek tek mevzuat kapsamında incelenip, şikayete konu dağıtım şirketlerinden bilgi, belge ve açıklama istenmekte, hatalı uygulamalar varsa mevzuat kapsamında düzeltilmekte ve tüketicilere bilgi verilmektedir.

Başvuruların konularına göre dağılımına bakıldığında; tüketiciler tarafından en fazla başvurunun %51,97 oranında bağlantı konusunda yapıldığı, bunu ağırlıklı olarak Abone Bağlantı Bedeli ile Servis Hattı, Servis Kutusu Montajı ve Montaj Süresi'nin takip ettiği görülmektedir.

Bağlantı konusunda yapılan başvurular incelendiğinde; gelen şikayetlerin ağırlıklı olarak belirli dağıtım şirketlerinde yoğunlaştığı, bazı tüketiciler tarafından doğal gaz hizmetinin belediyeler tarafından verildiğinin sanıldığı ve dağıtım şirketine başvuru yapılması gerektiğinin bilinmediği, bazı tüketicilerin dağıtım bölgesi içerisinde veya imarlı alanlar bütününde yer almadığı halde, bağlantı yapılmadığına ilişkin şikayette bulunduğu, bazı tüketicilerin ise mevzuatta yer alan gerekli koşulları sağlamadığı halde (bağlantı talebinin bağımsız bölüm maliki, binanın veya tesisin sahibi ya da bunların yetkili temsilcilerince yapılmaması durumu) bağlantı talebi reddedildiği için şikayette bulunduğu görülmüştür. Bağlantıya ilişkin gelen haklı şikayetler mevzuat kapsamında değerlendirilerek, dağıtım şirketlerine uyarı yazısı gönderilmiş ve gerekli görülen durumlarda ise, konu Denetim Dairesi'ne intikal ettirilmiştir.

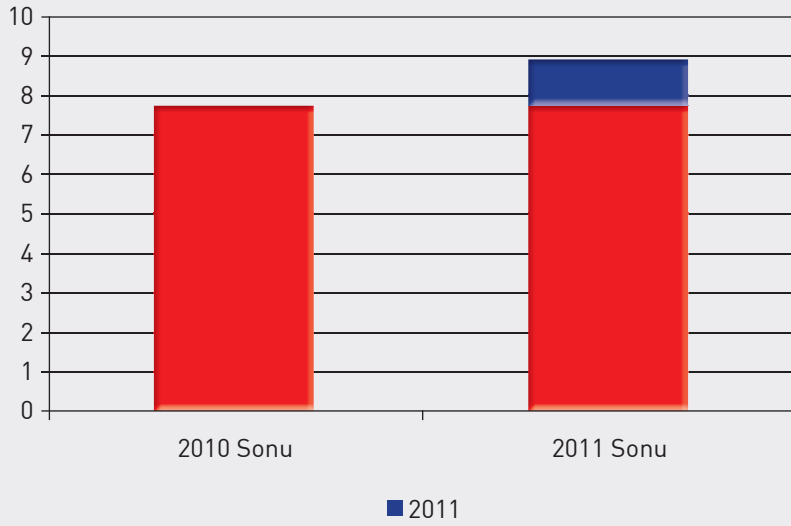
EPDK'ya ulaşan diğer konulardaki şikayetler ve şehir bazında dağılımı değerlendirildiğinde; başvuruların şehir ve konu bakımından homojen dağılıma sahip olduğu ve şikayetlerin, bağlantıya ilişkin EPDK'ya ulaşan birçok şikayetle benzer şekilde tüketicinin yeterli temel bilgiye sahip olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu

çerçevede dağıtım şirketlerinin, tüketicilerin bilgilendirilmesine yönelik mekanizmaları yeterince kullanmadığı sonucuna ulaşılabilir. Bu noktada ilerleyen dönemde Kurumla dağıtım şirketlerinin koordineli çalışması sonucunda, tüketicilerin bilgilendirilmesi ve bilgi eksikliklerinin gidermesine yönelik ilave tedbirler alınmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

3.8.4.2 Dağıtım Şirketlerinden Gelen Veriler Kapsamında Dağıtım Sektörünün Değerlendirilmesi

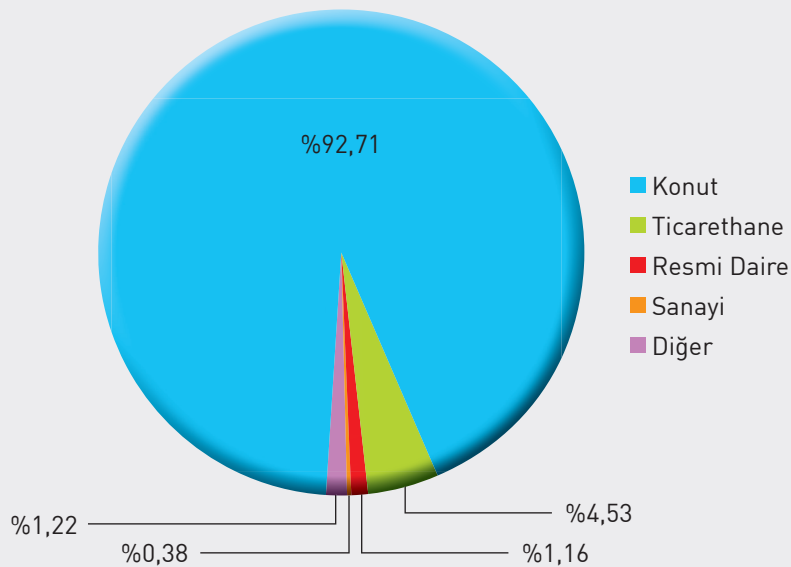
3.8.4.2.1 Abonelik Bilgileri

2011 yılı içerisinde dağıtım şirketleri tarafından toplam 1.203.155 adet abonelik yapılmış olup, bu aboneliklerin yaklaşık %93'ü konut, %4'ü ticarethane, %2'si resmi daire, sanayi ve diğer aboneliklerden oluşmaktadır. 2011 yılı sonunda ulaşılan abone sayıları Grafik 24'te gösterilmektedir.

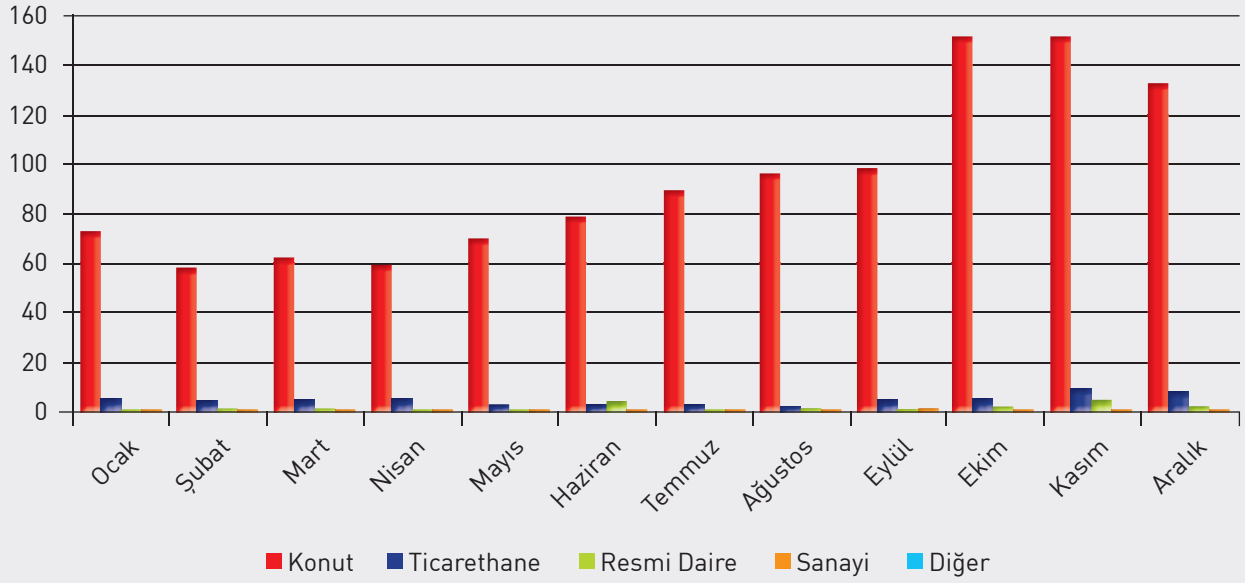

Grafik 24
Ulaşılan Abone Sayıları (milyon)

2011 yılı abone sayılarının aylara ve türlere göre dağılımı Grafik 25 ve Grafik 26'da gösterilmektedir.

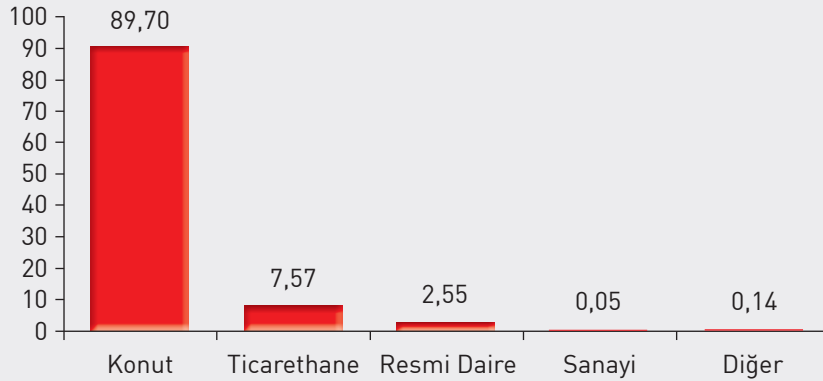
Grafik 25
2011 Yılı Yeni Abonelik Sayıları
Türlere Göre Dağılımı

Grafik 26

2011 Yılı Yeni Abonelik Sayıları Aylara ve Türlerine Göre Dağılımı (adet)

Dağıtım şirketleri tarafından 2011 yılı içerisinde yapılan yeni aboneliklerle birlikte, 2011 yılı sonu itibariyle ulaşılan **toplam abone sayısının** türlerine göre dağılımı; yaklaşık %90 konut, %8 ticarethane ve geriye kalan %2'lik kısım resmi daire, sanayi ve diğer abonelikler şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum Grafik 27'de gösterilmektedir.

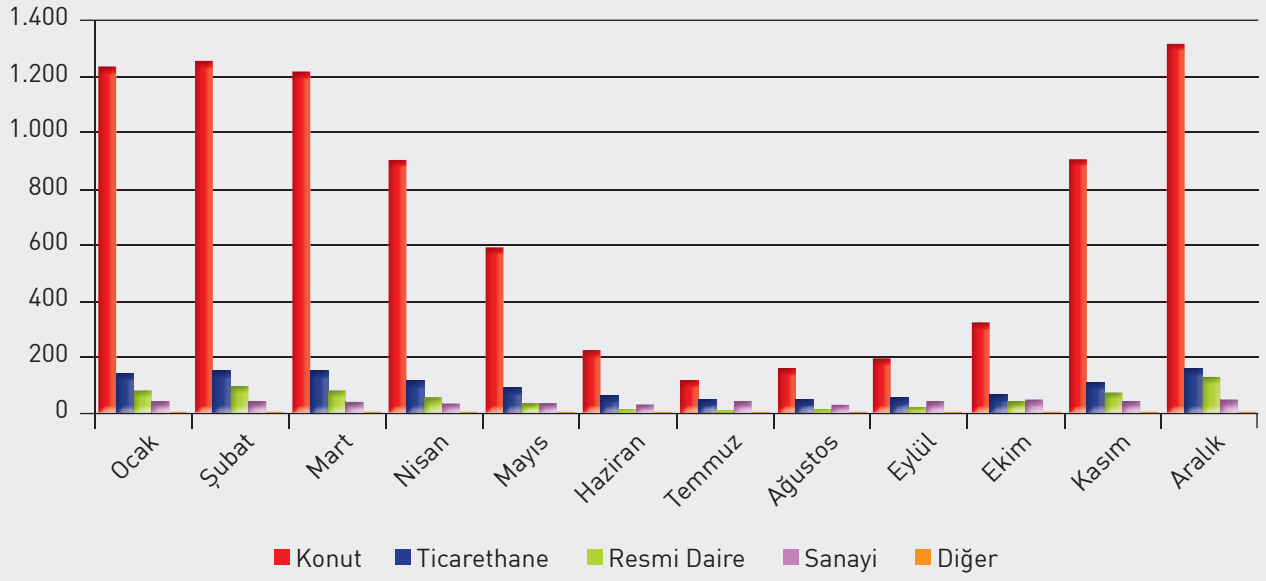

Grafik 27

2011 Yılı Abone Sayısının Türlerine Göre Dağılımı (%)

3.8.4.2.2 Tüketim Miktarları

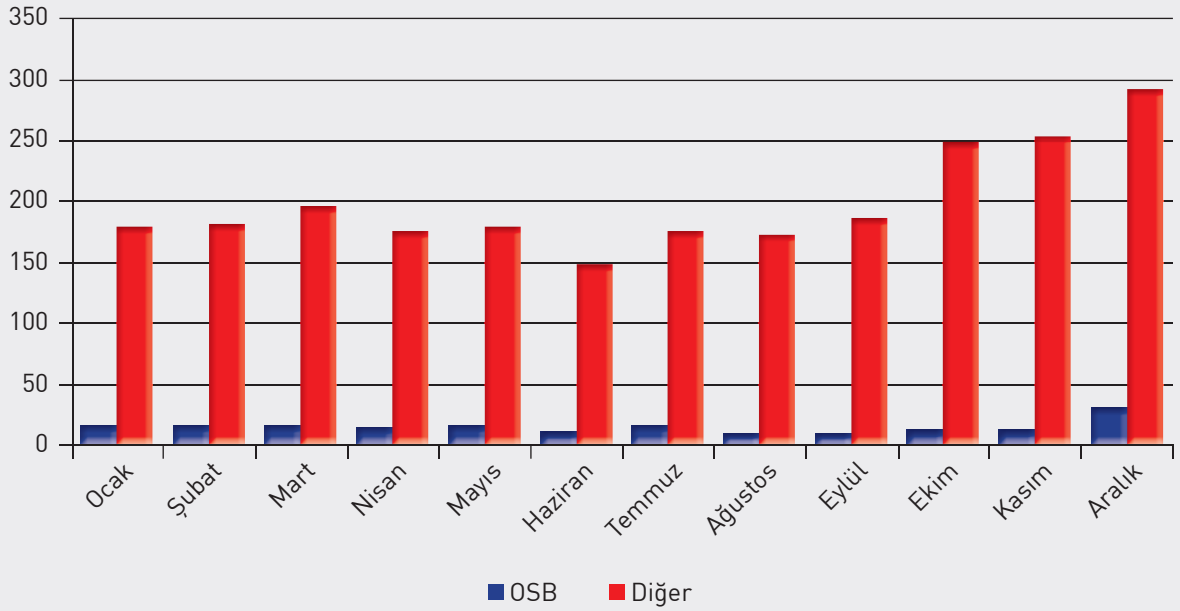
Doğal gaz abonelerinin 2011 yılı içerisinde aylar itibariyle gerçekleştirdikleri tüketim miktarlarına bakıldığında, konut, ticarethane ve resmi daire tüketimlerinin özellikle kış aylarında yükseldiği ve Aralık ayında en yüksek değere ulaştığı, bununla birlikte sanayi tüketiminde aylar itibariyle önemli bir değişim olmadığı görülmektedir. Bu durum Grafik 28'de gösterilmektedir.

Grafik 28

2011 Yılı Abonelerinin Doğal Gaz Tüketim Miktarları (milyon Sm³)

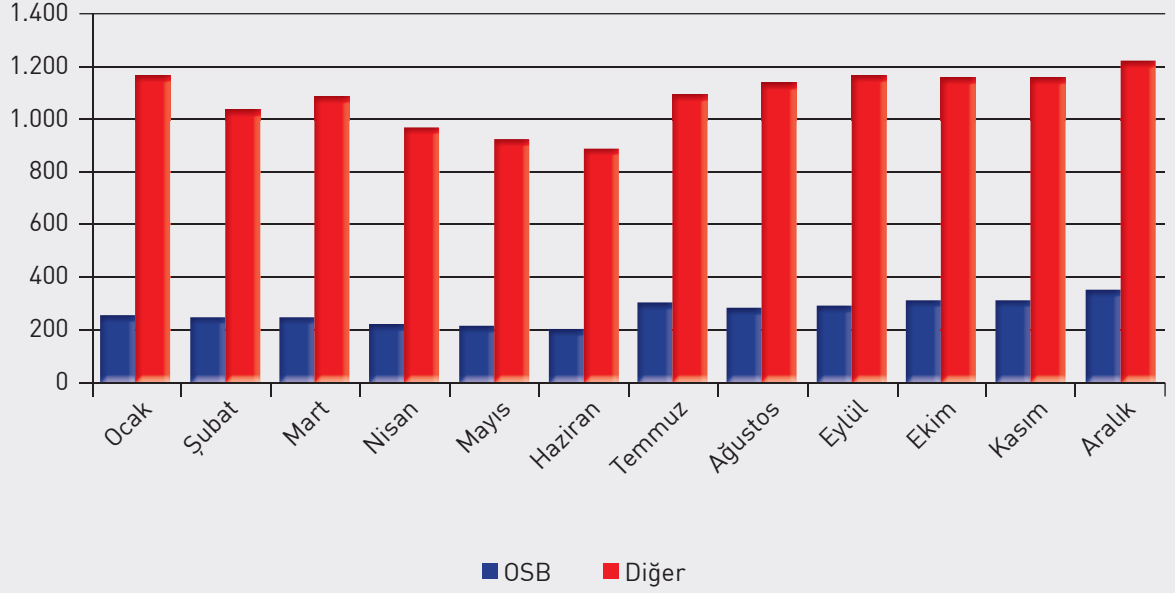
Serbest tüketicilerin 2011 yılı tüketimlerinin aylar itibarıyla dağılımı Grafik 29'da gösterilmektedir.

Grafik 29

Dağıtım Şirketine Doğal Gaz Satın Alan Serbest Tüketicilerin 2011 Yılı Doğal Gaz Tüketim Miktarları (milyon Sm³)

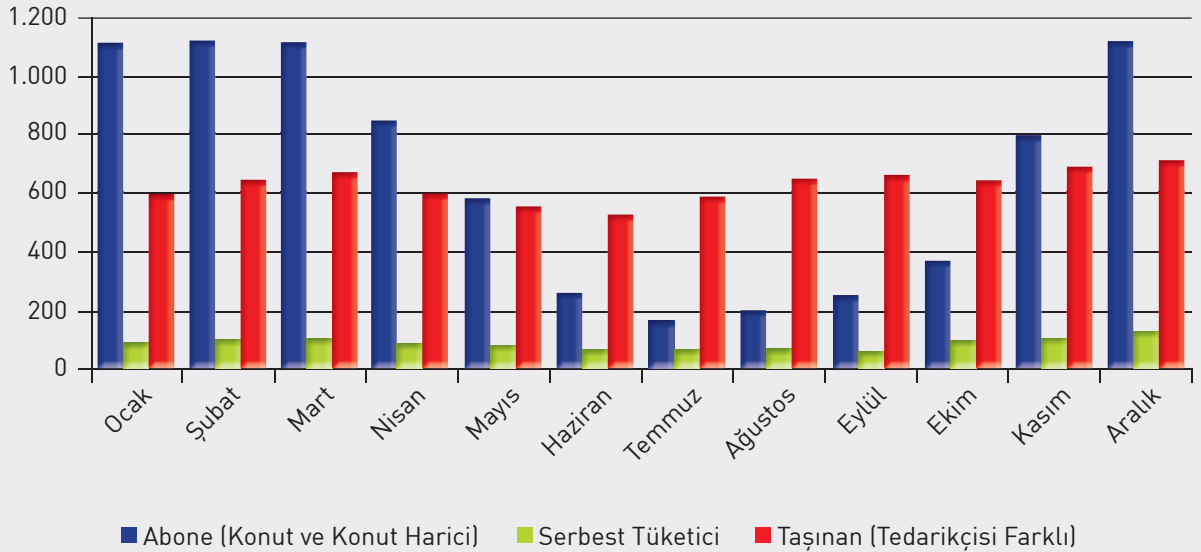
Serbest tüketicilerin 2011 yılı tüketimlerinin aylar itibariyle dağılımı Grafik 30'da gösterilmektedir.

Grafik 30

Tedarikçilerden Doğal Gaz Satın Alan Serbest Tüketicilerin 2011 Yılı Doğal Gaz Tüketim Miktarları (milyon Sm³)

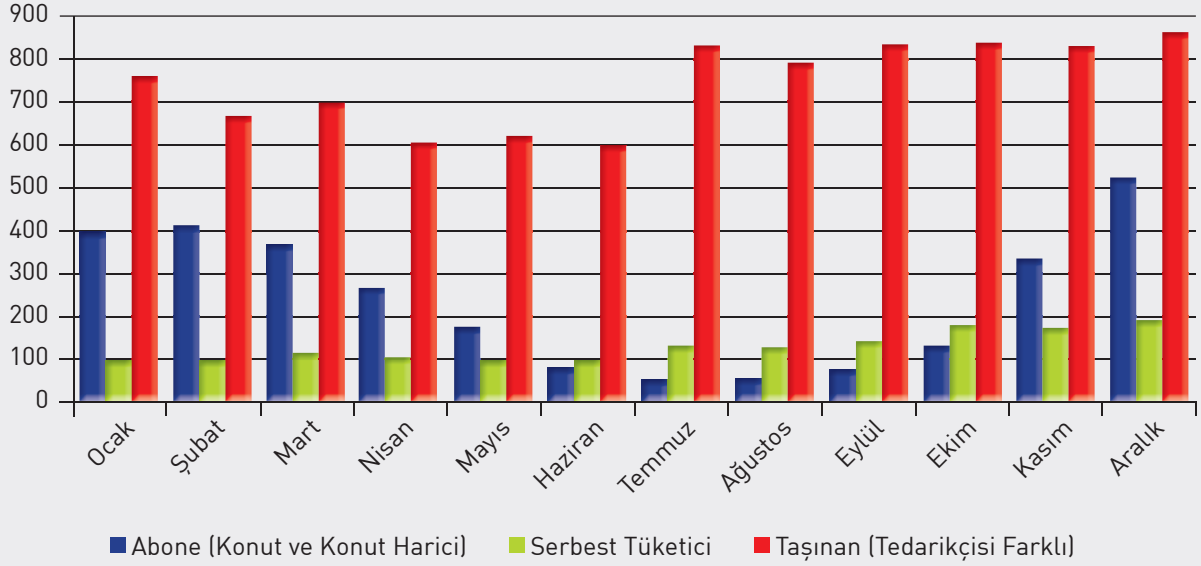
Kanun öncesi faaliyete başlamış ve halen devam etmekte olan doğal gaz dağıtım şirketlerinin 2011 yılı doğal gaz satış bilgileri Grafik 31'de gösterilmektedir.

Grafik 31

Kanun Öncesi Faaliyette olan Şirketlerin Doğal Gaz Satış Bilgileri (milyon Sm³)

EPDK tarafından yapılan ihaleler sonucunda lisans alan doğal gaz dağıtım şirketlerinin 2011 yılı doğal gaz satış bilgileri Grafik 32’de gösterilmektedir.

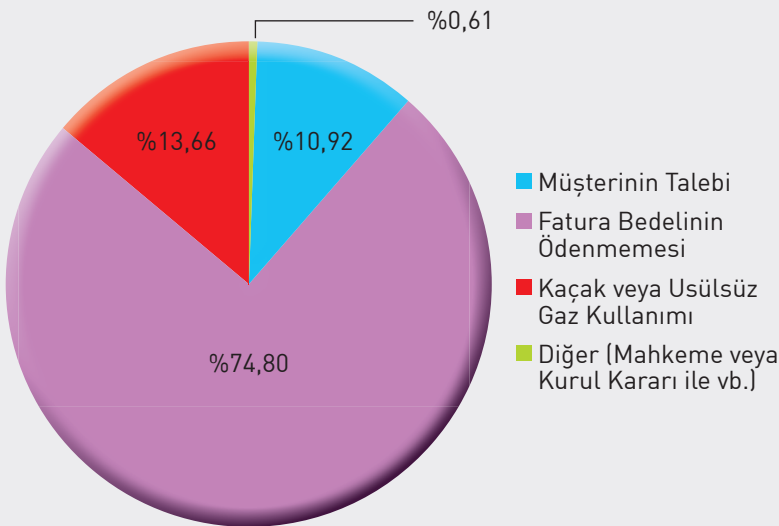
Grafik 32

İhale ile Lisans Alan Şirketlerin Doğal Gaz Satış Bilgileri (milyon Sm³)

3.8.4.2.3 Doğal Gaz Dağıtım Hizmetinin Durdurulması (Geçici Gaz Kesintisi)

2011 yılı içerisinde dağıtım şirketleri tarafından 1.246.228 adet geçici gaz kesintisi yapıldığı tespit edilmiştir. Kesintilerin yaklaşık %75’inin fatura bedelinin zamanında ödenmemesi, %14’ünün kaçak ve usulsüz doğal gaz kullanımı sebepleriyle, %11’inin ise müşteri talebi üzerine gerçekleştirildiği görülmektedir.

2011 yılında gerçekleşen geçici gaz kesintisi nedenleri Grafik 33’te gösterilmektedir.

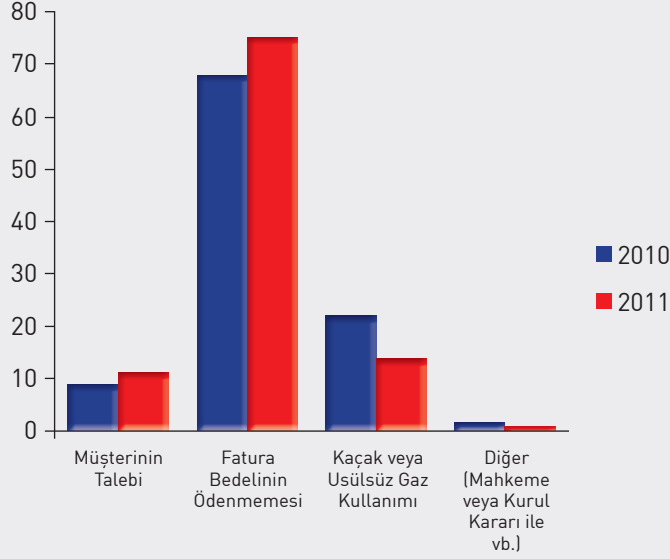

Grafik 33

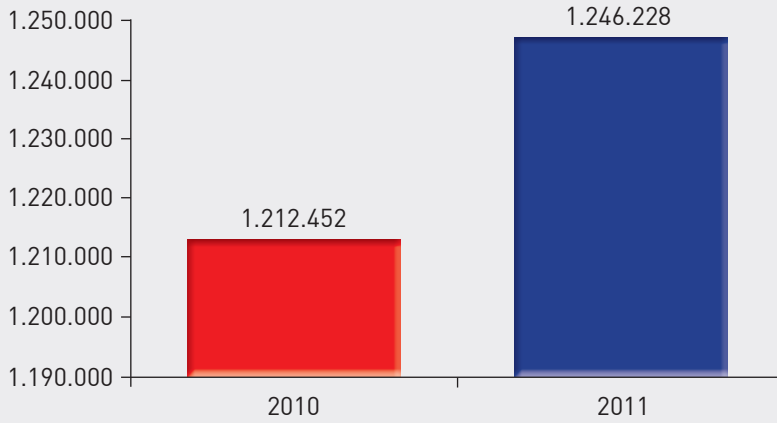
2011 Yılı Geçici Doğal Gaz Kesintisi Nedenleri

2010 ve 2011 yılı verileri karşılaştırıldığında; 2011 yılında kaçak ve usulsüz doğal gaz kullanımından dolayı yapılan kesintilerde %8 azalma olduğu, buna karşın fatura bedelinin zamanında ödenmemesi sebebiyle yapılan gaz

kesintilerinde ise %7 oranındaki artış olduğu saptanmıştır. Bunun sonucu olarak 2011 yılında geçici doğal gaz kesinti sayısında yaklaşık %2,8 oranında artış olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitlere ilişkin, karşılaştırmalar Grafik 34 ve 35'te verilmektedir.

Grafik 34
2010-2011 Yılları Geçici Doğal Gaz Kesintisi Nedenleri (%)

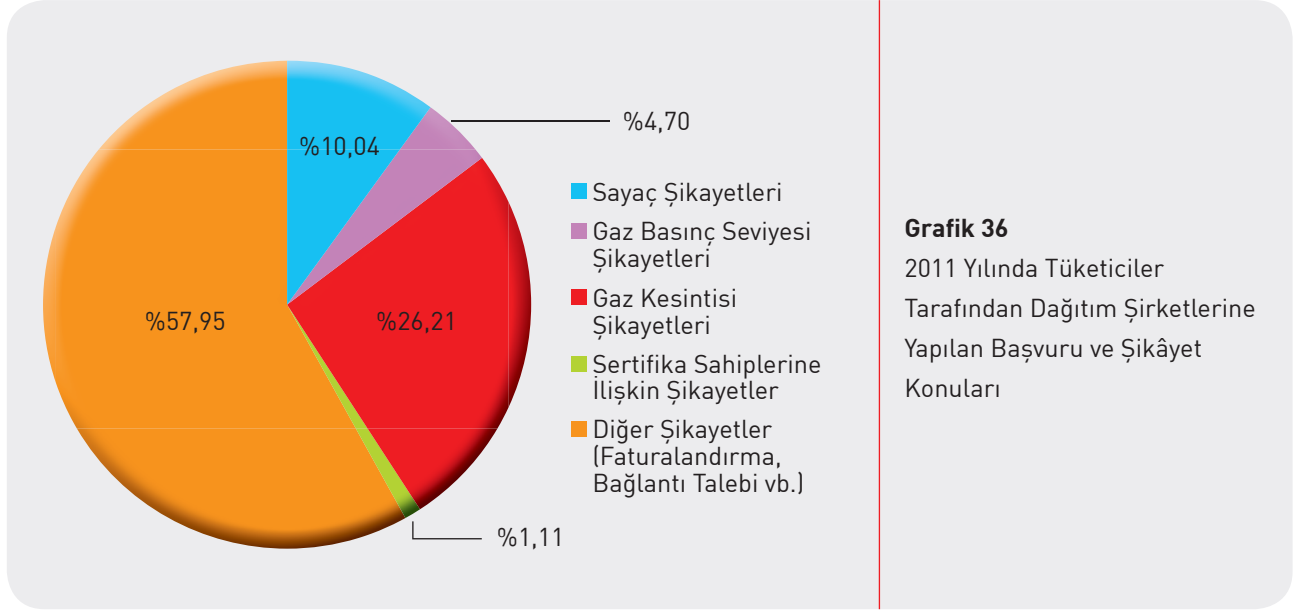
Grafik 35
2010-2011 Yılları Geçici Doğal Gaz Kesintileri (adet)

Fatura bedelinin zamanında ödenmemesi nedeniyle yapılan geçici gaz kesintilerinde azalma sağlanması için, fatura tahsilât olarak ve seçeneklerinin çeşitlendirilmesi (otomatik ödeme talimatı, farklı banka seçenekleri, dağıtım şirketlerinin çok sayıda ödeme noktası bulunması vb.) gerekmektedir. EPDK'ya gelen şikâyetler arasında bazı dağıtım şirketlerinin tahsilât noktalarının az olması nedeniyle tüketicilerin fatura ödeme güçlüğüne dair başvuruların da yer aldığı göz önüne alındığında, dağıtım şirketleri tarafından fatura tahsilât imkânlarının artırılması halinde fatura bedelinin zamanında ödenmemesi nedeniyle yapılan geçici gaz kesinti oranının düşeceği düşünülmektedir.

3.8.4.2.4 Başvuru ve Şikâyetler

Tüketiciler tarafından dağıtım şirketlerine yapılan başvuru ve şikâyetler; sayaç (ölçme hassasiyeti, arıza, hatalı okuma vb.), doğal gaz basınç seviyesi, gaz kesintisi, çeşitli şikâyetler olarak sınıflandırılabilir.

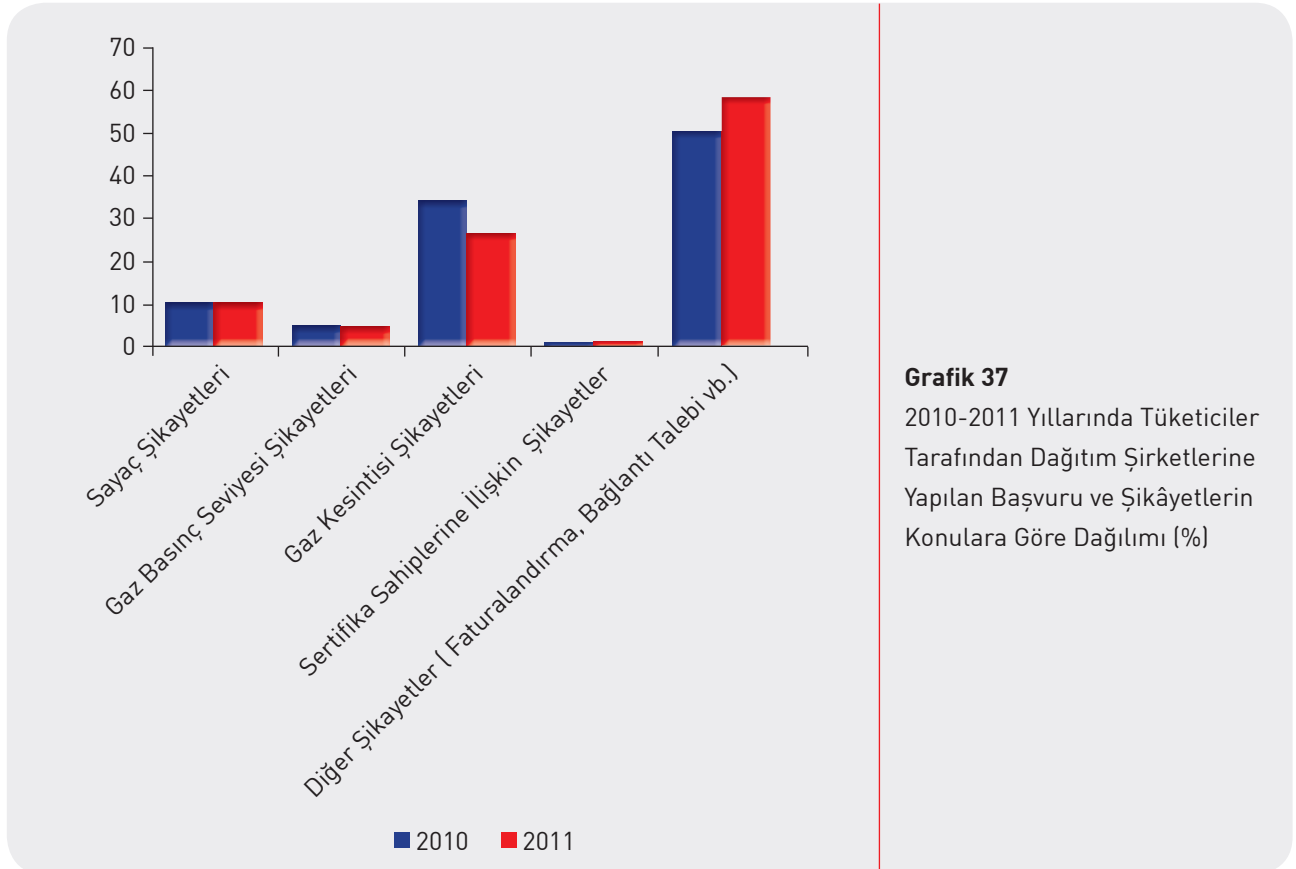
Buna göre dağıtım şirketlerine 2011 yılında toplam 171.037 adet başvuru ve şikâyetle bulunulmuş olup, bu başvuru ve şikâyetlerin yaklaşık %5'ini doğal gaz basınç seviyesi, %10'unu sayaçlar, %26'sını doğal gaz kesintisi ve %58'ini ise diğer hususlarla ilgili (faturalandırma, bağlantı talebi vb.) başvuru ve şikâyetler oluşturmaktadır. 2011 yılında tüketiciler tarafından dağıtım şirketlerine yapılan başvuru ve şikâyet konularının oransal dağılımı Grafik 36'da gösterilmektedir.

Grafik 36

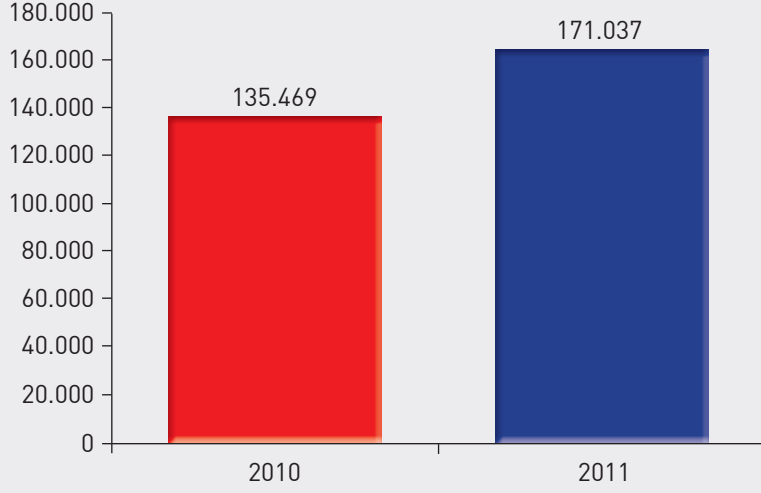
2011 Yılında Tüketiciler Tarafından Dağıtım Şirketlerine Yapılan Başvuru ve Şikâyet Konuları

2010 ve 2011 yılları karşılaştırıldığında tüketiciler tarafından dağıtım şirketlerine yapılan başvuru ve şikâyet sayılarında yaklaşık %26 oranında artış olduğu, bu artışın ana nedeninin de faturalandırma, bağlantı talebi gibi sebepler nedeniyle yapılan şikâyet ve başvurulardaki %8 oranındaki artış olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitlere ilişkin karşılaştırmalar Grafik 37 ve 38'de verilmektedir.

Grafik 37

2010-2011 Yıllarında Tüketiciler Tarafından Dağıtım Şirketlerine Yapılan Başvuru ve Şikâyetlerin Konularına Göre Dağılımı (%)

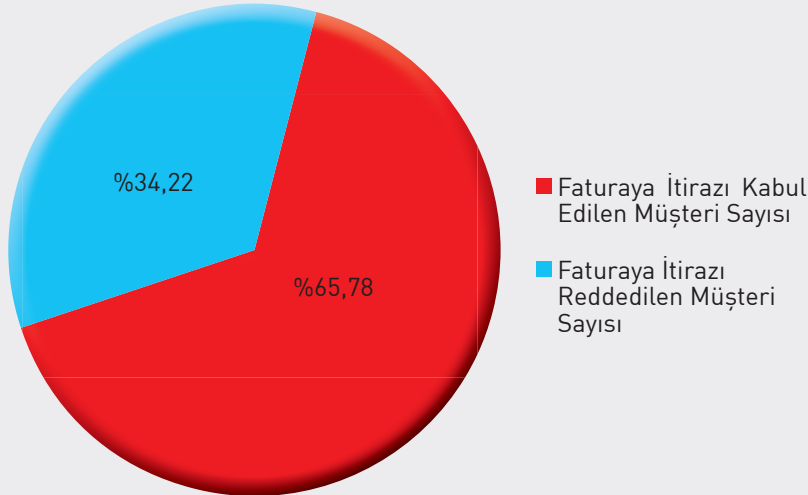
Grafik 38

2010-2011 Yıllarında Tüketiciler Tarafından Dağıtım Şirketlerine Yapılan Başvuru ve Şikâyetler (adet)

3.8.4.2.5 Fatura İtirazları

Dağıtım şirketlerine iletilen fatura itirazları; itiraz sayısı, itirazı kabul edilen müşteri sayısı, itirazı reddedilen müşteri sayısı başlıklarıyla incelenmiş olup Grafik 39'da gösterilmektedir. Buna göre, 2011 yılı içerisinde düzenlenen faturaların 88.943 adedine itiraz başvurusu olduğu ve bu itirazların yaklaşık %66'sının dağıtım şirketlerince yeniden değerlendirilmek üzere kabul edildiği görülmektedir.

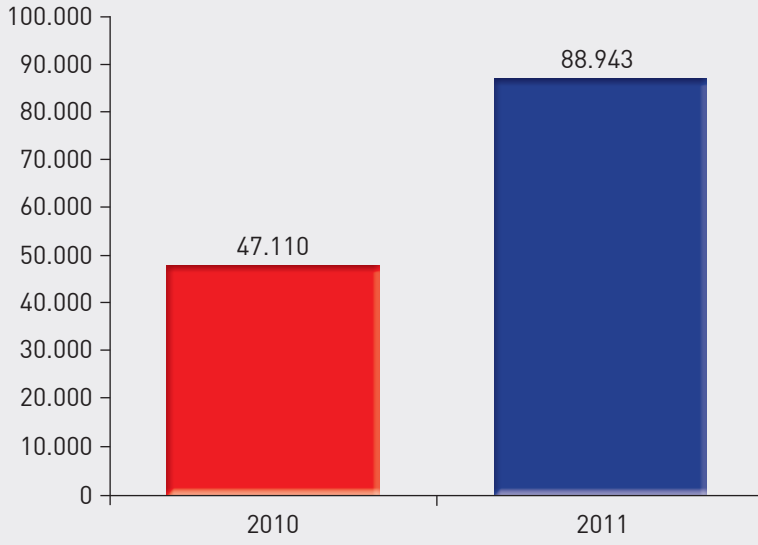
Ayrıca dağıtım şirketlerinden elde edilen verilere göre kesilen yaklaşık 400.000 adet müşteriden faturanın tahsil edilemediği tespit edilmiştir.

Grafik 39

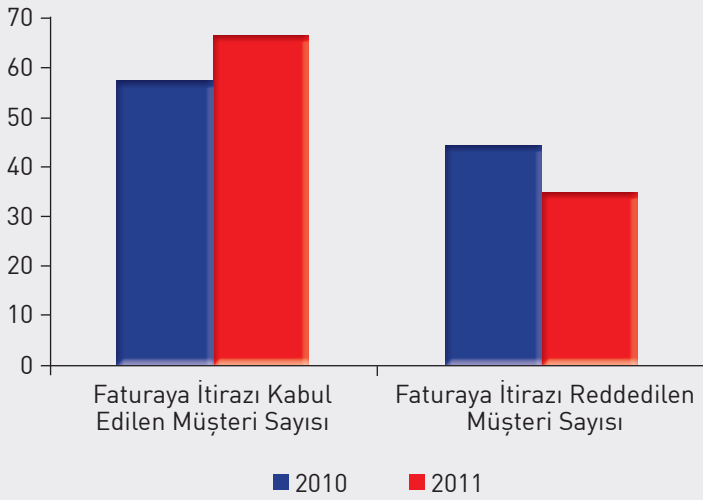
2011 Yılı Tüketicilerin Fatura İtiraz Başvuruları

2010 ile 2011 yılı karşılaştırıldığında, abone sayısındaki artışa paralel olarak fatura itiraz sayısında önemli oranda artış olduğu gözlenmiştir. Fatura itiraz sayısında görülen artış ile fatura itirazlarının yaklaşık %66'sının dağıtım şirketleri tarafından yeniden değerlendirilmek üzere kabul edilmiş olması, faturalandırma işlemlerindeki hataların azaltılması yönünde tedbir alınması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Bu tespitlere ilişkin karşılaştırmalar Grafik 40 ve 41'de verilmektedir.

Grafik 40

2010-2011 Tüketicilerin Toplam Fatura İtiraz Başvuruları (adet)

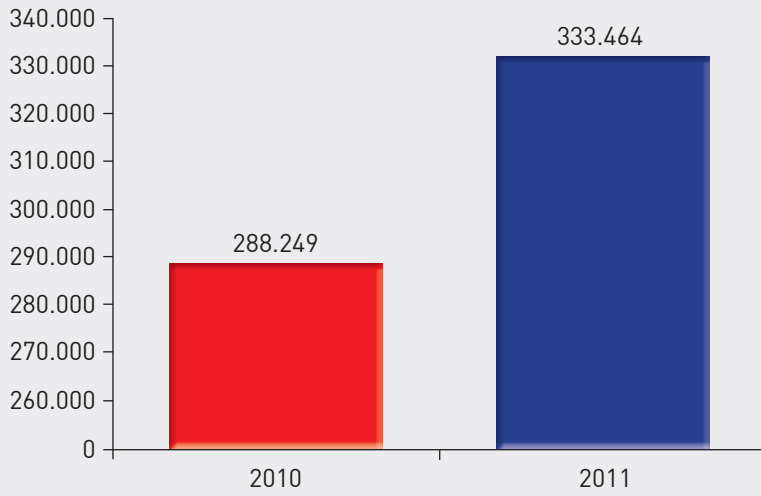
Grafik 41

2010-2011 Yılları Tüketicilerin Fatura İtiraz Başvuruları (%)

3.8.4.2.6 Acil Müdahale

Dağıtım şirketlerine 2011 yılı içerisinde toplam 333.464 adet acil müdahale ihbarı gelmiştir.

2010 ile 2011 yılları karşılaştırıldığında şebeke yatırımları ve abone sayısındaki artışa paralel olarak, acil müdahale ihbar başvurularında yaklaşık %16 oranında bir artış gerçekleşmiş olduğu tespit edilmiştir. Şebeke işletmeciliğinin gelişmesi ve tüketicilerin daha da bilinçlenmesi ile birlikte acil müdahale ihbar sayılarında ileriki yıllarda düşüş olacağı değerlendirilmektedir. Bu tespitlere ilişkin karşılaştırmalar Grafik 42’de verilmektedir.

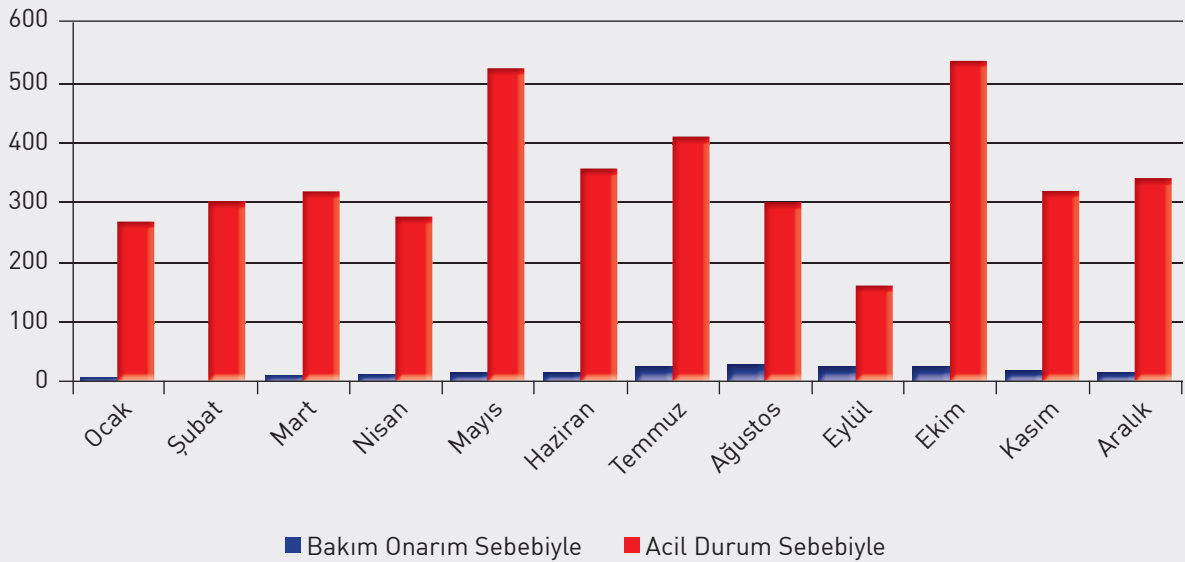

Grafik 42

2010-2011 Yılları Acil Müdahale İhbar Sayıları (Adet)

3.8.4.2.7 Bakım-Onarım Faaliyetleri Nedeniyle Doğal Gaz Kesintisi

Dağıtım Şirketlerinden alınan verilerden, acil durum ve bakım-onarım sebebiyle 2011 yılında 4.285 kez doğal gaz kesintisi yapıldığı saptanmıştır. Grafik 43'te gösterilen doğal gaz kesintileri aylar itibariyle incelendiğinde, bu tür kesintilerin şebeke imalatının yoğunlaştığı dönemler ile gaz kullanımının arttığı dönemlerde artış gösterdiği görülmektedir. Şebeke işletmeciliğinde sağlanacak verimlilik artışına paralel olarak bu kesintilerin yıllar itibariyle azalacağı değerlendirilmektedir.

Grafik 43

2011 Yılı Doğal Gaz Kesintisi Dağılımı (adet)

3.8.4.3 Serbest Tüketici Olma Sınırı ve Dağıtım Sektörüne Etkisinin Değerlendirilmesi

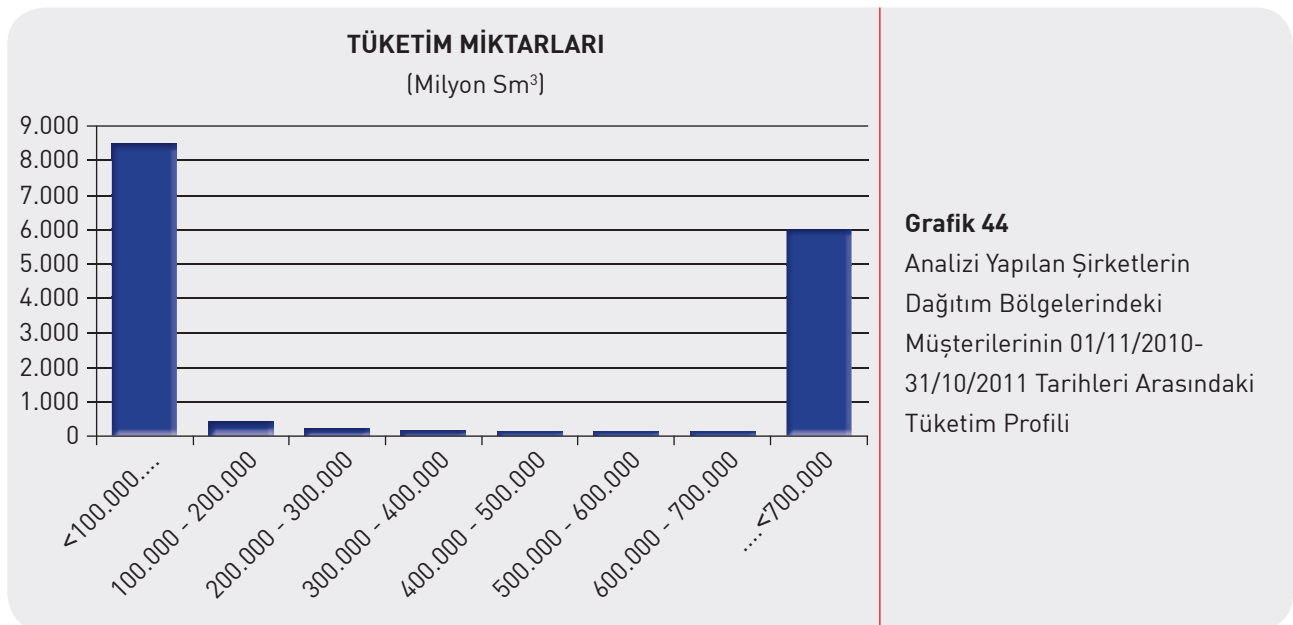
Serbest tüketici sınırının belirlenmesi çalışmalarında Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten evvel alınmış bir hak, belge, izin ve yetkilendirmeye müsteniden doğal gaz dağıtım faaliyetinde bulunan şehir içi doğal gaz dağıtım şirketleri ile EPDK'nın yaptığı ihale sonucu lisans almış ve lisans yürürlük tarihinden başlamak üzere ilk 5 yılını doldurmuş toplam 57 dağıtım şirketinden alınan 01.11.2010-31.10.2011 tarihleri arasındaki 12 aylık doğal gaz tüketim verileri analiz edilmiştir.

Söz konusu veriler Tablo 22'de, verilere ilişkin grafikler ise Grafik 44 ve 45'te verilmektedir.

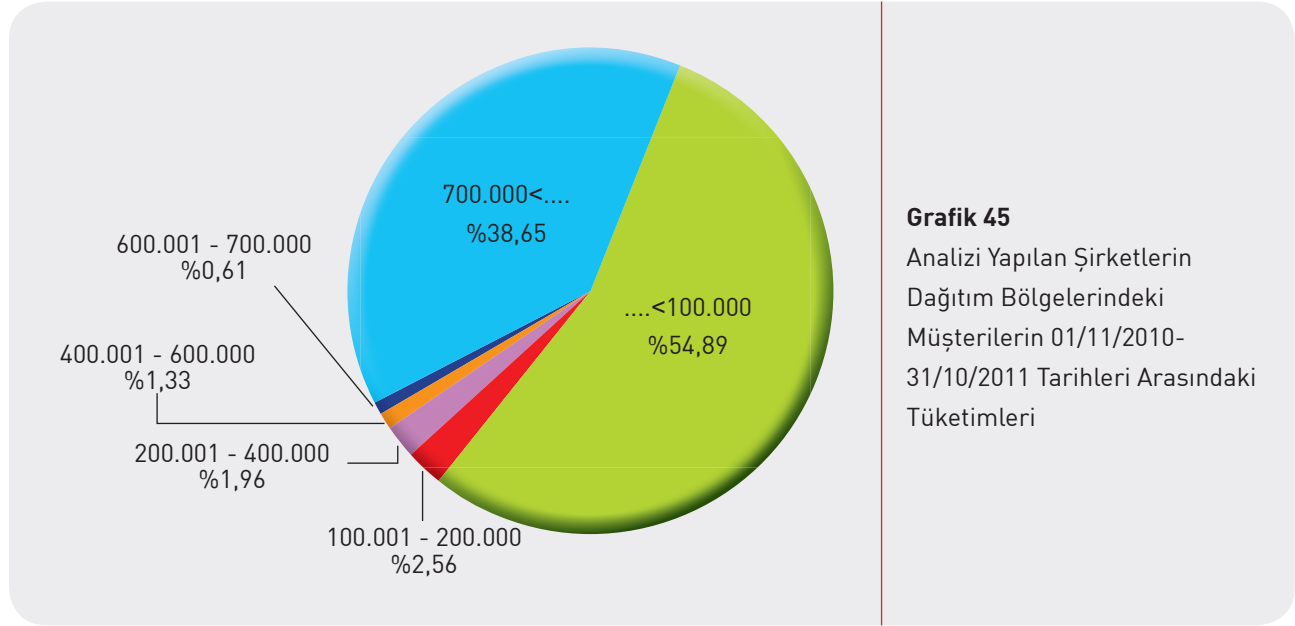
Tablo 22 Analizi Yapılan 57 Dağıtım Şirketinin Dağıtım Bölgelerindeki Müşterilerin 01.11.2010 -31.10.2011 Tarihleri Arasındaki Tüketim Profili

Tüketim Miktarı Aralığı (Sm ³ /yıl)	Tüketim Miktarı Aralığındaki Yüzdesi (%)
.....<100.000	54,89
100.000-200.000	2,56
200.001-300.000	1,13
300.001-400.000	0,83
400.001-500.000	0,71
500.001-600.000	0,62
600.001-700.000	0,61
700.000<.....	38,65
Genel Toplam (100.000 Sm³/yıl üzeri)	100,00

Analizi yapılan şirketlerin, 01.11.2010-31.10.2011 tarihleri arasındaki 12 aylık gerçekleşen verileri kullanılarak oluşturulan Tablo 22'de yer alan konsolide tablo incelendiğinde; 700.000 Sm³/yıl üzerinde tüketimi bulunan müşterilerin toplam tüketim içerisindeki payının %38,65 olduğu; 100.000 Sm³/yıl altında tüketimi bulunan müşterilerin toplam tüketim içerisindeki payının %54,89 olduğu; 100.000-700.000 Sm³/yıl aralığındaki müşterilerce tüketilen toplam doğal gaz miktarının büyük kısmının 100.000-200.000 Sm³/yıl aralığında gaz tüketen müşterilerce tüketildiği (%2,56); en az doğal gaz tüketilen aralığın 600.000-700.000 Sm³/yıl aralığı olduğu (%0,61) ve bunu 500.000-600.000 Sm³/yıl aralığının (%0,62) izlediği tespit edilmiştir.

Grafik 44 ve Grafik 45'ten de görüleceği üzere analizi yapılan şirketlerin dağıtım bölgelerinde bulunan tüketicilerin tüketimlerinin yoğun olarak bulunduğu aralıklar 100.000 Sm³'ün altındaki ve 700.000 Sm³'ün üzerindeki aralıklardır. Dağıtım şirketlerinden alınan verilerden 100.000 Sm³'ün altındaki tüketim miktarının yaklaşık %87'sinin evsel tüketimden oluştuğu görülmüştür.

Grafik 45

Analizi Yapılan Şirketlerin
Dağıtım Bölgelerindeki
Müşterilerin 01/11/2010-
31/10/2011 Tarihleri Arasındaki
Tüketimleri

Yukarıdaki tespit ve incelemeler sonucu; doğal gaz piyasasında serbest tüketicilere ve 2012 yılı boyunca uygulanmak üzere, serbest tüketici olma sınırına ilişkin olarak alınan 28.12.2011 tarih ve 3600 sayılı Kurul Kararı ile serbest tüketici olma sınırı 300.000 m³ olarak belirlenmiştir.

Serbest tüketici olma sınırının 300.000 Sm³'e düşürülmesi sonucunda ilgili dağıtım bölgelerinde 2012 yılında, toplam tüketimdeki payı %2,77 olan 930 müşteri serbest tüketici statüsüne geçeceği ve bu sayede yurt içinde herhangi bir üretim şirketi, ithalat şirketi, dağıtım şirketi veya toptan satış şirketi ile doğal gaz alım-satım sözleşmesi yapma serbestisi kazanacağı öngörülmektedir.

Diğer taraftan 57 dağıtım şirketinden serbest tüketici olma sınırının belirlenmesine yönelik çalışmalarda kullanılmak amacıyla alınan verilerden hareketle; serbest tüketicilerin tedarikçi seçme oranı ve tedarikçilerden doğal gaz alan serbest tüketicilerin tüketimlerinin toplam serbest tüketicilerin tüketimlerine oranı incelenmiştir.

01.01.2010-31.12.2010 tarihleri ve 01.01.2011-31.10.2011 tarihleri arasındaki iki dönem olarak her dağıtım şirketi için ayrı ayrı ve 57 dağıtım şirketi için genel yapılan inceleme sonucunda;

- 01.01.2010-31.12.2010 tarihleri arasındaki dönemde serbest tüketicilerin tedarikçisini seçme oranının %14,10 olduğu, ancak tedarikçilerden doğal gaz satın alan serbest tüketicilerin satın aldığı doğal gaz miktarının, serbest tüketiciler tarafından satın alınan toplam doğal gazın %79'una tekabül ettiği,
 - 01.01.2011-31.10.2011 tarihleri arasındaki dönemde serbest tüketicilerin tedarikçisini seçme oranının %13,99 olduğu, ancak tedarikçilerden doğal gaz satın alan serbest tüketicilerin satın aldığı doğal gaz miktarının, serbest tüketiciler tarafından satın alınan toplam doğal gazın %83'üne tekabül ettiği,
- görülmüştür.

Yapılan incelemede ortaya çıkan verilerden hareketle; yüksek doğal gaz tüketimine sahip serbest tüketicilerin tedarikçisini seçme eğiliminde oldukları, düşük doğal gaz tüketimine sahip serbest tüketicilerin ise ağırlıklı olarak

dağıtım şirketlerinden doğal gaz almaya devam ettiği sonucuna varılabilir. Bunun birçok nedeni olabileceği ve her bir nedenin ayrı ayrı incelenmesi neticesinde bir saptama yapılabileceği düşünülmekle birlikte, genel itibarı ile yüksek doğal gaz tüketimine sahip serbest tüketicilerin, düşük doğal gaz tüketimine sahip serbest tüketicilere oranla tedarikçilerle pazarlık gücünün fazla olması ve piyasada bilgi eksikliği veya bilgi asimetrisi vb. nedenler gösterilebilir.

Doğal gaz piyasasında rekabetçi piyasa ortamının oluşturulması ve devamlılığının sürdürülebilmesi, ancak piyasa açıklığının artırılmasıyla sağlanabilecektir. Bu bağlamda serbest tüketici olma sınırının düşürülerek daha fazla tüketicinin tedarikçisini seçebilme hakkını elde etmesi de önemli bir araçtır.

Sonuç olarak, piyasanın arz ve talep taraflarındaki gelişiminin birbiriyle eşzamanlı yürütülmesi esastır. Bu amaçla, teknik açıdan ihtiyaç duyulan yapıların oluşumu ve tüketicilerin tedarikçilerini seçebilme hakkı konusunda bilinçlendirilmeleri, yani bilgi eksikliğinin ortadan kaldırılması da önem arz etmektedir. Gerek piyasanın arz tarafında ihtiyaç duyulan gelişimin sağlanması, gerekse tüketicinin bilgi eksikliğinin ortadan kaldırılması ve teknik gelişimin sağlanması konularında, piyasanın etkin işleyebilmesi için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

3.9 Sertifika Faaliyetleri

3.9.1 Meslek Standartları

1986 yılında yayımlanan 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununun amacı; çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esasları düzenlemektir. Örgün Eğitimde üç yıllık meslek lisesi mezunları Mesleki Eğitim Merkezlerine (eski adıyla Çıraklık Eğitim Merkezi) müracaat eder, teorik ve uygulamalı sınavlara katılarak başarılı olduğu takdirde **Ustalık Belgesi** almaya hak kazanırlar. Dört yıllık meslek lisesi, meslek yüksek okulları ve üniversite mezunları ise sınava girmeden diplomaları ile birlikte Ustalık Belgesini de kapsayan onun bir üst belgesi olan İşyeri Açma Belgesi'ne sahip olabilmektedirler.

Yaygın Eğitimde ise bir işyerinde çırak olarak çalışan kişi üç yıl boyunca haftada bir gün Mesleki Eğitim Merkezinde teorik bilgi alır ve üçüncü yılın sonunda yapılan sınavlarda başarılı olursa Kalfa olur. Üç yıl daha işyerinde kalfa olarak çalışmaya devam eder, yine haftada bir gün Mesleki Eğitim Merkezinde teorik eğitim alır ve üç yılın sonunda sınavlarda başarılı olursa **Ustalık Belgesi** alır. Kalfalık süresince teorik eğitim almadığı takdirde, altı yıl bir işyerinde (teorik eğitim süresinin iki katı) kalfa olarak çalışır. Bu sürenin sonunda sınava katılıp başarılı olursa Ustalık Belgesi almaya hak kazanır. 131 meslek dalı çıraklık eğitimi uygulama kapsamında olup bu mesleklerde eğitim, sınav ve belgelendirme işlemleri Milli Eğitim Bakanlığınca yapılmaktadır.

Personel belgelendirmesi konusunda Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) tarafından **akredite edilmiş olan kuruluşlar** ile bu kuruluşlara ait akreditasyonların kapsamı TÜRKAK'ın web sayfasında yayımlanmaktadır. Yabancı kökenli olup da ülkemizde faaliyet gösteren ve belgelendirme faaliyeti yapan kuruluşlar, Avrupa Akreditasyon Birliği (EA) üyesi bir ulusal akreditasyon kuruluşu tarafından akredite edilmiş olmalıdır.

Meslek standartlarını temel alarak, teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek üzere 21 Eylül 2006 tarihli ve 5544 sayılı Kanun ile **Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)** kurulmuştur.

MYK gerek ulusal meslek standartlarını, gerekse sınav ve sertifikasyon hizmetlerini, yetkilendirdiği kurum ve kuruluşlara yaptırmaktadır. Sınav ve belgelendirme sistemi kapsamında yetkilendirilecek kuruluşların MYK tarafından kabul edilecek ulusal meslek standartları ve yeterliliklere göre TÜRKAK (veya Avrupa Akreditasyon

Birliği ile çok taraflı tanıma anlaşması imzalamış diğer akreditasyon kurumları) tarafından TS EN ISO/IEC 17024 Uygunluk değerlendirmesi-Personel belgelendirmesi yapan kuruluşlar için genel şartlar standardına göre akredite olmaları gerekmektedir.

Türkiye Doğal Gaz Dağıtıcıları Birliği (GAZBİR) ve İstanbul Uygulamalı Gaz ve Enerji Teknolojileri Araştırma Mühendislik Sanayi Ticaret A.Ş. (UGETAM) işbirliği yaparak doğal gaz piyasasına ilişkin ulusal meslek standartlarını hazırlamak üzere MYK tarafından yetkilendirilmiş ve hazırlanan 11 adet doğal gaz meslek standardı MYK tarafından onaylanarak 25.8.2009 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Yürürlüğe giren meslek standartları Tablo 23’te verilmektedir.

Tablo 23 2009 Yılında Yürürlüğe Giren Doğal Gaz Meslek Standartları

01	Bacacı (Seviye 3)
02	Bacacı (Seviye 4)
03	Doğal Gaz Çelik Boru Kaynakçısı (Seviye 3)
04	Doğal Gaz Polietilen Boru Kaynakçısı (Seviye 3)
05	Doğal Gaz Polietilen Boru Kaynakçısı (Seviye 4)
06	Isıtma ve Doğal Gaz İç Tesisat Yapım Personeli (Seviye 3)
07	Doğal Gaz Isıtma ve Gaz Yakıcı Cihaz Servis Personeli (Seviye 4)
08	Doğal Gaz İşletme Bakım Operatörü (Seviye 4)
09	Doğal Gaz Altyapı Yapım ve Kontrol Personeli (Seviye 4)
10	Coğrafi Bilgi Sistemleri Operatörü (Seviye 5)
11	Topoğraf (Seviye 4)

GAZBİR tarafından kurulan GAZMER Doğalgaz ve Enerji Eğitim Belgelendirme ve Teknolojik Hizmetler Ltd. Şti. (GAZMER), yürürlükteki doğal gaz meslek standartlarının sınav ve belgelendirmesi hususunda yetki alabilmek ve akredite olmak için çalışmalar yapmaktadır.

3.9.2 İç Tesisat ve Servis Hatları Sertifikası

Kanun’un 5 inci maddesinde “İç tesisat ve servis hatları ile ilgili sertifikalar Kurum adına ve Kurum tarafından yetkilendirilen resmi veya özel şirketler ile şehir içi dağıtım şirketlerince verilir.” hükmü yer almaktadır. Halihazırda iç tesisat ve servis hatları ile ilgili sertifikalar sadece dağıtım şirketleri tarafından verilmekte olup, sertifikayı veren dağıtım şirketinin yetkilendirildiği dağıtım bölgesi içerisinde geçerlidir. İç tesisat ve servis hatları sertifikası sahiplerinin denetimi dağıtım şirketlerince gerçekleştirilmekte, mevzuat ihlalinde bulunan sertifika sahipleri EPDK’ya bildirilmektedir. İç tesisat ve servis hatları sertifikası vermek üzere resmi veya özel şirketlere Yetki Belgesi verilmesi ile ilgili uygulamanın başlama tarihi, Doğal Gaz Piyasası Sertifika Yönetmeliđinde yapılan değişiklikler ile 01.01.2015 tarihine ertelenmiştir.

Doğal Gaz Piyasası Sertifika Yönetmeliđinde yapılan değişikliklerle iç tesisat ve servis hatları sertifikası başvurularında sadece akredite edilmiş kuruluşlarca verilen doğal gaz iç tesisat yetkili mühendis belgesi ile çelik ve polietilen boru kaynakçı belgelerinin sunulmasına ilişkin hükümler 01.01.2010 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş ve **“...bu tarihten önce düzenlenmiş belgeler sertifika alma, tadil ve vize başvurularında 31.12.2011 tarihine kadar kullanılabilir.”** hükmü getirilmiştir.

Diğer yandan, MYK onaylı mesleki yeterlilik belgelerine Doğal Gaz Piyasası Sertifika Yönetmeliđinde yer verilmesini

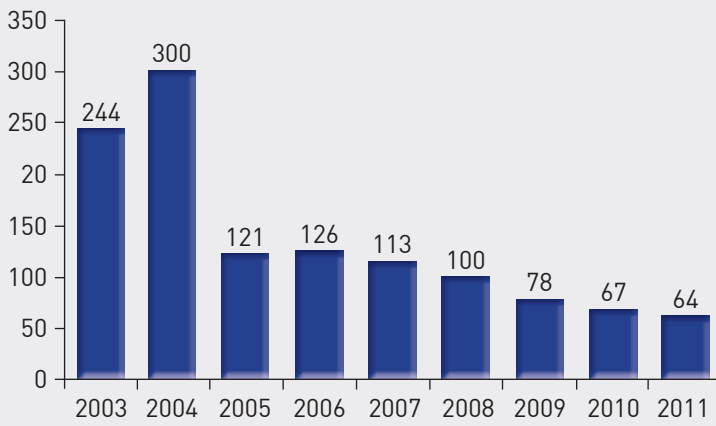
teminen yönetmelik değişikliği taslağı hazırlanmış, fakat bazı mesleklere ilişkin eğitim verilmiş olmasına rağmen, doğalgaz meslek standartları kapsamında 2011 yılı içinde herhangi bir mesleki yeterlilik belgesi düzenlenemediğinden yönetmelik değişikliği gerçekleştirilememiştir.

3.9.3 Yapım ve Hizmet Sertifikası

1 Ocak-31 Aralık 2011 tarihleri arasında EPDK tarafından;

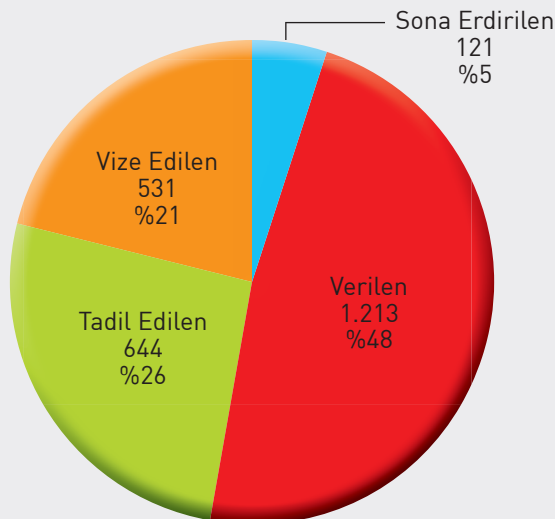
- **64** adet yapım ve hizmet sertifikası verilmiştir. EPDK'nın 2011 yılı sonuna kadar vermiş olduğu toplam sertifika sayısı **1.213** adede ulaşmıştır.
- Sertifika sahiplerinden gelen talep üzerine **26** adet sertifika, ticaret unvanı veya faaliyet konuları ve kategorilerinde değişiklik yapılarak tadil edilmiştir.
- **48** adet yapım ve hizmet sertifikasının vize işlemleri yapılmıştır.
- **2** adet yapım ve hizmet sertifikası firmaların talebi üzerine sona erdirilmiştir.

EPDK tarafından verilen yapım ve hizmet sertifikalarının durumu yıllara göre ve 2011 yılı sonu itibarıyla toplam sertifika işlemleri Grafik 46 ve 47'de gösterilmiştir.

Grafik 46

Yıllar İtibarıyla Verilen Yapım ve Hizmet Sertifikaları (adet)

Grafik 47

2003-2011 Yılları Arası Sertifika İşlemleri (adet)

3.10 Ulusal Doğal Gaz Tüketim Verileri

3.10.1 2011 Yılı Ulusal Doğal Gaz Tüketim Değerlendirmesi

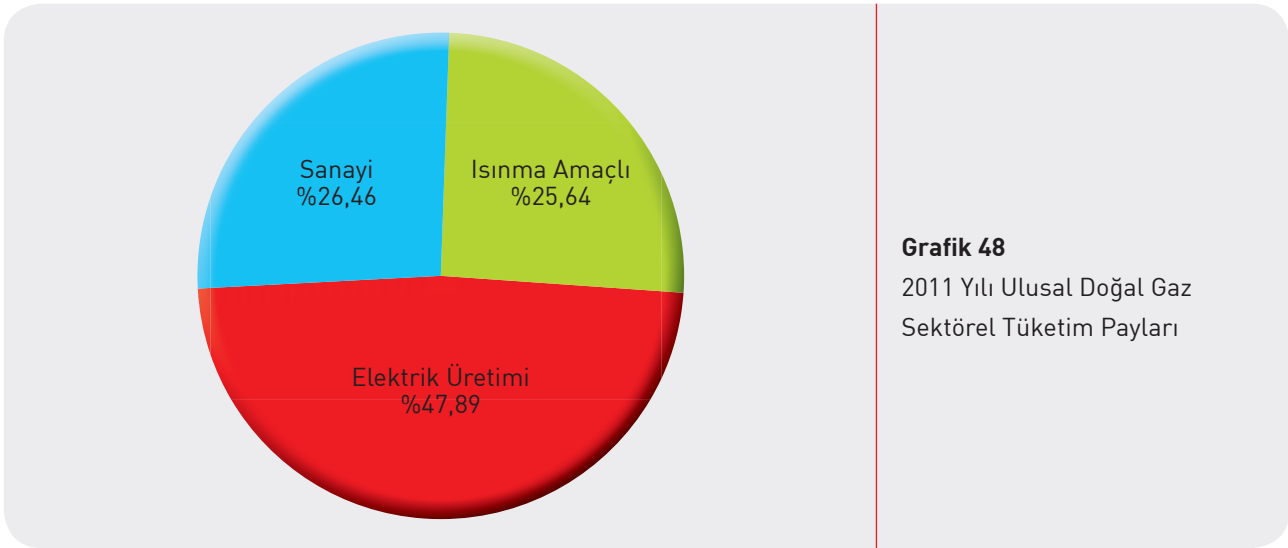
2011 yılı tüketim tahmini 26.01.2011 tarih ve 3055/6 sayılı Kurul Kararıyla 39 milyar Sm³ olarak ilan edilmiştir. Ancak 2011 yılında ulusal doğal gaz tüketiminin, tahmini %13,19 gibi bir oranla aşarak 44.145.580.829 Sm³ olarak gerçekleştiği görülmüştür. 2011 yılı ulusal doğal gaz sektörel tüketim miktarları Tablo 24'te verilmektedir.

Tablo 24 2011 Yılı Ulusal Doğal Gaz Sektörel Tüketim Miktarları (Sm³)

TOPLAM TÜKETİM	44.145.580.829
Dönüşüm Sektörü	21.142.329.336
Elektrik santralleri	13.208.760.168
Otoprodüktör elektrik santralleri	7.820.728.611
Isı ve elektrik (CHP) santralleri	40.718.166
Otoprodüktör ısı ve elektrik santralleri	53.362.192
Isı santralleri	0
Otoprodüktör ısı santralleri	18.749.915
Diğer	10.284
Enerji Sektörü	1.326.963.939
Petrol rafinerileri	1.326.958.654
Yüksek fırınlar	0
Diğer	5.285
Ulaşım Sektörü	22.386.887
Araç yakıtı	11.339.450
Boru hattı taşımacılığı	8.086.400
Diğer	2.961.037
Sanayi Sektörü	10.333.123.143
Ağaç ürünleri işleme	10.262.127
Alkol ve alkol ürünleri	29.921.028
Ametal mineraller (cam, seramik, çimento, vs.)	1.221.467.864
Demir - Çelik	908.842.266
Demir dışı metal üretimi ve işleme (krom, bakır, vs.)	568.394.237
Gıda ve içecekler	786.694.056
Gübre	726.369.908
İnşaat (inşaat ürünleri, yol yapım, vs.)	391.808.443
Kağıt, selüloz ve baskı	151.736.249
Kimya (petrokimya dahil)	884.448.104
Madencilik ve taş ocakçılığı	144.226.705
Makine sanayi	62.046.967
Tekstil, deri ve giyim sanayi	575.902.214
Tütün ve tütün ürünleri	27.869.065
Ulaşım araçları sanayi (otomotiv, uçak sanayi, vs.)	171.592.625
OSB'ler	3.026.715.732

Diğer	644.825.554
Hizmet Sektörü	2.479.052.461
Ticarethane	1.321.860.700
Resmi daire	1.004.230.549
Diğer	152.961.212
Diğer Sektörler	8.841.725.063
Konut	8.778.534.715
Tarım - Ormancılık	16.377.817
Hayvancılık (balıkçılık, kümes ve ahır hayvancılığı, vs.)	37.647.153
Diğer	9.165.378

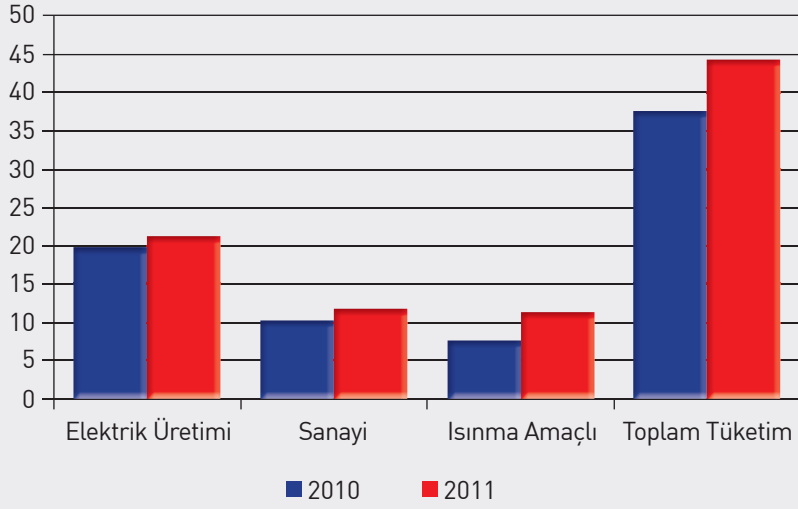
2011 yılı doğal gaz tüketiminin sektörel dağılımına temel başlıklar altında bakıldığında; ülkemizde doğal gazın yaklaşık %48 oranında elektrik üretiminde, %26 oranında sanayi ve %26 oranında da ısınma amaçlı (konut, ticarethane, resmi daire, tarım-ormancılık, hayvancılık ve benzeri diğer sektörler) tüketildiği Grafik 48'de görülmektedir.

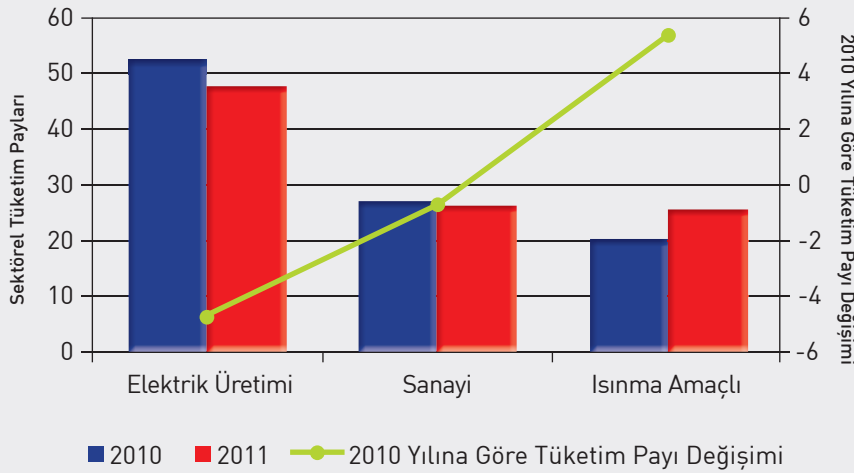
Doğal gaz piyasası sektörel tüketimlerinin 2010 ve 2011 yılları karşılaştırılmasına ilişkin Tablo 25 ile Grafik 49 ve 50'de verilmektedir.

Tablo 25 2010-2011 Yılları Sektörel Tüketim Verileri Karşılaştırılması

	Elektrik Üretimi	Sanayi	Isınma Amaçlı	Toplam
2010 Yılı Sektörel Tüketim Miktarı (Sm ³)	19.697.875.764	10.158.755.939	7.591.114.392	37.447.746.095
2011 Yılı Sektörel Tüketim Miktarı (Sm ³)	21.142.329.336	11.682.473.969	11.320.777.524	44.145.580.829
2010 Yılına Göre Tüketim Miktarı Değişimi	+ 1.444.453.572	+ 1.523.718.030	+ 3.729.663.132	+ 6.697.834.733
2010 Yılı Sektörel Tüketim Payı (%)	52,60	27,13	20,27	%100
2011 Yılı Sektörel Tüketim Payı (%)	47,89	26,46	25,65	%100
2010 Yılına Göre Tüketim Payı Değişimi	- 4,71	- 0,67	+ 5,38	-

Grafik 49
2010-2011 Yılları Sektörel
Tüketim Miktarları
Karşılaştırılması (milyar Sm³)

Grafik 50
2010-2011 Yılları
Sektörel Tüketim Payları
Karşılaştırılması (%)

Yukarıdaki tablo ve grafiklerden görüldüğü üzere, 37,447 milyar Sm³ doğal gazın tüketildiği 2010 yılına göre; ısınma amaçlı kullanımda yaklaşık 3,73 milyar Sm³, sanayi kullanımında 1,52 milyar Sm³ ve elektrik üretiminde ise 1,44 milyar Sm³'lük artışlar sonucunda, 2011 yılında ulusal doğal gaz tüketim miktarı, toplam 6,69 milyar Sm³ olmak üzere %17,88 artışla yaklaşık 44,145 milyar Sm³ olarak gerçekleşmiştir.

2011 yılı doğal gaz sektörel tüketimlerindeki oransal değişimler incelendiğinde; sanayi tüketiminde önemli bir değişimin olmadığı, ancak ısınma amaçlı tüketimin %5,38 arttığı, elektrik üretimindeki oranın ise %4,71 azaldığı tespit edilmiştir. Bu oransal azalmaya rağmen elektrik üretiminde tüketilen doğal gazın geçmiş yıllarda olduğu gibi %50'lere varan oranını koruduğu ve miktar olarak artış gösterdiği, bu durumun ise doğal gazın elektrik üretiminde tüketilen payının azaltılması yönünde acil önlemler alınması gerektiği gerçeğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

3.10.2 2012 Yılı Ulusal Doğal Gaz Tüketim Tahmini

2004 yılından bu yana, mevzuatta verilen yetkiye dayanarak ulusal doğal gaz tüketim tahmini çalışmalarını yürüten EPDK gerek katılımcıların piyasadaki paylarını ölçmek ve gerekse de geçmiş yılın gerçekleşme değerleri ile gelecek yılın tahmin değerlerini piyasayla paylaşarak yol gösterici olma niteliğini korumaktadır. Ulusal doğal gaz tüketim tahmini çalışmalarında, dünyada ve Türkiye’de ekonomik seyrin durumuna ilişkin parametreler göz önünde tutulmakta ve piyasa katılımcılarından bilgi talep edilmektedir.

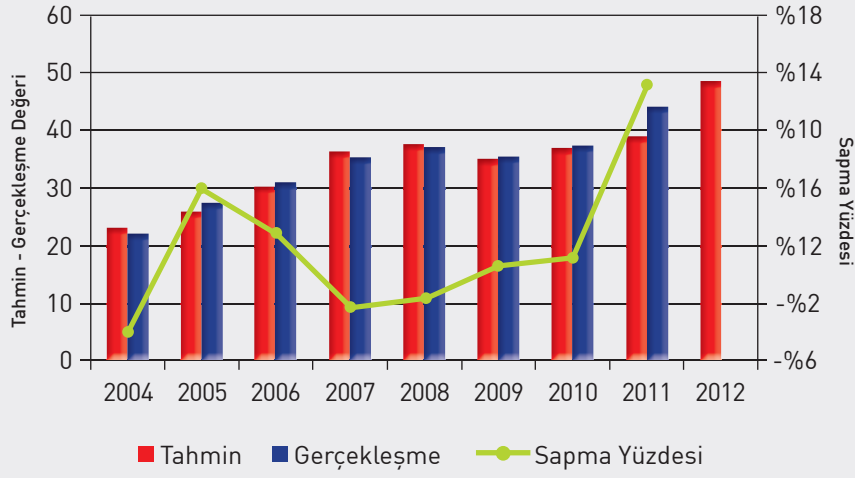
Bu kapsamda piyasa katılımcılarından derlenen 2012 yılı tüketim tahminlerinin de değerlendirilmesiyle 26.01.2012 tarih ve 3666 sayılı Kurul Kararıyla 2012 yılı ulusal doğal gaz tüketim tahmini, doğal gazın 9.155 kcal/m³ üst ısı değeri esas alınarak 48.500.000.000 Sm³ olarak belirlenmiştir.

2012 yılı ulusal doğal gaz tüketim tahmini çalışması sonucu, 2004-2012 yıllarına ilişkin tahmini ve gerçekleşen tüketim miktarları, tüketim tahmininde yaşanan sapma yüzdeleri ve bir önceki yıla göre tüketim miktarında görülen değişimler Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26 Ulusal Doğal Gaz Tüketim Tahmini ve Gerçekleşme Değerleri (Sm³)

Yıllar	Tahmin	Gerçekleşme	Sapma Yüzdesi	Bir Önceki Yıla Göre Tüketim Değişimi
2004	23.200.000.000	22.272.528.240	- %4,00	+ 1.334.528.240
2005	25.800.000.000	27.348.213.942	%6,00	+5.075.685.702
2006	30.100.000.000	30.982.063.980	%2,93	+ 3.633.850.038
2007	36.200.000.000	35.394.878.230	- %2,22	+ 4.412.814.250
2008	37.500.000.000	36.865.051.313	- %1,69	+ 1.470.173.083
2009	35.000.000.000	35.218.839.390	%0,63	- 1.646.211.924
2010	37.000.000.000	37.447.746.095	%1,11	+ 2.192.278.980
2011	39.000.000.000	44.145.580.829	%13,19	+ 6.697.834.733
2012	48.500.000.000	-	-	-

Tablo 26’da da görüldüğü üzere, 2008, 2009 ve 2010 yılları için, 2008 yılında yaklaşık 1,5 milyar Sm³’lük artış, sonrasında 2009 yılında yaklaşık 1,5 milyar Sm³’lük azalışla 2007 yılı seviyesine geri dönmüş ve 2010 yılında yaklaşık 2 milyar Sm³’lük artış neticesinde, tüketimdeki azalma ve artışların büyüklüğü anlaşılabilir tahmin öngörülerinde büyük oranda isabetli tahminler yapılmıştır. Fakat 2011 yılında, bir önceki yıla göre tüketimde yaklaşık olarak 6,69 milyar Sm³ artış gerçekleşmiş, önceki yıllarda kullanılan ve sağlıklı sonuçlar veren tahmin yöntemlerine uyulmasına rağmen, tahminde %13,19 sapma olmuştur. Bu tespitler Grafik 51’de gösterilmektedir.

Grafik 51

Ulusal Tüketim Miktarı Tahmin-
Gerçekleşme Değerleri ve
Sapma Yüzdesi

Ulusal Doğal Gaz Tüketim Tahmini Çalışmaları, piyasadaki katılımcıların bilgi ihtiyacını daha fazla karşılayabilmesi için EPDK tarafından katılımcılardan talep edilen verilerin zamanında ve doğru biçimde hazırlanması oldukça önem arz etmektedir.

EKLER

EK-1: LİSANS SAHİBİ ŞİRKETLER VE LİSANS BİLGİLERİ TABLOSU

Firma Ünvanı	Lisans Türü	Lisans Tarih / No
BOTAŞ	İthalat	18.04.2003 DİT/131-9/012
BOTAŞ	İthalat	18.04.2003 DİT/131-10/013
BOTAŞ	İthalat	18.04.2003 DİT/131-11/014
BOTAŞ	İthalat	18.04.2003 DİT/131-12/015
BOTAŞ	İthalat	18.04.2003 DİT/131-13/016
BOTAŞ	İthalat	15.05.2003 DİT/147-16/017
BOTAŞ	İthalat	18.04.2003 DİT/147-17/018
BOTAŞ	İthalat	23.05.2003 DİT/148-16/020
Shell Enerji A.Ş.	İthalat	12.07.2007 DİT/1253-3/159
Bosphorus Gaz Corporation A.Ş.	İthalat	18.10.2007 DİT/1346-2/165
Enerco Enerji San. ve Tic. A.Ş.	İthalat	31.12.2008 DİT/1924-4/180
Avrasya Gaz A.Ş.	İthalat	26.02.2009 DİT/1989-4/184

Firma Ünvanı	Lisans Türü	Lisans Tarih / No
BOTAŞ	İthalat (Spot LNG)	17.10.2008 DİT/1808-6/178
Ege Gaz A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	12.11.2008 DİT/1837-1/179
Global Maden Doğalgaz Pet. ve Kim. San. ve Tic. A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	07.05.2009 DİT/2087-3/188
Setgaz Doğalgaz İthalat İhracat ve Toptan Satış A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	07.05.2009 DİT/2087-4/189
OSB Doğal Gaz A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	10.08.2009 DİT/2206-1/191
Aksa Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	01.10.2009 DİT/2257-7/195
Gazport Doğalgaz Toptan Satış Ticaret ve Sanayi A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	15.10.2009 DİT/2272-3/197
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	11.11.2009 DİT/2304-5/200
Angoragaz Doğalgaz Top. Sat. İth. İhr. San. ve Tic. A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	15.12.2009 DİT/2344-4/203
Enerco Enerji San. ve Tic. A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	04.02.2010 DİT/2416-1/207
İstanbul Gübre Sanayi A.Ş. (İGSAŞ)	İthalat (Spot LNG)	11.03.2010 DİT/2462-2/206
Aygaz Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	20.05.2010 DİT/2565-10/211
Shell Enerji A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	29.07.2010 DİT/2670-3/212
Turcas Gaz Toptan Satış A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	03.08.2010 DİT/2680-4/213
Aktif Doğal Gaz Ticaret A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	19.08.2010 DİT/2710-1/214

Petgas Doğalgaz Serv. Test Müh. Müşv. San. ve Tic. A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	19.08.2010 DİT/2710-2/215
Erdgaz Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	19.08.2010 DİT/2710-3/216
Hattuşa Enerji Gaz (HEGAZ) İthalat San. ve Tic. A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	26.08.2010 DİT/2730-1/217
Enerjisa Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	06.09.2010 DİT/2757-2/219
GDF SUEZ Tabii Gaz Tedariki A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	27.10.2010 DİT/2838-3/225
Zorlu Doğal Gaz Tedarik Ticaret A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	11.11.2010 DİT/2876-4/229
EWE Doğalgaz Sanayi ve Tic. A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	15.12.2010 DİT/2923-1/231
Naturgaz Doğalgaz İthalat İhracat San. ve Tic. A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	17.02.2011 DİT/3077-3/235
Ortan Doğalgaz Toptan Satış ve Dış Ticaret A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	17.02.2011 DİT/3077-4/234
Adalı Enerji A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	10.03.2011 DİT/3111-2/239
Doğal Enerji İthalat A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	10.03.2011 DİT/3111-3/238
Bilgin Grup Doğal Gaz A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	12.05.2011 DİT/3211-3/241
Linagaz LNG İthalat ve Doğalgaz Toptan Satış A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	24.08.2011 DİT/3395-9/256
Reverans Enerji İthalat ve Ticaret Ltd. Şti.	İthalat (Spot LNG)	07.09.2011 DİT/3410-2/258
Anadolu Grup Doğalgaz İthalat ve İhracat A.Ş.	İthalat (Spot LNG)	01.11.2011 DİT/3483-1/262

Firma Ünvanı	Lisans Türü	Lisans Tarih / No
BOTAŞ	İhracat	06.04.2004 DİH/311-14/048
Setgaz Doğalgaz İthalat İhracat ve Toptan Satış A.Ş.	İhracat	08.04.2010 DİH/2512-1/208
Liquefied Natural Gas İhracat Ticaret Ltd. Şti.	İhracat	27.10.2010 DİH/2838-2/224
Ege Gaz A.Ş.	İhracat	11.11.2010 DİH/2876-2/227

Firma Ünvanı	Lisans Türü	Lisans Tarih / No
Ege Gaz A.Ş.	Depolama	04.04.2003 DEP/128-2/009
BOTAŞ	Depolama	04.04.2003 DEP/128-3/010
TPAO	Depolama	18.04.2003 DEP/131-8/011
BOTAŞ	Depolama	27.06.2007 DEP/1238-6/155

Firma Ünvanı	Lisans Türü	Lisans Tarih / No
TPAO	Toptan satış	23.05.2003 DTS/148-18/022
Amity Oil International Pty. Limited- Türkiye İstanbul Şubesi	Toptan satış	06.11.2003 DTS/245-17/033
Thrace Basin Natural Gas Corporation- Ankara Türkiye Şubesi	Toptan satış	18.08.2003 DTS/181-18/027
Tiway Turkey Limited - Ankara Türkiye Şubesi	Toptan Satış	17.05.2007 DTS/1198-1/151
Foinavon Energy Inc. - Türkiye Ankara Şubesi	Toptan Satış	17.05.2007 DTS/1198-2/152
Transatlantic Exploration Mediterranean International Pty. Ltd. - Türkiye İstanbul Şubesi	Toptan Satış	16.10.2008 DTS/1801-1/177
Petrol Ofisi Arama Üretim ve Sanayi Ticaret A.Ş.	Toptan Satış	21.08.2009 DTS/2213-3/193
Petrogas Petrol Gaz ve Paz. Ürün. İnş. San. ve Tic. A.Ş.	Toptan Satış	21.07.2011 DTS/3332-4/252
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	Toptan satış	12.06.2003 DTS/152-27/023
Aygaz Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	Toptan satış	15.06.2004 DTS/330-3/056
Enerji Grup Sıvı Doğal Gaz L.N.G. Akar. Pet. Ürün. Top. Sat. A.Ş.	Toptan satış	13.07.2004 DTS/341-17/059
İpragaz A.Ş.	Toptan satış	09.11.2004 DTS/382-25/69
Güney Doğal Gaz Sanayi ve Tic. A.Ş.	Toptan satış	18.11.2004 DTS/386-36/071
Ege Gaz A.Ş.	Toptan satış	10.02.2005 DTS/434-25/074
Demirören EGL Gaz Toptan Tic. A.Ş.	Toptan satış	24.02.2005 DTS/439-20/077
Akpet Gaz A.Ş.	Toptan satış	21.04.2005 DTS/476-13/081
OMV Gaz ve Enerji Satış A.Ş.	Toptan satış	02.06.2005 DTS/491-28/087
Selgaz Doğalgaz Dağıtım Pazarlama ve Ticaret A.Ş.	Toptan satış	30.06.2005 DTS/507-27/090
Argaz LPG Dolum Tevzii İnşaat San. ve Tic. A.Ş.	Toptan satış	07.07.2005 DTS/509-29/092
Or-Can Doğal Gaz Toptan Satış Dağıtım Ltd. Şti.	Toptan satış	03.02.2006 DTS/644-15/113
Aytemiz Gaz A.Ş.	Toptan satış	31.05.2006 DTS/773-18/127
Aksa Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	Toptan satış	16.11.2006 DTS/979-2/142
Anadolu Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	Toptan Satış	03.05.2007 DTS/1180-1/148
EWE Doğalgaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Toptan Satış	10.05.2007 DTS/1189-2/150
Turcas Gaz Toptan Satış A.Ş.	Toptan Satış	17.05.2007 DTS/1198-3/153
OMV Gaz ve Enerji Limited Şirketi	Toptan Satış	28.02.2008 DTS/1509-1/170
Doğal Enerji İthalat A.Ş.	Toptan Satış	01.10.2009 DTS/2257-6/194

Medgaz A.Ş.	Toptan Satış	07.10.2009 DTS/2266-2/196
Pozitif Doğalgaz Toptan Satış A.Ş.	Toptan Satış	15.12.2009 DTS/2344-3/202
Dotaş Doğalgaz Ticaret A.Ş.	Toptan Satış	15.12.2009 DTS/2344-5/204
Gastrans Enerji Sanayi ve Tic. A.Ş.	Toptan Satış	29.12.2009 DTS/2377-3/205
Zorlu Doğal Gaz İthalat İhracat ve Toptan Ticaret A.Ş.	Toptan Satış	13.04.2010 DTS/2521-1/210
Hattuşa Enerji Gaz (HEGAZ) İthalat San. ve Tic. A.Ş.	Toptan Satış	26.08.2010 DTS/2730-2/218
Akenerji Doğalgaz İthalat İhracat ve Toptan Ticaret A.Ş.	Toptan Satış	27.10.2010 DTS/2838-4/226
Socar & Turcas Petrokimya A.Ş.	Toptan Satış	21.12.2010 DTS/2939-4/232
Seza Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	Toptan Satış	28.12.2010 DTS/2965-1/233
Bil Doğalgaz Toptan Satış A.Ş.	Toptan Satış	19.09.2011 DTS/3425-1/259
GASLINE Doğalgaz Toptan Satış A.Ş.	Toptan Satış	08.12.2011 DTS/3528-2/263

Firma Ünvanı	Lisans Türü	Lisans Tarih / No
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	21.03.2003 CNG/121-16/002
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	21.03.2003 CNG/121-17/003
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	21.03.2003 CNG/121-18/004
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	21.03.2003 CNG/121-19/005
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	21.03.2003 CNG/121-20/006
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	21.03.2003 CNG/121-21/007
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	21.03.2003 CNG/121-22/008
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	14.09.2004 CNG/365-21/062
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	14.09.2004 CNG/365-22/063
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	14.09.2004 CNG/365-23/064
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	20.07.2006 CNG/832-2/133
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	31.08.2006 CNG/903-2/137
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG Satış	27.10.2009 CNG/2288-3/198
Akpet Gaz A.Ş.	CNG Satış	10.02.2005 CNG/434-24/073

Akpet Gaz A.Ş.	CNG Satış	03.02.2006 CNG/644-16/114
Akpet Gaz A.Ş.	CNG Satış	20.04.2006 CNG/728-2/122
Akpet Gaz A.Ş.	CNG Satış	20.04.2006 CNG/728-3/123
Akpet Gaz A.Ş.	CNG Satış	31.08.2006 CNG/903-1/136
Akpet Gaz A.Ş.	CNG Satış	22.03.2007 CNG/1135-2/146
Naturelgaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.	CNG Satış	05.05.2005 CNG/483-21/084
Naturelgaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.	CNG Satış	28.07.2005 CNG/528-28/096
Naturelgaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.	CNG Satış	28.07.2005 CNG/528-29/097
Naturelgaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.	CNG Satış	09.02.2006 CNG/656-2/117
Emda İnşaat Sanayi ve Maden Ticaret Ltd.Şti.	CNG Satış	19.12.2003 CNG/255-14/036
Emda İnş. San. ve Maden Tic. Ltd.Şti.	CNG Satış	04.06.2009 CNG/2117-1/186
Emda İnş. San. ve Maden Tic. Ltd.Şti.	CNG Satış	04.06.2009 CNG/2117-2/187
Emda İnş. San. ve Maden Tic. Ltd.Şti.	CNG Satış	06.07.2011 CNG/3309-4/248
Kaya Enerji İnşaat San. ve Tic. A.Ş.	CNG Satış	13.04.2004 CNG/312-15/050
Aygaz Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	CNG Satış	21.07.2005 CNG/521-12/095
İpragaz A.Ş.	CNG Satış	08.09.2005 CNG/544-26/100
İpragaz A.Ş.	CNG Satış	08.09.2005 CNG/544-25/099
İpragaz A.Ş.	CNG Satış	08.09.2005 CNG/544-27/101
Karabörk Gaz Paz. ve Tic. Ltd. Şti.	CNG Satış	04.05.2006 CNG/743-5/126
Karabörk Gaz Paz. ve Tic. Ltd. Şti.	CNG Satış	25.05.2007 CNG/1205-1/154
Gastrans Enerji Sanayi ve Tic.A.Ş.	CNG Satış	22.03.2007 CNG/1135-1/145
Alpe Tekstil Petrol Ürünleri San.ve Tic. A.Ş.	CNG Satış	27.06.2007 CNG/1238-9/158
Tez Oksijen Sanayi ve Ticaret A.Ş.	CNG Satış	31.12.2007 CNG/1448-1/168
Tez Oksijen Sanayi ve Ticaret A.Ş.	CNG Satış	20.10.2011 CNG/3466-5/261
CNG Gaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.	CNG Satış	24.07.2008 CNG/1691-6/174
Doğa-Can Petrol Ürünleri Telekomünikasyon İnşaat Turizm Oto. Nak. Ve Tic. Ltd. Şti.	CNG Satış	29.01.2009 CNG/1954-3/181
İnci Enerji LPG Doğalgaz ve Akaryakıt San.Tic.Ltd.Şti.	CNG Satış	21.08.2009 CNG/2213-2/192
Gazkom Doğalgaz Enerji San. ve Tic. Ltd.Şti.	CNG Satış	06.10.2010 CNG/2807-2/223
Tinsa Tıbbi ve Sınai Gazlar San. ve Tic. Ltd. Şti.	CNG Satış	18.05.2011 CNG/3225-4/244
Arar Petrol ve Gaz Arama Ür. Paz. A.Ş.	CNG Satış	14.07.2011 CNG/3324-4/250
Arar Petrol ve Gaz Arama Ür. Paz. A.Ş.	CNG Satış	14.07.2011 CNG/3324-5/251
Yılmazlar Sınai ve Tıbbi Gazlar Paz. San. Tic. Ltd. Şti.	CNG Satış	04.08.2011 CNG/3345-5/254

Firma Ünvanı	Lisans Türü	Lisans Tarih / No
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	21.03.2003 CNG/121-15/001
Akpet Gaz A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	10.02.2005 CNG/434-23/072
Naturelgaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	05.05.2005 CNG/483-20/083
Gastrans Enerji Sanayi ve Tic.A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	05.05.2005 CNG/483-22/085
İpragaz A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	08.09.2005 CNG/544-24/098
Aksa CNG Sıkıştırılmış Doğal Gaz İletim Dağıtım ve Satış A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	27.10.2005 CNG/570-14/104
Karabörk Gaz Paz. ve Tic. Ltd. Şti.	CNG İletim ve Dağıtım	04.05.2006 CNG/743-4/125
Aygaz Doğal Gaz İletim A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	31.08.2006 CNG/903-3/138
Alpe Tekstil Pet. Ürün. San. ve Tic. A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	27.06.2007 CNG/1238-8/157
Tez Oksijen Sanayi ve Ticaret A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	31.12.2007 CNG/1448-2/169
Doğalhayat Petrol Ürünleri CNG Gaz İnş. Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.	CNG İletim ve Dağıtım	28.02.2008 CNG/1509-3/172
ANG Doğal Gaz Taşımacılık Dön. San. ve Tic. Ltd. Şti.	CNG İletim ve Dağıtım	18.02.2009 CNG/1981-1/182
CNG Gaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	18.02.2009 CNG/1981-2/183
İnci Enerji LPG Doğalgaz ve Akaryakıt San. Tic. Ltd. Şti.	CNG İletim ve Dağıtım	26.03.2009 CNG/2032-1/185
Emda İnş. San. ve Maden Tic. Ltd. Şti.	CNG İletim ve Dağıtım	27.10.2009 CNG/2288-4/199
CNGAZ Pet. Ürünleri Dağ. ve Tic. A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	08.04.2010 CNG/2512-2/209
Seralgaz Sınai ve Tıbbi Gazlar İnş. Mal. Tic. ve San. Ltd. Şti	CNG İletim ve Dağıtım	30.09.2010 CNG/2791-3/220
Gazkom Doğalgaz Enerji San. ve Tic. Ltd. Şti.	CNG İletim ve Dağıtım	06.10.2010 CNG/2807-1/222
İstanbul CNG İletim ve Dağıtım A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	08.12.2010 CNG/2906/230
Tinsa Tıbbi ve Sınai Gazlar San. ve Tic. Ltd. Şti.	CNG İletim ve Dağıtım	18.05.2011 CNG/3225-3/243
Doğan Oksijen Gaz ve Demir Ürünleri San. Tic. Ltd. Şti.	CNG İletim ve Dağıtım	08.06.2011 CNG/3265-3/245
Bayram Dilekçi Grup Petrol Gıda İnş. Mad. San. ve Tic. Ltd. Şti.	CNG İletim ve Dağıtım	06.07.2011 CNG/3309-3/247
Arar Petrol ve Gaz Arama Üretim Pazarlama A.Ş.	CNG İletim ve Dağıtım	14.07.2011 CNG/3324-3/249
Yılmazlar Sınai ve Tıbbi Gazlar Paz. San. Tic. Ltd. Şti.	CNG İletim ve Dağıtım	04.08.2011 CNG/3345-4/253
Alfagaz Petrol Ürünleri İnş. San. ve Dış Tic. Ltd.Şti.	CNG İletim ve Dağıtım	11.08.2011 CNG/3355-2/255

Firma Ünvanı	Lisans Türü	Lisans Tarih / No
BOTAŞ	İletim	23.05.2003 DİL/148-17/021

Firma Ünvanı	Lisans Türü	Lisans Tarih / No
Habel Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	LNG İletim	24.07.2003 DİL/164-18/025
Yüksel Seramik Sanayi ve Tic. A.Ş.	LNG İletim	14.11.2003 DİL/247-17/034
Aygaz Doğal Gaz İletim A.Ş.	LNG İletim	15.06.2004 DİL/330-2/055
Enerji Grup İletim Nakliyat ve Taşımacılık A.Ş.	LNG İletim	21.09.2004 DİL/366-29/067
Bizimgaz Ticaret ve Sanayi A.Ş.	LNG İletim	09.11.2004 DİL/382-24/68
Milangaz LNG İletim Tic. ve San.A.Ş.	LNG İletim	24.02.2005 DİL/439-19/076
Pargaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.	LNG İletim	24.03.2005 DİL/465-20/078
Petrol Ofisi Gaz İletim A.Ş.	LNG İletim	07.07.2005 DİL/509-28/091
Güneş Petrol Ürünleri Nakliyat San. ve Tic. A.Ş.	LNG İletim	28.11.2005 DİL/584-18/107
Ak-Can Doğal Gaz İletim Ltd. Şti.	LNG İletim	29.12.2005 DİL/627-13/110
Aksu Doğal Gaz İletim A.Ş.	LNG İletim	31.05.2006 DİL/773-19/128
Kayalar Likit Naturel Gaz İletim Pet. Ürün. Nak. İnş. İth. İhr. Tic. ve San. Ltd. Şti.	LNG İletim	24.08.2006 DİL/897-9/135
Egelog Doğalgaz Akaryakıt Taş. Dep. Tur. Ltd. Şti.	LNG İletim	27.08.2007 DİL/1293-1/161
Bozoklar Petrol Ürünleri Otomotiv ve Tic. Ltd. Şti.	LNG İletim	12.06.2008 DİL/1641-2/173
Alfagaz Petrol Ürünleri İnş. San. ve Dış Tic. Ltd. Şti.	LNG İletim	30.09.2010 DİL/2791-4/221
TLS Lojistik A.Ş.	LNG İletim	11.11.2010 DİL/2876-3/228
Ultrans Taş. San. ve Tic. Ltd. Şti.	LNG İletim	24.02.2011 DİL/3095-2/236
Osman Türkoğlu Nakliyat Otomotiv ve Gıda Ürün. Tic. San. Ltd. Şti.	LNG İletim	12.05.2011 DİL/3211-2/242
Kaçmazlar Lojistik Pet. İnş. Alter. Yak. San. ve Tic. A.Ş.	LNG İletim	06.07.2011 DİL/3309-2/246
Ege Petrol Ürünleri ve Day. Tük. Mal. Taş. San. ve Tic. Ltd. Şti.	LNG İletim	07.09.2011 DİL/3410-3/257
Urla Makina Sanayi ve Ticaret A.Ş.	LNG İletim	20.10.2011 DİL/3466-4/260

Firma Ünvanı	Lisans Türü	Lisans Tarih / No
Agdaş Adapazarı Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	07/08/2003 DAG/178-14/026
İzgaz İzmit Gaz Dağ. San. ve Tic. A.Ş.	Dağıtım	28/08/2003 DAG/183-33/028
Bahçeşehir Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	28/08/2003 DAG/183-34/029
Bursa Şehiriçi Doğal Gaz Dağıtım Tic. ve Taah. A.Ş.	Dağıtım	18/09/2003 DAG/211-13/030

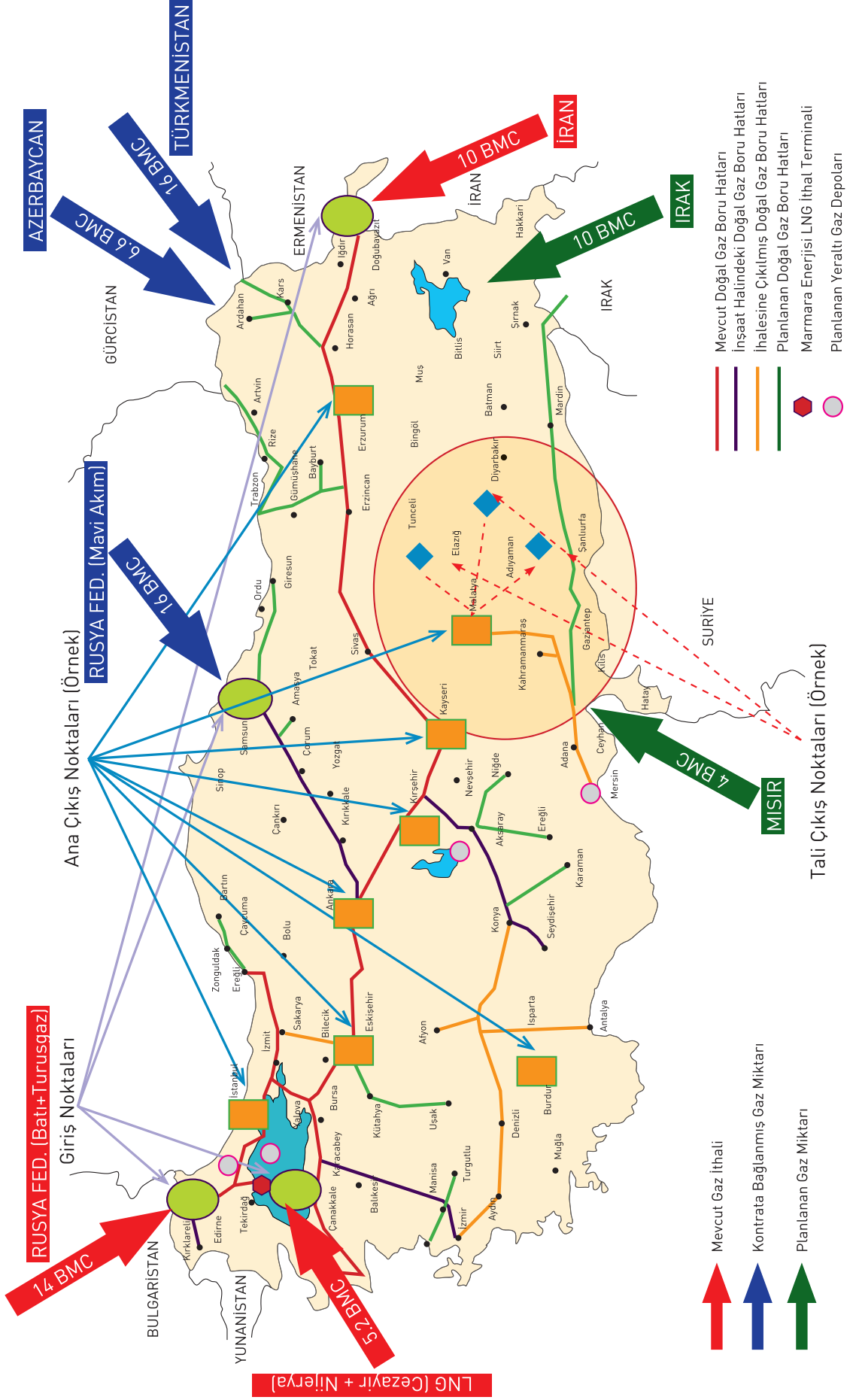
Esgaz Eskişehir Şehiriçi Doğal Gaz Dağıtım Tic. ve Taah. A.Ş.	Dağıtım	18/09/2003 DAG/211-14/031
Kayserigaz Kayseri Doğal Gaz Dağıtım Paz. ve Tic. A.Ş.	Dağıtım	02/10/2003 DAG/216-27/032
Gaznet Şehir Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	05/12/2003 DAG/250-40/035
Çinigaz Doğal Gaz Dağ. San. ve Tic. A.Ş.	Dağıtım	13/01/2004 DAG/288-6/037
Çorlu Doğalgaz Dağıtım A. Ş.	Dağıtım	27/01/2004 DAG/290-22/038
Palen Enerji Doğal Gaz Dağıtım Endüstri ve Tic. A.Ş.	Dağıtım	06/02/2004 DAG/295-9/039
İngaz İnegöl Gaz Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.	Dağıtım	10/02/2004 DAG/298-26/041
Palgaz Doğal Gaz Dağıtım Tic. ve San. A.Ş.	Dağıtım	10/02/2004 DAG/298-27/042
İgdaş İstanbul Gaz Dağ. San. ve Tic. A.Ş.	Dağıtım	17/02/2004 DAG/299-13/043
Trakya Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	23/02/2004 DAG/301-11/044
Çorum Doğal Gaz Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.	Dağıtım	16/03/2004 DAG/306-39/045
Aksa Bandırma Doğal Gaz Dağ. A.Ş.	Dağıtım	23/03/2004 DAG/308-20/046
Aksa Balıkesir Doğal Gaz Dağ. A.Ş.	Dağıtım	30/03/2004 DAG/309-25/047
Aksa Sivas Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	06/04/2004 DAG/311-15/049
Aksaray Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	25/05/2004 DAG/321-17/051
Kırgaz Kırıkkale-Kırşehir Doğal Gaz Dağıtım Paz. ve Tic. A.Ş.	Dağıtım	04/06/2004 DAG/325-30/053
Netgaz Şehir Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	22/06/2004 DAG/332-28/057
Samgaz Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	06/07/2004 DAG/336-12/058
Aksa Düzce-Ereğli Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	03/08/2004 DAG/353-14/061
Aksa Gemlik Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	21/09/2004 DAG/366-28/066
Armagaz Arsan Marmara Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	09/11/2004 DAG/382-26/070
Uşak Doğal Gaz Dağ. San. ve Tic. A.Ş.	Dağıtım	14/04/2005 DAG/475-10/079
Polatlı Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	23/06/2005 DAG/500-28/089
İzmirgaz Şehir İçi Doğal Gaz Dağıtım Tic. ve Taah. A.Ş.	Dağıtım	07/07/2005 DAG/509-30/093
Kapadokya Doğal Gaz Dağıtım Anonim Şirketi	Dağıtım	29/09/2005 DAG/555-20/102
Aksa Malatya Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	20/10/2005 DAG/565-24/103
Aksa Manisa Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	27/10/2005 DAG/570-15/105
Bilecik-Bolu Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	28/11/2005 DAG/584-17/106
Arsan Maraş Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	23/12/2005 DAG/605-18/109
Trakya Bölgesi Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	25/01/2006 DAG/640-12/111
Sürmeli Doğal Gaz Dağ. San. ve Tic. A.Ş.	Dağıtım	25/01/2006 DAG/640-13/112

Kargaz Doğal Gaz Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.	Dağıtım	09/02/2006 DAG/656-01/116
Kentgaz Denizli Doğal Gaz Dağ. A.Ş.	Dağıtım	16/02/2006 DAG/659-1/118
Gazdaş Gaziantep Doğal Gaz Dağ. A.Ş.	Dağıtım	24/02/2006 DAG/665-1/119
Aksa Çanakkale Doğal Gaz Dağ. A.Ş.	Dağıtım	20/04/2006 DAG/728-1/121
Aksa Şanlıurfa Doğal Gaz Dağıtım Ltd. Şti.	Dağıtım	04/05/2006 DAG/743-3/124
Torosgaz Isparta-Burdur Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	28/06/2006 DAG/806-1/129
Kargaz Kars-Ardahan Doğal Gaz Dağıtım Paz. Taah. San. ve Tic. Ltd. Şti.	Dağıtım	06/07/2006 DAG/817-1/130
Karaman Doğal Gaz Dağıtım Ltd. Şti.	Dağıtım	14/07/2006 DAG/825-1/131
Aksa Afyon Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	20/07/2006 DAG/832-1/132
Erzingaz Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	04/08/2006 DAG/850-1/134
Aksa Tokat-Amasya Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	14/09/2006 DAG/916-8/139
Aksa Mustafakemalpaşa-Susurluk-Karacabey Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	21/09/2006 DAG/922-2/140
Olimpos Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	12/10/2006 DAG/945-1/141
Aksa Gümüşhane-Bayburt Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	01/03/2007 DAG/1114-1/143
Aksa Karadeniz Doğal Gaz Dağ. A.Ş.	Dağıtım	15/03/2007 DAG/1129-1/144
Aksa Elazığ Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	29/03/2007 DAG/1143-1/147
Diyarbakır Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	10/05/2007 DAG/1189-1/149
Akmercangaz Doğal Gaz Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.	Dağıtım	27/06/2007 DAG/1238-7/156
Aksa Ordu-Giresun Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	19/07/2007 DAG/1258-5/160
Başkent Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	31/08/2007 DAG/1298/162
Aksa Van Doğal Gaz Dağıtım Anonim Şirketi	Dağıtım	18/10/2007 DAG/1346-1/164
Selçuk Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	22/11/2007 DAG/1383-6/167
Aksa Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	28/02/2008 DAG/1509-2/171
Aydın Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.	Dağıtım	21/8/2008 DAG/1725-1/175
Siirt-Batman Doğal Daz Dağ. A.Ş.	Dağıtım	24/09/2008 DAG/1771-1/176
Akmercan Gega Doğal Gaz Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.	Dağıtım	03.03.2011 DAG/3104-3/237
Akmercan Delta Doğal Gaz Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.	Dağıtım	12.04.2011 DAG/3160-1/240
Akmercan Batıkar Doğal Gaz Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.	Dağıtım	22.03.2012 DAG/3743-1/267

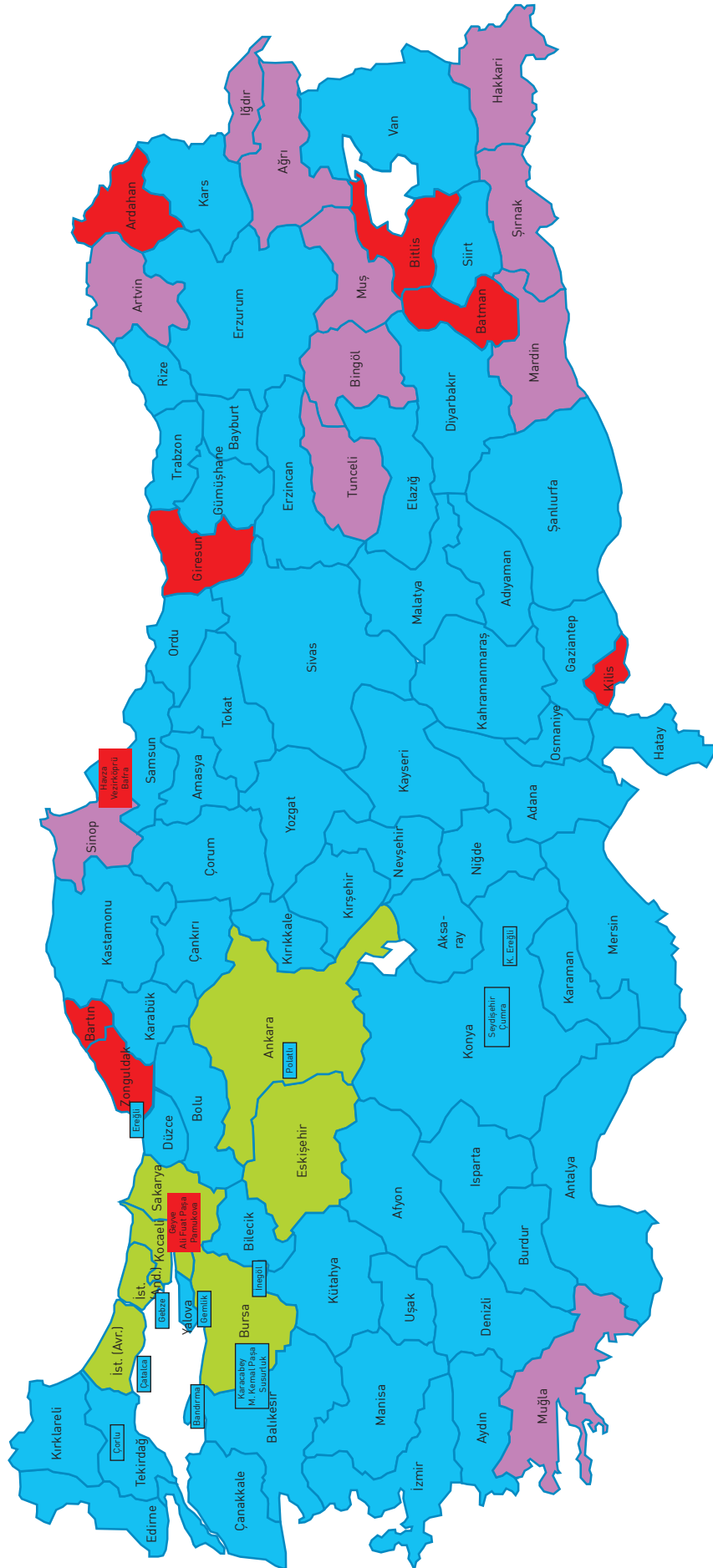
Not: Lisans almış şirketlere ait detaylı şirket ve lisans bilgileri, EPDK'nın internet sayfası (www.epdk.gov.tr) "Doğal Gaz Piyasası Lisans İşlemleri" başlığı altında "Yürürlükte Olan Lisanslar" kısmında güncel olarak yayımlanmaktadır.

EK-2: DOĞAL GAZ İLETİM SİSTEMİ HARİTASI

BOTAŞ DOĞAL GAZ BORU HATTI SİSTEMİ

EK-3: DOĞAL GAZ DAĞITIM FAALİYETİ DURUM HARİTASI

4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu'ndan önce doğal gaz dağıtım faaliyeti yapılan şehirler

4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu ile Doğal Gaz Dağıtım Lisansı İhalesi yapılmış ve gaz arzına başlanmış şehirler

4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu ile Doğal Gaz Dağıtım Lisansı ihalesi yapılmış, ancak henüz gaz arzına başlanmamış şehirler

Doğal Gaz Dağıtım Lisansı İhalesi yapılmamış şehirler